

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Andreja Čretnik

Urbana kultura v kulturni politiki Maribora

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Andreja Čretnik

Mentor: Izr. prof. dr. Gregor Tomc

Urbana kultura v kulturni politiki Maribora

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

POVZETEK

Urbana kultura v kulturni politiki Maribora

Diplomsko delo Urbana kultura v kulturni politiki Maribora opisuje trende na področju urbane mladinske kulture v Mariboru. V prvem delu poda teoretične osnove, ki so potrebne za nadaljnjo analizo. Oriše socialno-zgodovinske pogoje, ki so omogočili razvoj mladinskih kultur in se ustavi pri nekaterih teorijah. Predstavi pojme kultura, umetnost, urbana kultura in poišče odnose med njimi. Bralcu želi približati pomen urbane kulture za posameznika, lokalno skupnost in širše družbeno okolje. V drugem delu natančneje opiše zgodovinski tok dogodkov, ki je pripeljal do današnjega stanja urbane kulture v Mariboru. Temu sledi opis nosilnih organizacij, ki tvorijo predmet analize. Naslednje poglavje analizira trend občinskega sofinanciranja opisanih organizacij v zadnjih sedmih letih in tako predstavi odnos kulturne politike do urbane mladinske kulture. Predzadnje poglavje predstavi tri primere sodelovanja med lokalno politiko in urbano kulturo, ki so pokazali pozitivne učinke tako za mlade kot za lokalno okolje. V zaključku so povzete težave, s katerimi se soočajo organizacije in so podani predlogi rešitev, ki bi lahko pripeljali do razvoja urbane kulture v Mariboru.

Ključne besede:

- mladina
- kultura
- politika
- mesto

ABSTRACT

Urban Culture in the Cultural Politics of Maribor

The paper Urban Culture in the Cultural Politics of Maribor describes trends in the field of urban and youth culture in Maribor. The first part contains a theoretical foundation vital for further analysis. Further on it focuses on socio-historical conditions in which youth culture developed, and accentuates different theoretical approaches. It introduces terms like culture, arts and urban culture, reveals the relations between them, and presents the significance of urban culture for individuals, local community and broader social environment. The second part describes the historical events which led to the present situation of urban culture in Maribor, and the bearing institutions that are subject of this analysis. The next chapter analyses trends in municipal co-financing of the described organizations in the last seven years, and presents the relations between local cultural policy and urban youth culture, while the penultimate chapter describes three efficient examples of cooperation between local politics and urban culture. In the conclusion the problems which these organizations face are recapitulated, and some solutions which could lead to blossoming of urban culture in Maribor are presented.

Key words:

- youth
- culture
- politics/policies
- city

KAZALO

POVZETEK	2
ABSTRACT	2
1. UVOD	5
2. S TEORIJO NA POT OSREDNJI TEMI	7
2.1. Mladina kot sociološka kategorija	7
2.2. Študije mladine	10
2.3. Kultura - umetnost	12
2.4. Kulturna politika in nacionalna kultura	14
2.5. Pomen nevladnih organizacij	17
2.6. Mesto potrebuje ustvarjalnost	18
3. URBANA MLADINSKA KULTURA V MARIBORU	20
3.1. Pomen urbane kulture	20
3.2. Mariborska scena skozi čas	22
3.2.1. MKC – Mladinski kulturni center Maribor	25
3.2.2. Pekarna magdalenske mreže	26
3.2.3. Marš - Mariborski radio Študent	29
3.2.4. KID Kibla	31
3.2.5. Amfiteater II. gimnazije Maribor	32
3.2.6. Prvi oder Prve gimnazije	32
4. URBANA KULTURA V KULTURNI POLITIKI MARIBORA	34
4.1. Položaj kulture v proračunih MOM od 1999 do 2006	34
4.1.1. Leto 1999	34
4.1.2. Leto 2000	37
4.1.3. Leto 2001	39
4.1.4. Leto 2002	41
4.1.5. Leto 2003	43
4.1.6. Leto 2004	44
4.1.7. Leto 2005	46
4.1.8. Leto 2006	48
4.2. Povzetek trendov v kulturni politiki MOM na področju urbane mladinske kulture	50

5. PRIMERI CELOSTNEGA PRISTOPA K PROBLEMATIKI DELA Z MLADIMI	53
5.1. Primeri dobre prakse v Angliji in Avstriji	53
5.2. Pristop Mestne občine Ljubljana k urejanju mladinskih zadev	56
6. SKLEP	60
7. VIRI	68
8. PRILOGE	71

1. UVOD

Za raziskovanje urbane mladinske kulture in odnosa mestne oblasti do nje sem se odločila, ker menim, da je mladinska kultura pomemben dejavnik v razvoju našega mesta. Mladina je del vsakega mesta, je njegov kreativni potencial, ustvarjalnost pa predstavlja gonilo današnjega razvoja, tako na globalnem kot na lokalnem nivoju. Zato je potrebno mladini omogočiti okolje, ki ustvarjalnost vzpodbuja. Po našem mnenju lahko, ob zadostni podpori kulturne politike Mestne občine Maribor (v nadaljevanju MOM), mladinska kultura odpira nova delovna mesta, pozitivno vpliva na razvoj turizma, predvsem mladinskega, vzpodbuja humanistični duh, ki ga v Mariboru tako primanjkuje, daje možnost mladim za zdrav psihičen razvoj in polno, ustvarjalno preživljanje mladosti ter tako vzpodbuja ustvarjalnost, ki lahko čez nekaj let obrodi sadove tudi v mariborskem gospodarstvu.

Tema pričujoče diplomske naloge je odnos lokalne oblasti do urbane mladinske kulture. Med obilico terminov, ki jih različni avtorji uporabljajo za poimenovanje življenjskih stilov mladinske populacije (subkultura, podkultura, alternativna kultura, mladinska(-e) kultura(-e), urbana kultura), sem za ključni pojem diplomske naloge izbrala termin urbana kultura. Zanj sem se odločila, ker je Mestna občina Maribor pred devetimi leti vpeljala v proračun novo postavko s tem nazivom in tako začela redno financirati organizacije, ki so na tem področju že izkazovale kvaliteto in kontinuiteto. Čeprav se proračunska postavka nanaša predvsem na estetsko ustvarjanje, pa je termin v tekstu zastavljen širše in zajema tudi življenjski stil in način preživljanja prostega časa določene populacije. Pri obravnavi mladinskih teorij različnih avtorjev sem ohranila njihovo terminologijo.

Poskušali bomo poiskati odgovore na vprašanja: ali mestna oblast meni, da je potrebno mlade vzpodbujati v njihovi ustvarjalnosti, družbenem udejstvovanju in izražanju lastne drže? Ali po mnenju občine urbana mladinska kultura pozitivno pripomore k raznolikosti kulture v mestu in ali po njihovem mnenju mladi potrebujejo prostor, kjer bi sprejemali in predvsem ustvarjali svojo kulturo?

Po našem mnenju urbana mladinska kultura v Mariboru ni prepoznana kot enakopraven segment celotne kulturne ponudbe in zato ne uživa primerne podpore

občine. Vzrok je lahko nerazumevanje ali pa celo pomanjkanje interesa občinske uprave za mlade in njihove prostočasne dejavnosti. Zato morajo organizacije urbane kulture, da bi sploh obstale, poiskati druge razpoložljive vire sredstev (npr. evropska sredstva, sponzorji...). Kaže pa, da lokalna kulturna politika počasi le prepozna njeno vrednost.

Raziskovanja pričujoče teme sem se lotila kot študije primera. Gre za kvalitativno raziskovanje, ki za razliko od ostalih empiričnih raziskav, ki se navadno navezujejo na vprašanja: kdo in kaj ter kje in kdaj, skuša odgovoriti tudi na vprašanja: zakaj in kako. Želim torej dojeti pomenski okvir delovanja ter interpretirati dano situacijo. V študiji primera lahko raziskovalec uporabi različne metode, tako kvalitativne kot tudi kvantitativne. Njene prednosti so v tem, da gre za globinski pristop, da je možna kombinacija deskriptivnega, eksplanativnega in eksplorativnega tipa raziskovanja ter da lahko njene izsledke praktično uporabimo. Negativne lastnosti pa so: subjektivizem, težave z obdelavo podatkov, majhna možnost ponovitve in tudi generalizacije, sem pa bi lahko prišteli tudi dejstvo, da je posamezen primer zelo težko ločiti od njegovega konteksta. Tudi sama bom uporabila različne metode: opazovanje, intervju, analiza vsebine, statistična analiza. V sklopu izvedbe diplomske naloge sem naredila intervjuje z Dragico Marinič, direktorico MKC Maribor, Borutom Wenzelom, direktorjem Pekarne, Bojanom Golčarjem, direktorjem Marša, takratno odgovorno urednico Marša Mojco Planšak, Dejanom Pestotnikom, podpredsednikom KID Kible, ki je hkrati tudi koordinator KIT-a in marketingar, Dušanom Hedlom, avtorjem, organizatorjem kulturnih prireditev in direktorjem Subkulturnega azila Maribor, zavoda za umetniško produkcijo in založništvo, ter strokovnjakoma, ki sta tako teoretična kot praktična poznavalca raziskovanega področja, dr. Andrejem Fištravcem in dr. Rajkom Muršičem. Prav tako sem izvedla informativne razgovore z Bojanom Labovičem, vodjo Referata za kulturo na MOM, in Bojanom Jerkovičem, enim od ustanoviteljev ter programskim vodjo Pekarne. Moj informator po elektronski poti pa je bil tudi dr. Igor Kramberger, docent za sociologijo kulture, raziskovalec in nekdanji predsednik sveta MKC-ja. Intervjuvance sem izbrala glede na njihovo poklicno vpletenost (ki pogosto pomeni tudi osebno) in posledično poznavanje problematike.

2. S TEORIJO NA POT OSREDNJI TEMI

Sistematično je treba povzročati zmedo – to sprošča ustvarjalnost. (Salvador Dali)

2.1. Mladina kot sociološka kategorija

Odkar mladina obstaja, obstaja tudi njen del, ki ne živi preprosto po zgledih staršev in ne dojema dominantnega vzorca življenja (šola, študij, poroka, otroci...) kot determinirajočega. Takšno postopno spreminjanje zakoličenega načina življenja je zagotovo eden od vzrokov za hitrejši razvoj moderne družbe.

Mladinske subkulture se začnejo pojavljati v urbanih okoljih v zahodnoevropskem kontekstu v času postindustrijske družbe. Šele v tem kulturnem prostoru in času so dani pogoji za njihov razvoj: dovolj prostega časa, množični mediji, nosilci zvoka, žepnina, pomanjkanje vsesplošnih družbenih vrednot in določujočih vlog... (Lah, 2002: 62).

Pojavil se je popolnoma nov način življenja, ki je mladim dopuščal dovolj prostega časa in finančno brezskrbnost, da so se lahko po šoli družili in tako sčasoma razvili svojo kulturo. Z razvojem izobraževalnega sistema se je doba odraščanja podaljšala in mladi so imeli več priložnosti razvijati občutek medsebojne pripadnosti, tako v šoli kot po pouku. V urbanih predelih, ki so prav tako eden od temeljnih pogojev za nastanek mladinske kulture, je koncentracija mladih večja, možnost za njihov nadzor pa manjša. Zaposleni starši so imeli manjši nadzor nad otroki, lahko pa so jim nudili več v materialnem smislu. Tudi Fisher pogojuje nastanek subkultur z urbanizacijo. Ugotavlja da, »...koncentracija velikih raznolikih populacij v mestnih predelih privede do slabitve medosebnih vezi, prvotnih družbenih struktur in normativnega konsenza... Bolj urbano je okolje, večja je raznolikost subkulturizacije... Navadno v metropoliziranih mestih... raznolikost mestnega prebivalstva ustvarja atmosfero za nastanek raznih subkultur... Razširjanje informacij od ust do ust rekrutira v subkulturo outsajderje z drugih območij...« (v Brake, 1984: 24).

Razvoj tehnologije in sredstev množičnega obveščanja je potrošništvo mladih drastično povečal, hkrati pa je povečal tudi njihovo zanimanje za glasbo in informiranost o njej, življenjskih stilih in nazorih drugih, drugačnih družbenih skupin (Tomc, 1994: 119, 120).

Mladi so, posebej po 2. svetovni vojni (Tomc, 1994: 119), postali nezaupljivi do sveta odraslih, v katerem kraljujejo vrednote, kot so materializem, povzpetništvo, političen vpliv, ki so vzrok številnim neenakostim, nepravilnostim in vojnem. Za mladega človeka je zato pomembno, da v njegovem okolju obstaja alternativni svet, ki dovoljuje spoznavanje drugačnosti, ustvarjalnost in druženje na osnovi interesov, ki niso vezani le na materialne dobrine in uspeh.

Stvar smo tukaj nekoliko posplošili. Vsi odrasli niso povzpetniki, vendar pa je na splošno naša civilizacija na stopnji kapitalistične hegemonije potrošnje, na stopnji, ko materialni cilji posvečujejo sredstva. Tudi vse mladinske kulture niso ustvarjalne in strpne. Urbana mladinska kultura, o kateri govorimo v tem tekstu, pa vsekakor predstavlja alternativo prevladujočemu načinu življenja in razmišljanja.

V mladostniški dobi, ko se odvija sekundarna socializacija, se pojavi močna potreba po oblikovanju lastne identitete. V tem obdobju mladi vrednote, ki so jih z vzgojo pridobili od staršev, ponovno predelajo. Nekatere sprejmejo, nekatere spremenijo ali pa jih celo zavrnejo. Nekateri mladostniki jih brezpogojno sprejmejo in se brez posebnih pretresov, po liniji najmanjšega odpora, vključijo v »obstoječa reprodukcijska razmerja« (Ogrinc v Brake, 1984: 5). Drugi pač ne. Vsaka kompleksna družba ponuja mladostniku več različic kulture. Po Brakeu (1984: 22) so glavne podvrste kulture razredne kulture, te pa so še naprej razvejane v različne subkulture. Vsaka od teh subkultur si nekatere elemente deli z matično kulturo, po drugih pa se od nje razlikuje. Na obliko teh subkultur vpliva tudi socialno-geografsko okolje in soseščina, v kateri se pojavljajo (Brake, 1984: 21). Tako že samo družbeno okolje ponuja mladostniku širok spekter možnih identitet in načinov razmišljanja, iz katerih lahko črpa smisel življenja, izgrajuje lastno identiteto in s tem tudi odnos do dominante kulture. Brake na tej točki navaja Marxa: »Ljudje delajo svojo lastno zgodovino, toda ne delajo je, kakor bi se jim zljubilo, ne delajo je v okoliščinah, ki so si jih samo izbrali, temveč v okoliščinah, na kakršne so neposredno naleteli, kakršne so bile dane in ustvarjene s tradicijo.« Vplivom dominantne kulture se ni mogoče popolnoma ogniti. Prenašajo se tako v zgodnjem otroštvu z vzgojo kot kasneje skozi izobraževanje in množične medije, ki so z njo skozi in skozi prepleteni. Zgodovina priča, da se dominantne ideje in vrednote neprestano preoblikujejo. Skupine z drugačnimi vrednotami namreč, po Bergerju in Luckmannu, sprožijo vprašanje moči, »kajti vsak simbolični univerzum se mora sedaj ukvarjati s problemom, čigava opredelitev resničnosti se bo obdržala« (Brake,

1984: 29). Vendar pa nobena subkultura, ki je v brezkompromisnem konfliktu z dominantno kulturo, ne more dolgo preživeti (Brake, 1984: 25). Zato subkulture dominantni kulturi ne predstavljajo realne grožnje.

V sodobni zahodnoevropski civilizaciji je vsakdanji svet bolj kompleksen kot kadarkoli prej. Mladi se težko znajdejo v množici vlog, ki so jim na voljo, ko ugotavljajo, kam jih utegne življenje popeljati, že zgodaj pa so se prisiljeni odločiti, kam bo vodila njihova poklicna pot. Ta izredno širok spekter možnih socialnih vlog, poklicev, prijateljev, načinov življenja, artiklov, ki se jim nasmihajo s polic in TV ekranov, skupaj z velikimi socialnimi razlikami vzdolž in počez sveta, mnogim mladim predstavlja prej težavo kot svobodo izbire. V tako protislovnem svetu ni lahko najti lastnega mesta in identitete. Po Brakeovem mnenju zato kot začasno razrešitev kolektivno občutenih težav, ki jih poraja protislovnost družbene strukture, nekateri pripadniki vzpostavijo vzporedni svet, v katerem razredna pripadnost in službena oz. šolska realnost nista pomembni. S tem pa problem ni realno rešen. Gre le za začasno, imaginarno rešitev na kulturni ravni (Brake, 1984: 15).

Ko se mladostnik znajde pred razpotjem: ali se brez trenj predati ustaljenim tirom življenja, tako kot mu daje vzgled večina odraslih, ki to od njega tudi pričakujejo, ali pa se podati na avanturistično pot, ki obeta bolj zanimivo obdobje v življenju, se znajde v številnih notranjih konfliktih. Za razvoj določenih osebnostnih značilnosti je pomembno, da so družbeno priznane. Tako se mladostnik sooča s povratno reakcijo širše družbe ter v njegovem življenju pomembnih posameznikov. To so lahko sorodniki, učitelji ali razni vzorniki (ko si npr. predstavlja, kako bi bil najbolj podoben zvezdniku ali celo ugajal vodji neke tolpe). Na razvoj značajske poteze pozitivno vpliva tako potrditev moralno neoporečnega posameznika kot tudi deviantne osebnosti. Če se bo mladostnik na okolico odzival agresivno, bo iskal potrditev v skupini, kjer je takšno vedenje legitimno.

Pomembni drugi je lahko tudi akterjeva projekcija svoje prihodnje osebnosti. To lahko povzroči zaplete, če je v nasprotju z gledanjem pomembnih drugih, kot so starši, delodajalci, učitelji ali celo javnost na splošno. Ko akter dojame ali izkusi zaničevanje pomembnih drugih, je treba najti rešitev tega paradoksa. Rešitev ima lahko individualno obliko, s spremnimi nevarnostmi atomizacije in osamitve, ali pa kolektivno obliko, ki se nasloni na novo opredelitev situacije, kakor jo definira subkultura. (Brake, 1984: 18)

Tomc (1989: 8) mladinska gibanja idealnotipsko razdeli na subkulture (za katere je značilen poseben življenjski stil in oblike ustvarjanja), subpolitike (tista mladinska gibanja, ki vpeljejo nove, drugačne načine izražanja političnega prepričanja) in kontrakulture (ki vsebujejo elemente tako prve kot druge).

Peter Stanković (1994) se ne spušča globoko v definiranje in ugotavlja, da je ločevanje na subkulturo in kontrakulturo sicer tradicionalno, a ga vsak avtor opredeli po svoje. Uporabi Hebdigeovo stališče (1980, predgovor), da kontrakultura »izraža splet alternativnih kultur mladine iz srednjih slojev (hipiji, otroci cvetja...), ki se s svojimi političnimi in ideološkimi formami upirajo vladajoči kulturi«, subkulturo pa definira kot »upiranje skozi simbolne oblike odpora«. Subkulture se, ko ohranjajo nekatere nacionalne značilnosti, upirajo »tisti univerzalizaciji sveta, ki jo zanima le še več enakih potrošnikov za še več enakih proizvodov.« (Stanković, 1994: 560)

Grossberg v svojem članku Družbeni pomen Rock'n'rolla ugotavlja, da večina raziskovalcev pozablja, da je najbolj očitna funkcija rock'n'rolla ta, da je oblika preživljanja prostega časa. To trditev lahko posplošimo na vse vrste mladinskih kultur. Kljub temu, da se glasba skozi čas in prostor spreminja, pa rock (glasba srednjega razreda v 60-ih letih) ohranja funkcijo rock'n'rolla iz 50-ih (delavski razred), da je torej istočasno oblika individualnega bega in izvor solidarnosti ter razreševanja kolektivnega nezadovoljstva.

2.2. Študije mladine

V začetku 20. stoletja so se pojavile prve študije mladine kot posebne sociološke kategorije z lastnimi značilnostmi in načinom preživljanja prostega časa. Te študije so obravnavale predvsem delinkventno mladino. Pojem subkultura sta v sociologijo vpeljala A. McLung Lee (1945) in M. Gordon (1947) kot pododdelek nacionalne kulture (Brake, 1984: 20). V 60-ih letih prejšnjega stoletja se je subkulturalna teorija občutno razvila. Brake (1984; 54, 55) navaja štiri glavne pristope: zgodnja družbena ekologija soseske delavskega razreda; odnos prestopniške subkulture do sociologije izobraževanja (odnos med prostim časom in mladinsko kulturo kot alternativo dosežkom v šoli); pristop Centra za sodobne kulturne raziskave birminghamske univerze (marksistični okvir za proučevanje mladinskih kultur, stilov, odnos do dominante kulture, etnografija mladinske

kulture, odnos mladine do popularne kulture); sodobne raziskave soseske (lokalne skupine mladine skozi sodobne teorije o deviantnosti in družbeni reakciji, a na drugačen način kot zgodnji družbeni ekologi).

Oba zadnja pristopa preučujeta pomen, ki ga imajo mladinske kulture in subkulture na svoje pripadnike. Sociologi, ki so mladinske kulture spremljali z naklonjenostjo, so prve študije napisali v 70-ih letih. Vse navedene subkulturne študije so izhajale predvsem iz sociologije. Vse bolj pomembne pa so raziskave, ki vpletajo tudi spoznanja in pristope iz psihologije in antropologije. Antropološki pogled na subkulture je postal aktualen predvsem v času t.i. world music.

Stanković v svojem članku *Nov pristop k preučevanju subkultur* (1994) ugotavlja, da se je spremenila sama narava subkultur, zato je potrebno spremeniti tudi način, na katerega jih preučujemo. Po njegovem mnenju teorije, ki temeljijo na hegemoniji ekonomskega diskurza ne morejo biti produktivne, če so akterji subkultur nosilci novih 'postmaterialističnih' vrednot. Tako preseže razredni pristop, s tem da uvede razsežnost simbolnega in jo konkretizira na prostorski ravni. Zanima ga, zakaj si neka subkultura izbere določeno zbirališče. Zakaj so npr. narkomani radi skriti v temačnih podhodih, zakaj se punkerji gibljejo med podhodi in najbolj odprtimi ulicami centra mesta, skinheadi pa se zadržujejo v gostilnah... In ugotovi, da imajo ti prostori za subkulture simbolni pomen, ki se zliva z ostalo simboliko in pomenom, ki ga ima subkultura za posameznika (in širše okolje).

V Sloveniji so se začeli teoretiki relativno pozno ukvarjati z domačimi mladinskimi kulturami. Eden prvih na tem področju je bil Gregor Tomc z *Drugo Slovenijo*, ki je izšla 1989. Z vzpostavitvijo Metelkove mesta, oziroma bolj vpričo poskusov njene rušitve in postopne ukinitve, je Ljubljana dobila kar nekaj pomembnih publikacij, ki zadevajo alternativno kulturo. Tudi Urad za mladino v Mestni občini Ljubljana je naročil nekaj raziskav na temo mladine, preživljanja prostega časa in kulture.

V Mariboru smo na tem področju še na samem začetku. Prva knjiga, ki govori o subkulturah na področju severovzhodne Slovenije, je bila izdana leta 1994. To je *Bili ste zraven: zbornik o rock kulturi v severovzhodni Sloveniji*. Prva teoretična študija, *Center za dehumanizacijo: etnološki oris rock skupine izpod peresa Rajka Muršiča*, pa je izšla 1995. S problematiko mladine in subkultur se aktivno ukvarja tudi Andrej Fištravec. V zgodovini mladinskih subkultur na področju Maribora pa je nastalo kar nekaj pomembnih zapiskov izpod peres samih

akterjev (npr. Dušan Hedl, Jože Kos...). Navedeni so sicer aktivnejši, ne pa edini avtorji. Mestne oblasti zaenkrat še niso dale pobude za izdelavo raziskave o mariborski mladinski oz. urbani kulturi ali kulturi sploh.

2.3. Kultura - umetnost

»Alfred L. Kroeber in Clyde Kluckhohn sta že leta 1952 naštel 257 različnih definicij kulture« (Mrvar v Tomc, 2002: 121). Do danes se je njihovo število zagotovo le še povečalo, prav zato si sami ne bomo zadali ambicioznega cilja najti najprimernejšo definicijo kulture. Izpostavili bomo le, da kulturne študije, iz katerih izhajamo, zanima kultura kot celoten način življenja neke skupine. Gre za: »kulturalistično razumevanje kulture kot živega procesa ustvarjanja pomenov v skupnostih« (Stanković, 2002: 42). Naj tukaj omenimo Tylorja, ki pravi, da kadar kulturo: »pojmuje v njenem širšem etnografskem pomenu, je tista kompleksna celota, ki vsebuje znanje, prepričanje, umetnost, moralo, pravo, običaje in mnoge druge sposobnosti in navade, ki si jih je človek pridobil kot član družbe.« (v Brake, 1984: 20)

Kulturna politika, na katero se bomo osredotočili v tem tekstu, pa se v praksi ukvarja predvsem s sfero estetskega doživljanja. Tukaj se pojem kulture v veliki meri pokriva s pojmom umetnosti. Seveda spodbujanje ali zaviranje estetske ustvarjalnosti vpliva na celoten način življenja ustvarjalca, njegove publike in celotne družbe, vendar gre v naši kulturni politiki predvsem za vrednotenje določene estetike in ustvarjalnosti ter tehtanje, katero vrsto estetike in ustvarjalnosti bo oblast vzpodbujala in katere ne. Kulturna politika pa se mora zavedati dvojne vrednosti kulture. John Fiske namreč ločuje med dvema različnima ekonomijama, med finančno ekonomijo produkcije in kulturno ekonomijo potrošnje. Prva zadeva denar in menjalno vrednost dobrin, druga pa kulturne pomene, užitke in identitete.« (Stanković, 2002: 44)

Pojem kultura, ki označuje določen način življenja, intelektualni, duhovni in estetski razvoj skupine ljudi, se je začel uporabljati šele v 18. stoletju. Artefakti, ki jih je okolica doživljala kot estetske, pa so dobili status 'umetnosti' šele v modernih skupnostih (Tomc 2002:122). Že takrat se je začela umetnost kot estetska ustvarjalnost ločevati od vsakdanjega življenja, 'visoka' kultura pa od 'nizke'. Najprej so dostop do visoke kulture izgubili nižji sloji, medtem ko visokim slojem ni bilo predpisano, kakšno vrsto kulture smejo spremljati. V času romantike pa so se

višji sloji sami ogradili od popularne kulture (ibid, 131). Umetniki so se vedno bolj zapirali v ozke kroge, niso se več naslanjali na izkušnjo vsakdana. Visoka umetnost je tako počasi izgubila stik z družbenimi koreninami in se vedno bolj zapirala sama vase. Popularna kultura pa je ohranila vso raznolikost, ki so jo izražale različne socialne pripadnosti (ibid).

V času modernizma, na prehodu iz 19. v 20. st., pa se del umetnikov ni več identificiral z evropsko kulturno tradicijo in sodobnim načinom življenja (Tomc 2002: 126). Tomc tukaj povzema slikarja Dubuffeta, ki pravi, da kultura davi vse, še posebno umetnike, zaradi česar se je treba zoperstaviti evropski tradiciji, Grkom, lepemu v umetnosti, racionalnosti in knjižnemu jeziku. Izpostavi tudi mišljenje Josepha Beuysa, da mora umetnost revolucionirati mišljenje ljudi in spremeniti njihovo vsakdanje življenje ter Wyndhama Lewisa, ki pravi, da so umetniki: »prvi ljudje Prihodnosti, ki se še ni materializirala«. Glasbenik hoče biti »madež... ki trga iz ugodja« (Tomc 2002: 128). Torej bi tukaj že lahko govorili o alternativni; modernistična umetnost je v tem primeru alternativa dominantni kulturi v širšem pomenu besede.

Današnjih subkultur ne bi enačili z umetnostjo, saj so bližje kulturi v smislu mladostnikovega celostnega načina preživljanja vsakdanjega življenja, čeprav so nekateri pripadniki subkultur zagotovo umetniki, tudi akademski. A v subkulturi, kot naj bi zanimala kulturno politiko (morda še bolj socialno in izobraževalno politiko), gre bolj za socializacijo mladostnika kot za umetnost samo. Ker pa v družbi že obstajajo določene institucije, katerih namen je socializacija, npr. družina, šola, cerkev, diskoteke, in ker prav tako že obstajajo institucije, kjer je možno konzumirati kulturo, se postavlja vprašanje, zakaj se mora država ali lokalna oblast vpraševati tudi o mladinski kulturi.

Vse zgoraj naštetje institucije socializirajo premočrtno, po že izkušenem kopitu prejšnjih generacij. Reproducirajo delovno silo, ki bo neproblematično nadaljevala družbo po meri elite. Namen tradicionalnih družbenih institucij je inkulturacija človeka, ki hegemonije ne bo postavljaj pod vprašaj. Ker pa v kompleksni sodobni družbi ena sama legitimna kultura ne more ustrezati vsakemu posamezniku, se oblikujejo skupine, ki imajo drugačne vrednote in interese ter morda celo kritičen odnos do družbe. Evropska država na začetku tretjega tisočletja, ki je demokratična in pluralna, mora prepoznati heterogenost sodobne družbe in spoštovati različne skupine svojih državljanov, njihova mnenja, interese in potrebe.

2.4. Kulturna politika in nacionalna kultura

Na prvi pogled se morda zdi, da se politika nikakor ne sme vtikati v kulturo oz. umetnost, vendar kaj kmalu ugotovimo, da umetnost potrebuje intervencijo države. To še posebej velja v malih državah, kjer sam kulturni trg ne more vzdrževati ravnotežja med kvaliteto in kvantiteto. V moderni, kompleksni državi se kaže potreba po nadzoru in usmerjanju vseh življenjskih področij svojih državljanov. Peter Kovačič Peršin ugotavlja (glej Kovačič Peršin 1998: 59), da velja kultura v evropskem prostoru za najmočnejši državotvorni dejavnik, zato vidijo države ključni pomen kulturne politike v ohranjanju in razvijanju nacionalne kulture, ne toliko v skrbi za uresničevanje duhovnih interesov državljanov. Kulturna politika je niz ciljev in nalog, s katerimi želi država ustvariti pogoje za ohranjanje in razvoj kulture. Po besedah Dragičević-Šešičeve in Stojkovića je kulturna politika: »zavestno reguliranje interesov v domeni kulture in odločanje o vseh vprašanih, ki se nanašajo na kulturni razvoj globalne družbe.« (2000: 21)

Z vzvodi, ki jih nudi kulturna politika, država upravlja kulturne zadeve. Pick v svoji knjigi *The Arts in a State* (1993: 73-86) opisuje sredstva, s pomočjo katerih država udejanja svoje politično stališče do kulture. Poleg subvencioniranja, ki ga lahko štejemo med pozitivne, vzpodbujajoče vzvode, našteva naslednje »omejujoče«. Prvo je dodeljevanje dovoljenj oz. pooblašcanje. Država lahko na več načinov podeli ali odvzame licenco, dovoljenje, koncesijo, pravico ali pooblastilo za izvajanje kulturnih aktivnosti. Tako lahko, na primer, določenim organizacijam podeli poseben status, jih tako pooblasti za izvajanje kulturne dejavnosti in jim hkrati nudi posebne ugodnosti (redna proračunska sredstva, kader, kritje materialnih in obratovalnih stroškov). Druga vrsta omejitev se nanaša na kulturno občinstvo. Najbolj običajen primer je prepoved ogleda določenih vsebin mlajšim od npr. 18 let. Totalitarni politični režimi pa izvajajo bolj rigorozne ukrepe, npr. pripadnikom določene rase ali narodnosti prepovejo obisk neke prireditve. Tretji primer omejitve zadeva izvajanje konkretne kulturne dejavnosti. Država lahko na nekem mestu prepove uprizorjanje nekega umetniška dela ali predstavitev posameznega umetnika. Za moderne države so značilni bolj prefinjeni ukrepi, npr. zapleteni in dragi birokratski postopki za prijavo prireditev v središču mesta. Ali pa določene institucije objavljajo le dela avtorjev, včlanjenih v določeno stanovsko zbornico, sindikat ali npr. komunistično partijo. Naslednje sredstvo kulturne politike je

obdavčenje. Država lahko bolj ali manj obdavči dohodke umetnikov, nudi davčne olajšave fizičnim in pravnim osebam, ki sponzorirajo kulturo, obdavčijo vstopnice za cirkus, vstopnice za opero pa oprostijo davka. Država vpliva na kulturo tudi skozi vzgojo in izobraževanje. Šola lahko nauči otroke spoštovati ustvarjalnost ali pa jih nauči uživati v natančno taki umetnosti, ki jo država podpira. Naslednje sredstvo je cenzura. Cenzura je tem manj opazna, čim bolj so na delu ostala sredstva. Vsa sredstva kulturne politike so na nek način sredstva kontrole, vendar jim ne smemo kar a priori pridati negativnega prizvoka. Lahko namreč delujejo tudi na način usmerjanja v pozitivnem smislu.

John Pick v svoji knjigi proučuje tudi značilnosti in pomanjkljivosti različnih načinov upravljanja kulturnih zadev. Opisuje tri tipe kulturne politike. Prva je preskriptivna ali predpisovalna politika (ibid. 109, 110), ki želi najprej definirati parametre kulture, nato kontrolirati načine umetniškega ustvarjanja in načine, na katere bo občinstvo umetnost sprejemalo. Takšna politika je značilna za mlade države ali države po spremembah. Deskriptivna ali opisovalna politika (ibid. 110) je drugi tip. To je stabilna, transparentna politika, ki ne išče sprememb. Definicije in postopki, na katerih temelji, so jasni. Takšna politika je značilna za stabilne, razvite družbe, v katerih so javne institucije že utrjene. Tretja je reaktivna ali odzivna politika (ibid. 110, 111). Ta se odziva na zahteve umetnikov, publike, menedžerjev in kulturnega trga. Pomoč nudi le po potrebi in navadno kratkotrajno. Na nek način je ta nasprotje prve in se pojavlja v že utečenih načinih upravljanja kulture.

V knjigi *Kulturna politika v Sloveniji* pa Gregor Tomc uvaja dva druga kriterija za preučevanje kulturnih politik, (ne)pristranskost in (ne)dejavnost države v kulturni politiki (1997: 33). Pristranske kulturne politike podpirajo le določeno estetiko, ki se navezuje recimo na neko ideologijo. Kot primer lahko navedemo komunistične ali nacistične režime. Nepristranske oz. uravnotežene kulturne politike so demokratične in podpirajo različne kulturne prakse, nočejo soditi o tem, katera kultura je bolj pomembna, bolj okusna in boljša od druge. Temu tipu se najbolj približuje kulturna politika Nizozemske. Glede (ne)dejavnosti lahko v evropskem kulturnem prostoru govorimo o kulturnih politikah, ki posegajo v kulturo (umetnost) posredno, ter drugih, ki so zastavljene bolj aktivno. Anglo-ameriško kulturno politiko lahko prištevamo med prve. Ta se ukvarja predvsem z zaščito avtorskih pravic, zakoni o priseljevanju tujih umetnikov ipd. Druge, npr.

avstrijska in nizozemska, pa glede na njihov razvojni kulturni program neposredno finančno podpirajo določene kulturne dejavnosti. Tomc navaja tudi možne negativne posledice ene in druge. Pri prvih se lahko pojavi komercializacija, druge pa spodbujajo »sterilno, akademsko ustvarjalnost«. Iz teh dveh parametrov avtor izpelje štiri idealnotipske modele državne kulturne politike. Prvi je postmoderni (npr. nizozemska kulturna politika), kjer država aktivno posega v kulturno ustvarjalnost, vendar ti posegi niso vsebinske narave (ne omeji se na podporo določenega segmenta ustvarjalnosti). V tradicionalnem tipu je država prav tako aktivna, a ima definirane kriterije za ločevanje med kakovostno in drugo umetnostjo (večina sodobnih industrijskih držav). Liberalni tip (anglo-ameriške družbe) ne posega aktivno niti v smislu neposredne podpore niti v vsebino kulture. Četrti tip, ki je še najbolj značilen za vzhodnoevropske države pred in med tranzicijo, se trudi ohraniti nivo kulture, ki ga je vzpostavil prejšnji režim, v glavnem pa kulturo prepušča trgu.

Kulturna politika se danes operacionalizira skozi štiri temeljne elemente: šola, kritika, znanost in država (Tomc 2002: 141). Izobraževalni sistem temelji na načelu, da je visoka umetnost edina 'prava', spoštovanja vredna, medtem ko je popularna kultura le zabav(n)a in nima sama po sebi nikakršne estetske vrednosti. Otrok se z visoko umetnostjo ne more identificirati, dojema jo kot suhoparno in dolgočasno, zato dobi sčasoma občutek, da je njegov okus za estetiko slab in manj vreden, kar vpliva tudi na izgradnjo samopodobe. Takšno izkušnjo je opisal nek angleški študent po petih letih študija umetnosti - na fakulteti so mu namreč predavali, da je visoka kultura kultura izobraženih ljudi, množična kultura pa je neplemenita, pritlehna in skomercializirana (Clarke v Tomc 2002: 133). Tako smo že kot otroci naučeni ločevati med dvema vrstama kulture, od katerih je le ena 'prava umetnost', druga pa nič več kot 'zabava'.

Visoka umetnost črpa iz tradicije različnih modernističnih smeri, ki jim je skupno stališče umetniške vzvišenosti, genialnosti, avtonomnosti, večnosti in elitizma. Medtem ko je popularna kultura zanje manj vredna, kultura nizkih množic, ki zagotovo ne premore ustvarjalca, sposobnega ustvariti kvalitetno delo, in je ustvarjena za in konzumirana v 'umazanem' vsakdanjem življenju. Elitistične vrednote visoke kulture sprejema le manjšina populacije, zato niso vseobsegajoče in večne (Tomc 2002: 133).

Urbana kultura izhaja iz vsakdanje izkušnje in iz skupnosti, kljub temu pa ni dovolj množična, da bi jo publika sama ohranjala. Ta težava je posebej opazna v majhnih državah, kot je Slovenija, kjer trg ni dovolj velik, da bi bil sposoben ohraniti (kaj šele razvijati) kvalitativni nivo. Tudi visoka umetnost ni »množična«, zato pa jo pri življenju ohranja država. Po tej logiki si tudi subkultura zasluži več podpore.

Milko Poštrak ugotavlja, da zmeraj, ko govorimo o kulturi kot proizvodu človekove ustvarjalnosti, naletimo na problem vrednotenja (Poštrak 1994: 35). Zakaj je ena kultura več vredna od druge? Kdo je kompetenten za presojanje o kvaliteti? Meščanski uradnik, ki je prepričan, da je opereta nepogrešljiva za dobrobit višjega srednjega razreda, gasilski poveljnik, ki prisega na narodnozabavno glasbo, ker je edina pristna, ker je domača, ali srednješolec, ki v besedilih domačega rock benda prepozna življenje, kot ga doživlja sam. Gre le za razliko v okusih in razliko v dojetanju kulture in po našem mnenju en okus ni bolj kompetenten od drugega, zato ne bi smel prevladati pri določanju, kakšno ustvarjalnost bo neka družba podpirala in kakšne ne.

V Sloveniji je prisotna nerazumljiva dvoličnost v odnosu države do kulture. Kljub temu, da je kultura zelo cenjena, saj velja za temelj slovenstva samega, pa se politične stranke ne morejo ponašati s kulturnim programom. Še bolj presenetljivo pa je dejstvo, da tudi ustava Republike Slovenije pravice državljanov do kulture ne izraža eksplicitno, opredeljuje pa kulturni razvoj, varstvo kulturne dediščine in svobodo umetniškega delovanja.

2.5. Pomen nevladnih organizacij

Nevladne organizacije (NVO) se pojavijo na tistih področjih, kjer država ne more zadovoljiti določenih potreb nekega segmenta družbe. Ker te potrebe očitno obstajajo, se posamezniki zorganizirajo (sprva v neformalno skupino, ker pa te nimajo dovolj politične moči za lasten razvoj, ustanovijo pravno formalno skupino), z namenom zadovoljevati potrebe članov organizacije ali širše populacije. Interdisciplinarne, mednarodno primerjalne raziskave na področju družbenih ved so pokazale, da igrajo neprofitne organizacije pomembno vlogo v večini zahodnih držav, razvoju tretjega sveta ter postsocialističnih državah. Nevladne organizacije s tem prevzemajo del odgovornosti države, vendar se ne zapletejo v racionalizacijo in birokratizacijo. V odnosu do države vzpostavijo določeno neodvisnost, po drugi

strani se izognejo negativnim učinkom privatnega profitnega sektorja, hkrati pa od obeh poberejo tudi pozitivne lastnosti, kombinacijo »fleksibilnost in učinkovitost trga ter pravičnost in predvidljivost javnega sektorja (države)« (Kolarič 1994: 109). Njihovi finančni viri so različni: država, občina, skladi, podjetja, lastna sredstva, posamezniki. Prav to dialektično stanje pa se kaže tako v pozitivnih kot negativnih vidikih NVO. Med pozitivne štejemo fleksibilnost, hitro odzivnost na spremembe potreb odjemalcev, neodvisnost od birokratičnega aparata in večjo odprtost do novih in eksperimentalnih pristopov v strukturi in načinu dela organizacij. Med negativne pa lahko štejemo konfliktnost, ki tiči v samem bistvu NVO: hkrati potreba po neodvisnosti in neformalnosti in potreba po sofinanciranju ter neke vrste organiziranosti. Končni izdelek oziroma učinek ni materialno izmerljiv, zato delo NVO v današnji, potrošniški dobi, še ni dovolj cenjeno. Kljub vsemu pa se analitiki strinjajo, da NVO igrajo pomembno vlogo v demokratični družbi, pri njeni pluralizaciji in omogočanju svobodne izbire. Na koncu Kolaričeva opiše zelen odnos med državo in NVO. Stopnja državne kontrole NVO-jev bi naj bila po njenem mnenju nizka, stopnja financiranja srednja, vlada pa bi morala spoznati, da NVO igrajo pomembno vlogo pri zadovoljevanju potreb državljanov, zagotavljanju blaginje in to tudi vzpodbujati, kar bi pripeljalo do visoke stopnje komunikacije med vlado in NVO.

2.6. Mesto potrebuje ustvarjalnost

V današnjem času znanje ni dovolj - ni dovolj za razvoj mesta, države, ni dovolj za razvoj gospodarstva, turizma in tudi ne za uspešnost posameznika. Potrebna je ustvarjalnost, sposobnost uporabe znanja na inovativen način. Stanko Blatnik govori o novem družbenem razredu, ki je ekonomsko vedno močnejši - ustvarjalnem razredu. Ustvarjalnost je po njegovem trenutno najpomembnejši gospodarski vir. Ustvarjalni razred pa se ustali le v okolju, ki mu omogoča ustvarjalno svobodo in življenje mimo ustaljenih urnikov. Ustvarjalnost se že po svojem bistvu ne more prilagoditi pogojem, ki so vladali v klasični industriji. Nerada se pokori uniformiranemu oblačenju, togemu delovnemu času, konstantnemu urniku kulturnih prireditev v vedno isti instituciji. Ustvarjalnim ljudem bolj odgovarja sproščeno, odprto, liberalno vzdušje, kot ga pričara npr. ulična kultura, ki se ne pusti prostorsko in časovno omejiti, kjer se od obiskovalcev ne pričakuje, da se bodo oblekli in obnašali po pravilih. Gre za razred, ki je še

vedno v vzponu in je finančno zelo močan. Prav zaradi svojega načina življenja in finančne sposobnosti potrebuje močne storitvene dejavnosti, kjer se posledično odpirajo nova delovna mesta. Blatnik pa opozarja tudi na veliko slabost, ki jo prinaša s seboj: vedno večje socialne razlike.

Morda tukaj tiči odgovor na vprašanje, zakaj Maribor ne slovi po ustvarjalnosti. Ljudje, ki imajo ideje ter znanje in voljo za njihovo uresničenje, večinoma odhajajo drugam. Tudi naš šolski sistem ne vzpodbuja ustvarjalnosti, zato je ustvarjalnost mladih potrebno vzpodbujati drugje. Da je alternativna kultura gnezdo ustvarjalnosti, bomo poskušali na konkretnem, mariborskem primeru dokazati v naslednjem poglavju.

3. URBANA MLADINSKA KULTURA V MARIBORU

Možnega ne bi dosegli, če po svetu ne bi vedno znova segali po nemogočem. (Max Weber)

3.1. Pomen urbane kulture

Urbana kultura ima tako inovativen (rušenje ustaljenih vrednot) kot tudi konzervativen (reprodukcijski) značaj. Iz antropološkega vidika lahko rečemo, da subkulture ohranjajo tiste družbene institucije, ki so temeljne za obstoj in reprodukcijo družbe, po drugi strani pa vpeljujejo elemente, ki kulturo bogatijo, jo spreminjajo in pomladijo (vemo, da so tudi elementi današnje elitne kulture bili včasih alternativna kultura, neka simfonija, ki jo danes uvrščamo med klasično glasbo, je bila npr. prepovedana zaradi opolzlosti). Ostale sisteme (ekonomskega, političnega, sorodstvenega, religijskega...) pa mladi ohranijo, ne vsebinsko temveč strukturno, saj je brez njih v socialno-zgodovinskem kontekstu nemogoče funkcionirati. Urbana mladinska kultura torej ne predstavlja resne grožnje obstoječemu družbenemu redu.

Antropologi so spoznali, da lahko iz knjig, ki govorijo o drugi, tuji kulturi, razberemo toliko o avtorju kot o predmetu opazovanja. Tako tudi izjava ali stališče včasih pove več o tistem, ki jo je izrazil, kot o sami temi razmišljanja. Brake je ugotovil: »Mladi so vedno bili vir zavidevanja, nostalgije in poželenja starejših. Običajno so nanje gledali, kot da uživajo v hedonizmu, za čemer v naši mladosti nismo stremeli zaradi svoje spodobnosti ali kratkovidnosti« (1984: 16), E. Griedenburg pa: »Odrasli grupirajo mladostnike, jih opredelijo kot problem, in vendar se moramo vprašati, ali se ta problem nanaša na nekaj v mladostniku ali pa izraža trditev o naši družbi.« (ibid, 17)

Mnenja o vlogi urbane kulture v Mariboru precej variirajo. Nekateri so prepričani, da je v bistvu nepotrebna, da je dejansko sploh ni, drugi pa menijo da pozitivno vpliva na prihodnost mesta in socializacijo posameznika.

Primer prvega je sledeči članek, objavljen v Večerovi Sobotni prilogi dne 21. 02. 1998 (str. 41), ki ga podpisuje mag. Valerija Korošec, takrat asistentka na Oddelku za sociologijo Pedagoške fakultete v Mariboru:

Rečeno mi je bilo, naj napišem nekaj o alternativni mladinski kulturi v Mariboru. Povod: moja prisotnost na delovnem kolokviju o alternativni mladinski kulturi 14. 2. 1998 v Hočah in češ da so moja stališča 'zanimiva'.

O (mariborski) alternativni mladinski kulturi menim, da ja (vsaj) zadnjih nekaj let fikcija Borgesovega tipa: najmanj petsto strani komentarjev in kritik o knjigi, ki sploh ni bila napisana. Fikcija, ki jo producirajo tisti, ki se na račun njenega 'obstoja' tudi sami generirajo (perpetuum mobile): poklicni alternativci oziroma 'menadžerji' alternativne mladinske kulture, mediji in teoretiki. V skladu s tem stališčem je torej kontraproduktivno, da o alternativni mladinski kulturi napišem en sam stavek preveč.

Vsa ta stvar bi lahko bila nekako celo zabavna, če ne bi šlo tudi, seveda, za denar. To, da je alternativna mladinska kultura postala ena od postavk občinskega proračuna, je zame jasen znak, da je zgodba zaključena. Samoukinitiv 'institucionalizirane' (mariborske) scene alternativne mladinske kulture bi bila torej z moje strani toplo pozdravljena.

Mag. Koroščeva pa ni dodala, katere, če sploh, mladinske organizacije se ji zdijo realno potrebne. Dejstvo je, da so se mladi takrat zbirali v gostilnah, diskotekah, parkih ali pa v prostorih alternativne kulture. Sklepamo lahko torej, da so po njenem mnenju bolj primerna zbirališča gostilne, parki ali diskoteke, morda pa se mladina sploh ne bi smela družiti.

Povsem drugačno mnenje o vplivu alternativne kulture ima dr. Igor Kramberger. Po njegovem mnenju ta vnaša raznolikost v mestni utrip, mesto bogati navznoter in uveljavlja navzven. Vpeljuje nove poetike, tehnike in vsebine in pritegne osebe, ki so iz drugih segmentov mestnega utripa izključene. Zato ne služi le ustvarjanju in potrošnji umetnosti, temveč razvija nove socialne prakse in zmanjšuje socialno erozijo, v kateri je videl večjo nevarnost kot v gospodarskih težavah. Rajko Muršič govori o pomenu mladinske kulture za posameznika, ki se vanjo vključuje. Pomembna je za socializacijo, samozavest, družabnost, iskanje skupnosti in potrebna za »izvajanje vsega tistega, česar posameznik ne more sam. Velika laž je, če menimo, da smo v mestu odtujeni,« doda v intervjuju (Priloga H).

Naše mnenje je, da je urbana kultura ena zdravih lovov naše civilizacije, ki pa je zašla v kalne vode. Urbana kultura opozarja na stranpote, ki jih civilizacija sicer v svojem hitrem lovu na denar in moč v svojem vsakdanu več ne zazna.

3.2. Mariborska scena skozi čas

V sledečem podpoglavju bomo pogledali organizacije, ki jih je MOM pod postavko Urbana mladinska kultura uvrstila v proračun, še prej pa na kratko opisali zgodovinski tok dogodkov, ki je pripeljal do njihovega razvoja.

V naravi mladega človeka je, da vpije in pretehta, kar mu okolje ponuja. Še posebej odprt in dovzeten je za novosti. Zato ni nenavadno, da se je kultura, posredovana preko množičnih medijev, hitro prijela tudi na slovenskih tleh. Med obema svetovnima vojnama so se v Sloveniji razvile razmere, ki so omogočale razcvet množične kulture. Zaradi razvoja industrije so se ljudje začeli seliti iz podeželja v urbana okolja, odpirala so se delovna mesta (Tomc 1989: 46). Ko je pri nas postalo dostopno blago iz zahodnega trga, se je tudi tukaj začela potrošniška doba. Veliko vlogo je igral dostop do tujih in posledično hiter razvoj domačih medijev.

Vendar, če začnemo slovensko urbano mladinsko kulturo raziskovati tam, kjer se je navezala na popularno glasbo, to je, ko se je v slovenskem prostoru pojavil prvi jazz band, ugotovimo, da nismo kaj dosti zaostajali za modernim, zahodnim svetom. Leta 1922 so glasbeniki pod imenom Original Jazz Nagode igrali neke vrste salonsko glasbo (Amalietti v Muršič 2000: 201, Tomc 1989: 47, 48), a za jazz značilne improvizacije v tej glasbi še ni bilo čutiti. Še pred vojno so v Maribor prihajali gostovati jazz ansambli iz Ljubljane, na plesih pa so igrali lokalni jazz orkestri (Muršič 1995: 57).

V petdesetih letih so jazz skupine začele v plesno glasbo mešati rhythm'n'blues in morda še kakšno popularno filmsko balado. V 60-ih so se meje z zahodom toliko razrahljale, da so na jugoslovansko ozemlje začeli pronicati proizvodi potrošniške kulture. Sredi šestdesetih so v Mariboru poslušali Radio Luxemburg. Z njim so k nam prihajali najbolj aktualni zvoki The Beatles, The Who, The Rolling Stones... Prvi slovenski bendi (Kameleoni, Mladi levi...) so v glavnem preigrali vzorce tujih skupin. Avtentično, prepoznavno glasbo, ki je črpala tudi iz nacionalne in lokalne kulture, so začeli igrati v 70-ih. Najbolj prepoznavni so bili Buldožerji.

Koncerti so se takrat prirejali v Hali C (na nekdanjem mariborskem sejmišču - zdaj na tem mestu stoji Kolosej) in v Klubu mladih. V Mariboru so počasi začele gostovati tudi tuje skupine. Prva med njimi naj bi bila Sandra and the Web iz Anglije, ki je leta 1967 nastopila v Klubu mladih (Jauk 1999: 12). 1971. leta smo

imeli v Mariboru prvi večji rock festival v Sloveniji, ki se je kasneje kot Pop Boom Festival preselil v Ljubljano (Muršič 2000: 205). Na tovrstnih dogodkih je prišlo do prvih preteпов med mladimi rockerji ter pretepaškimi tolpmami in policijo. Mestne oblasti so zato uvedle policijsko uro za mlade do 16. leta starosti (Muršič 2000: 204). Scena je do leta 1977 skoraj zamrla, nekateri nosilci rock scene pa so postali estradniki.

V Mariboru pa se je kljub vsemu vzdrževala neka tiha rock scena, ki se je začela konec sedemdesetih ponovno razvijati (Muršič 1995: 62). Na gimnazijskih plesih se je zbiralo precejšnje število gimnazijcev in ostale mladine (tudi več kot 700). Na razvoj takratne mladinske kulture je vplival tudi način dela takratnih organizacij. Te so mlade vzpodbujale k samoorganizaciji družabnega in kulturnega življenja. Vse te okoliščine so tvorile plodno podlago za ustanovitev mladinskega kluba.

Kljub temu, da je bilo čutiti potrebo po rock klubu, se odgovorni lokalni politiki s to problematiko niso ukvarjali, dokler Lačni Franz niso postali popularni tudi izven rock scene (Muršič 1995: 62). Tako je ostal edini prostor, ki je imel ta čas odprta vrata za mariborske rockerje, dvorana v Kamnici. Kamnica leži nekaj kilometrov iz Maribora, avtobusi vozijo tja le do desete ure zvečer. Kako pomemben je bil ta prostor za mariborske rockerje nam pove dejstvo, da so se ponoči domov vračali peš, kar je lahko trajalo dve uri in še več. Prav fenomenalno je, da Kamničani svojih rock večerov sploh niso oglaševali. Po načelu pregovora »dobre stvari se same hvalijo« se je novica o prireditvi (šlo je za klubsko dogajanje z rock glasbo) v dnevnu ali dveh razširila med zainteresiranimi (Muršič, 1995: 62). Dvorana je bila večinoma polna. Podatka o tem, kdaj in zakaj je dvorana nehala delovati, nismo zasledili. Po zapisih in komentarjih sledeč, pa je bila v najbolj popularnih časih Kluba mladih Trate kamniška dvorana že zaprta. Klub Trate je deloval od sredine šestdesetih do začetka devetdesetih. Nekaj časa je bil to edini prostor, kamor so lahko vsak konec tedna zahajali mladi mariborski alternativci. Trate so od Maribora oddaljene 28 km (Kos v Muršič 1995: 82).

Nekateri 'rock-aktivisti' so bili včlanjeni v ZSMS, kar je bila pri organiziranju prireditev velika prednost. V drugi polovici osemdesetih let je mariborska ZSMS pridobila prostor za vaje rockovskih skupin. To so bili štirje kletni prostori v stavbi Doma ustvarjalnosti mladih (tukaj je bila nekoč Osnovna šola Gustava Šiliha s prilagojenim programom, zato se je prostora prijelo ime

Gustav). Dijaki so tja prihajali po šoli, rockerji brez službe so tam prebili cele dneve, zaposleni so tja prihajali po službi ali zvečer. Tja niso zahajali naključni obiskovalci, temveč stalna družba. Kljub temu, da je bila skupina navzven precej zaprta, pa je združevala punkerje in heavy metalce, občasno tudi kakšne pripadnike drugih subkultur. Večina fantov je igrala kakšen instrument. Rockerji, ki so igrali v skupinah, so se začeli aktivno ukvarjati z glasbo v času srednje šole. Dekleta so igrala le izjemoma, vendar smo imeli v tem času prvi in (do sedaj) edini dekliški hardcore bend SV Slovenije, Z.O.S. (Zamorjene od seksa), ki pa se ni obdržal dlje kot nekaj mesecev. Za razliko od fantov, dekleta praviloma v družbi niso ostajala več let.

Rajko Muršič pripisuje velike zasluge za širjenje alternativne kulture in tudi za povezavo med podobno mislečimi ljudmi Mariu Marzidovšku iz Slovenske Bistrice (ibid. 79-81). Deloval je okoli leta 1985 in se ukvarjal s snemanjem kaset, produkcijo lastne glasbo, slikanjem, fotografiranjem, pisanjem pesmi in člankov, izdajanjem fanzinov itd.

Med pripadniki različnih rockovskih subkultur je vladalo prijateljsko vzdušje. Rockerji so se v tem času zbirali v mestnem parku, v parku na Slomškovem trgu pred Klubom mladih, v gostilnah Grad in Martinov hram ter pred nekdanjo blagovnico Kvik.

Konec 80-ih so tako bili usposobljeni vadbene prostori in koncertni prostor v Gustavu, žal pa je Gustav kot koncertni prostor nehal delovati že 1988. leta. Istega leta se je vzpostavil MKC (kot naslednik Kluba mladih), ustanovil se je radio MARŠ (1990), izdajale so se Kmečke in rockodelske novice. V tem času je bila precej glasna tudi civilna družba (mirovniki, ekologi, OZN-ovci, sem lahko štejemo tudi »projekt« ARN - Adamu rebro nazaj, ki je bil vzpostavljen kot ironičen odgovor na takrat vedno bolj močno feministično gibanje). Leta 1987 se je v Mariboru zgodil pravi "happening", ko je mladina Titovo štafeto pričakala v centru mesta pred blagovnico Merkur. V izložbenem oknu je škripajoče "oddajal" mladinski radio, na stojnicah so ponujali Katedro, Kmečke in rockodelske novice ter civilnodružbeni material in nosili pripone: »Štafeta, ne hvala!« (ibid. 78).

Okoli leta 1990 so se v MKC-ju enkrat tedensko, navadno med tednom, odvijali koncerti. Najbolj redni in obiskovani so bili, ko je program sestavljal Dušan Hedl.

To obilje mladinske kulture pa ni trajalo dolgo. Leta 1992 je DUM začel izseljevati vadbene prostore. Nekaj časa so pogajanja zalegla, leta 1993 pa so jih za daljši čas zaprli. Tudi MKC-jev klub so leta 1995 zaprli, Univerza ga je kasneje preuredila v novi rektorat. V času rektorata Ludvika Toplaka je MKC izgubil prostore, MARŠ pa frekvenco. MKC-ju sta ostali le majhna pisarna in galerija v kletnih prostorih. Mesto jim je obljubilo klubski prostor na Lentu, kmalu pa so se denacionalizacijski postopki zapletli.

3.2.1. MKC – Mladinski kulturni center Maribor

MKC je organizacija z najdaljšo mladinsko-kulturno tradicijo v Mariboru. V centru mesta, na Orožnovi ul. 2, je začel leta 1966 delovati Klub mladih, ki je bil ustanovljen s sklepom občinskega odbora SZDL Maribor Center (Jauk 1999: 12). Program v klubu je bil zastavljen sistematično. V ponedeljek je bil športni program, v torek kakšno politično predavanje, v sredo kulturna prireditev, v četrtek potopisno, v petek pa kulturno ali znanstveno predavanje, sobota je bila plesna, v nedeljo pa so priredili kakšno čajanko z literarnim ali glasbenim večerom (Samec 2002: 5). Redno so prirejali koncerte, tako naših (Tomaž Domicelj, Rdeči dečki, The Newcomes...) kot prvih tujih izvajalcev. Program je bil zelo pester in tudi dobro obiskan. Čajanke, na kateri je Ervin Ogner, član mariborske Opere, predstavil nekaj Schubertovih pesmi in odlomkov iz Verdijevih oper, se je udeležilo okoli 200 mladih. Vlado Sruk, mariborski filozof in publicist, je pred polno dvorano predaval na temo Marxizem in humanizem (Samec 2002: 9). Zanimiva so bila tudi mladinska frizerska tekmovanja ter pogovori z mladimi o določenih poklicih, plesna šola in predavanje Srečka Goloba o lepem vedenju, tečaj za manekenke, razstava mladinske fotografije (med nagrajenci sta bila Danilo Cvetnič in Bogo Čerin, oba danes prominentna mariborska fotografa) (ibid: 11-14), kviz »Kako smo organizirani?«, na katerega so odgovarjale tričlanske ekipe iz TAM-a, MTT-ja, Elke, Bodočnosti, SSO Maribor, pedagoške gimnazije, GTP Pohorje in vojaki garnizona Miloša Zidanška (ibid: 19), gobarske razstave, razstava Meblovih vzmetnic.

Klub so kmalu po deseti obletnici zaprli, ker naj bi bila na stropu v klubu spomeniško zaščitena freska, za katero pa je Zavod za spomeniško varstvo kasneje ugotovil, da nima posebne umetniške vrednosti za lokalno ali nacionalno kulturo. Leta 1982 začne Klub spet delovati, tokrat v okviru Centra za organizacijo

prostočasnih aktivnosti mladih (COPAM) pri Mestni konferenci ZSMS Maribor. Klub je bil od 1984 do 1986 ponovno zaprt, tokrat zaradi neurejenega finančnega poslovanja ter sklepov sanitarne in požarno-varstvene inšpekcije.

Leta 1987 je bila pod okriljem MKC-ja ustanovljena Glasbeno-scenska delavnica Gustav, ki je delovala v prostorih Doma ustvarjalnosti mladih (DUM-a). Ustvarjalni mladini je nudila predvsem vadbene prostore, kratek čas pa so bili tukaj organizirani tudi koncerti vodilnih alternativnih skupin takratne Jugoslavije. Leta 1993 je DUM zaprl vrata pred nosom ustvarjalne mladine.

Leta 1988 se je Klub mladih preimenoval v Klub MKC, konec leta 1993 pa MKC Maribor postane javni zavod. Njegova ustanoviteljica, mestna občina Maribor, je stavbo, v kateri je imel MKC prostore, še istega leta podarila Univerzi.

Klub MKC je bil leta 1995 zaprt, Univerza v Mariboru je njegove prostore začela preurejati v rektorat. Pisarniške prostore zavoda MKC so preselili na dvoriščno stran stare hiše v neposredni bližini centra mesta, leta 2001 pa MKC pridobi še galerijo Media Nox na Židovskem trgu, kjer domujejo tudi druge vizualne umetniške prakse. Nadomestnih prostorov za klubske dejavnosti jim občina še po dobrih desetih letih, kljub stalnim obljubam, ni našla, zato MKC s svojimi prireditvami (Performa - mednarodni festival sodobnih odrskih umetnosti, Mednarodni festival računalniških umetnosti, Dnevi knjige, No Border Jam, MKC Underground...) gostuje v raznih mariborskih organizacijah. Prostorske težave jim je letos nekoliko ublažila otvoritev Kulturnega inkubatorja, kjer prirejajo projekcije filmov in ustvarjalne delavnice.

V MKC-ju je trenutno redno zaposlenih 5 ljudi, prav toliko pa tudi preko javnih del. Veliko zunanjih strokovnih sodelavcev dela preko pogodb o sodelovanju, avtorje in izvajalce projektov pa pogosto plačujejo tudi preko študentskega servisa. V okviru različnih dejavnosti sodelujejo tudi prostovoljci.

3.2.2. Pekarna magdalenske mreže

Leta 1993 je postalo jasno, da se mladinski prostori v Mariboru zapirajo. Klub MKC je bil namenjen prenovi za novi rektorat, Gustavu pa je DUM odrekel gostoljubje. Ljudje, ki so igrali in se zbirali v Gustavu, so ugotovili, da bo potrebno resno zagrabit za delo in si izboriti prostor. Vojašnice so bile takrat že in še prazne. Rokerji so na občino naslovili prošnjo za primerne prostore, odgovora pa, kljub

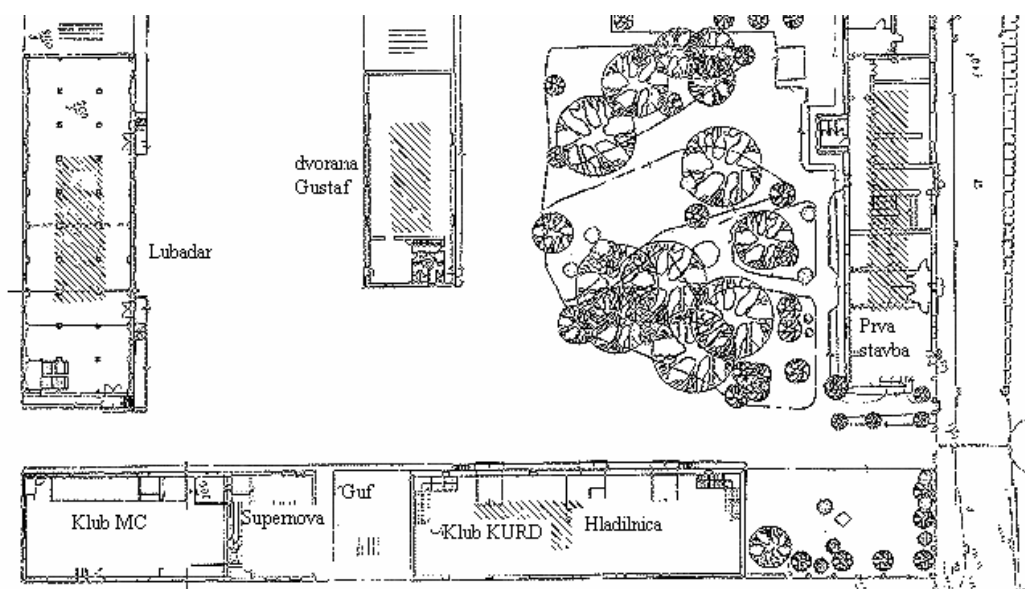
stalnemu opominjanju, več let niso dobili. Ko ni zaleglo nič drugega, so se odločili 'vdreti' v središče mesta, postati prisotni, vidni in slišani. 23. septembra 1993 se je tako zgodil legendarni koncert Hasta la victoria siempre - protestni koncert za rock klub, ki so ga organizirali Radio Marš, neodvisna založba Front Rock in novo društvo Alternativna glasbena delavnica Gustav. Zbralo se je okoli 1000 ljudi - srednješolcev, študentov, brezposelnih, punkerjev, heavy metalcev, slučajno mimoidočih. Nastopilo je 17 mariborskih skupin, na stojnicah so se predstavljali glasbeno-kulturni aktivisti, ekologi, fanzini... Koncert je res uspel, vendar le z organizacijskega vidika, svojega namena pa ni dosegel. Zanimivo je, da so se takrat v nekaj dneh zgodili protestni shodi na Ptuj, v Ljubljani in Mariboru. Videti je bilo, kot bi bila "kampanja" dogovorjena, vendar so bili shodi organizirani neodvisno eden do drugega.

S ciljem povezati mladinsko in alternativno kulturo v Mariboru so sami pripadniki scene leta 1993 ustanovili Magdalensko mrežo, ki bi mladim pomagala pridobiti prostore za ustvarjanje. Pobudniki mreže so vpričo neposluha mestne politike do neetablirane kulture zasedli prostore bivše vojaške pekarnice ob Magdalenskem parku.

Kmalu so sledili odmevni članki v Večeru, ki so o zasedbi pisali s presenetljivo naklonjenostjo. Občina ni ukrepala. Manj navdušeni so bili okoliški stanovalci, vendar resnih konfliktov nikoli ni bilo. Boljšega prostora za kakršnokoli mladinsko kulturno dejavnost v Mariboru praktično ni. Pekarna leži v bližini centra mesta. Na vzhodu meji na park, na jugu pelje železnica, na severu in zahodu Pekarne pa sta bili v času zasedbe locirani zadruga in tovarna Merinka. Na njunem mestu sedaj gradijo stanovanjske bloke. Upravlja s 6000 m² javnih prostorov, od tega je 2000 m² pokritih, primernih za izvedbo praktično vseh vrst kulturnih dejavnosti.

Aktivisti so najprej zasedli Upravno stavbo (glej sliko 3.1.), kjer so dnevno organizirali manjše prireditve. Danes tam domujejo pisarniški prostori, Mladinski informacijsko-svetovalni center Infopeka ter razna društva (potapljači, alpinisti, zmajarji...). Kasneje so usposobili srednje veliko koncertno dvorano Gustaf. Trenutno so v njem najpogostejši Drum'n'bass ter Hip Hop partyji in rock koncerti. Klub MC je bil kakšno leto pravi hit med srednješolci. Medtem ko je MKC počasi ugašal, se je v Klubu MC zbiralo tudi do 1000 obiskovalcev. Sicer je MC s svojimi tremi prostori (plesišče in dva prostora z mizami in točilno mizo) idealen prostor za

klubska dejavnost. Hiša Galerija je postala zbirališče intelektualnih in tudi umetniških alternativcev, ker pa je sčasoma postala premajhna za sočasno izvajanje razstavne in klubske dejavnosti, so kasneje zraven odprli manjši prostor, nekdanjo vojaško garažo, ki je namenjen le razstavljanju. Ta se je v zadnjih letih omejil na razstavljanje umetniške fotografije in se imenuje Guf (Garaža za umetniško fotografijo). Hiša Galerija je zamenjala lastnika, se preimenovala v Supernova in privabila ljubitelje elektronske glasbe. Zraven Guf-a je manjša koncertna dvorana, ki jo sedaj upravlja društvo K.U.R.D. Organizirajo rock koncerte, v sodelovanju z MKC-jem pa tudi vsakoletna festivala MKC Underground in No Border Jam. Nad dvorano je večji prostor z vidno leseno strešno konstrukcijo, ki je primeren za gledališke predstave in umetniške razstave, ta gosti npr. Festival kreativne komunikacije Magdalena. Najstarejša stavba v pekarniškem kompleksu je Lubadar in izvira iz časa Avstroogrske. Ker je lesena, se v njej odvijajo mirnejše dejavnosti: bukvarna, likovni ateljeji, vadbeni prostor glasbenih skupin, Thai chi, Zen šola, plezalna stena... V Pekarni danes deluje približno 35 društev, posameznikov in civilnih iniciativ. Na odprtih prostorih pa smo že videli open air koncerte, akrobatsko snowboardanje, hojo po žerjavici...

Slika 3.2.2.: Tloris Pekarne

V sprva neformalni organizacijski obliki pa Mreža ni imela pravnega vzvoda za komunikacijo z javnimi institucijami, zato se je pojavila potreba po reorganizaciji v pravno osebo. Leta 1997 je tako pridobila status zasebnega zavoda

z imenom Pekarna magdalenske mreže - zavod za podporo civilno družbenih iniciativ in multikulturno sodelovanje. Ustanovitev lastne pravne osebe je omogočila urejanje nekaterih pravnih in organizacijskih vprašanj. Po tem, ko je celotno delovanje Pekarne več let slonelo na prostovoljnem delu vseh aktivnih, je bil sedaj uveden program javnih del. Prostori so bili do konca leta 2001 v lasti Ministrstva za notranje zadeve, nato pa so prešli v last občine.

MOM že nekaj let načrtuje obnovo Pekarne. Kompleks naj bi bil še naprej namenjen mladinski kulturi, v njem pa naj bi po prenovi domovala organizacija, ki bo združevala današnji zasebni zavod Pekarna in javni zavod MKC. Leta 2005 je bil zaključen mestni, anonimni enostopenjski projektni natečaj z vabljenimi udeleženci za idejno arhitekturno rešitev prenove območja Pekarna. Istega leta je bilo v proračunski postavki Investicije za Pekarno namenjenih 6.273.000 SIT. V letu 2007 MOM načrtuje za investicije v ta kompleks, ki ga v proračunih imenuje Mladinski kulturni center-Pekarna, 41.595.000 SIT.

Zaradi prenove kompleksa, s katero je povezana tudi reorganizacija institucije, je dolgoročno načrtovanje delovanja Zavoda Pekarna oteženo.

Pekarna je imela v času mojega intervjuja z direktorjem 2 redno zaposlena za določen čas enega leta, 3 preko javnih del, projektne sodelavce pa zaposlujejo preko avtorske pogodbe ali študentskega servisa.

3.2.3. Marš - Mariborski radio Študent

Marš je prvič poskusno oddajal leta 1988 v prostorih DUM-a (kjer se je nahajala tudi glasbeno-scenska delavnica Gustav). Maribor je tako skoraj dvajset let zaostajal za Ljubljano, ki je leta 1969 ustanovila najstarejši neodvisni radio v Evropi - Radio Študent. Mladi Mariborčani so si želeli svoj lokalni radio, ki bi bil drugačen, kritičen, napreden in bi predvsem vrtel boljšo glasbo kot takrat obstoječe nacionalne radijske postaje. Pobuda za 'Mladinski radio Maribor' se je porajala v istih krogih kot ideja za nastanek Mladinskega kulturnega centra (Muršič 1995: 69). 8. februarja 1990 je Marš začel oddajati redno, vendar je prva tri leta deloval brez pravno formalnega statusa.

Sklep o ustanovitvi radijskega programa so podpisali Univerza v Mariboru, ZSMS (ki jo je nasledila LDS) in Študentska zveza Maribor (zdaj ŠOUM). Ker ni imel statusa pravne osebe, zastavljen je bil kot projekt, mu je grozil odvzem

frekvence. Nihče od treh podpisnikov ni prispeval nobenih finančnih ali materialnih sredstev. Marševci so Univerzi in ŠOUM-u predlagali soustanoviteljstvo zavoda, vendar so njune zahteve nakazovale željo po nadzoru radia, pripravljena pa sta bila prispevati vsak le po 15.000 SIT mesečno. Sodelavci radia na takšne zahteve niso pristali, zato so leta 1994 sami ustanovili zavod (s pomočjo katerega so lahko črpali sredstva od drugod), na katerega so prenesli opremo. Opremo v vrednosti 20.000 ameriških dolarjev so leta 1992 kupili s sredstvi, ki jih je Soroševa newyorška pisarna namenila za delovanje neodvisnega civilno-družbenega radijskega programa. Ker pa Marš takrat ni bil pravna oseba, je za pomoč pri uvozu opreme zaprosil Univerzo. To dejstvo je Univerza kasneje izkoristila za dokazovanje divje privatizacije premoženja in ustanove radia. Univerza je še v letu ustanovitve zavoda proti Maršu vložila tožbo, saj naj bi bila kot sopodpisnik Sklepa o ustanovitvi radia in uradni uvoznik opreme upravičena do lastniškega deleža radia. Vloga tožbe je, verjetno ne po naključju, sovpadala s prihodom novega rektorja, dr. Ludvika Toplaka, ki je ob neki priliki alternativno kulturo označil za straniščno kulturo (Golčar, <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/13/maribor/#1>). LDS se kot politična organizacija v spor ni želela vtikati. Leta 1999 je Maršu poteklo radijsko dovoljenje in izgubil je frekvenco. Naslednje leto je preko razpisa pridobil frekvenco, katere nosilec je bil zavod, ki naj bi bil s tožbo izbrisan iz registra. Frekvenca ni prenosljiva, zato bi ob ukinitvi zavoda radio prenehal oddajati. Oktobra 2000 je bil po sedmih letih sodni postopek zaključen in sicer v prid Univerze. Marševci so vložili pritožbo na višje sodišče. Decembra 2001 je bil zavod sodno ukinjen. V času, ko ni imel lastne frekvence, je nekaj časa z oddajo gostoval na enem izmed mariborskih komercialnih radiev. 30. septembra 2003 je na novo ustanovljeni zavod ponovno pridobil frekvenco. Novi zavod Marš sta ustanovila Študentska organizacija Univerze v Mariboru in Društvo za podporo radiu Marš.

Edini mariborski nekomercialni radio gradi svojo programsko zasnovo kot študentski in skupnostni radio. Ustanovljen je bil z namenom informirati mlade ter vzpodbujati kritično misel v Mariboru, vedno bolj pa se uveljavlja kot skupnostni radio. Osnovna načela tovrstnih radiev so: pravica do komuniciranja, prost pretok informacij in mnenj, svoboda izražanja, demokracija in pluralizem, ohranjanje lokalnih tradicij, razvoj in dobrobit poslušalcev, reprezentativna lastniška struktura, uredniška neodvisnost od vladnih, komercialnih, verskih in političnih institucij, dostop manjšinskih in marginalnih skupin do javne sfere, kulturna in jezikovna

raznolikost, preverjanje in razpršenost virov informacij, pravica do odgovora, finančna neodvisnost in neprofitno delovanje, zaposlovanje prostovoljcev, nediskriminatorna upravljalna, programska in zaposlitvena politika, odgovornost do donatorjev, zaposlenih in prostovoljcev, medsebojno komuniciranje in izmenjava skupnostnih radijskih programov, prizadevanje za mir, toleranco, demokracijo in razvoj (glej Prilogo E). Marš je odlična odskočna deska za mlade Mariborčane, ki se želijo kasneje poklicno vključiti v medije.

Na radiu sta redno zaposlena direktor in odgovorna urednica, ostale plačujejo preko avtorskih in podjemnih pogodb ali študentskega servisa. Izvajalci skupnostnih oddaj (Romi, Makedonci, Srbi...) za svoje delo ne dobivajo honorarja, na voljo pa sta jim infrastruktura in kritje stroškov izvedbe oddaj.

Napovedana ukinitvev študentskega dela bi delovanje radia zelo prizadela, saj z naslova študentskega servisa dobiva odločujoč delež finančnih sredstev.

3.2.4. KID Kibla

Multimedijski center KiberSRCeLab – Kibla je bil ustanovljen leta 1996 kot projekt javnega zavoda Narodni dom Maribor s pomočjo Zavoda za odprto družbo Slovenija, leta 1998 pa je zaživel kot Kulturno izobraževalno društvo Kibla (KID Kibla). Prostore ima v stavbi Narodnega doma v središču mesta, kjer združuje več programov: KiBelo, prostor za umetnost (galerija), ki je tudi večnamenski prireditveni prostor; Za:misel, knjigarno za družboslovje in humanistiko ter založništvo; Kiber salon oziroma kibernetični laboratorij, ki omogoča prost dostop do Interneta; Skrite note promovirajo elektroakustično glasbo, posebej naj izpostavimo festival Izzven; Grafični studio (DTP) KIBLA.TIF za izdelavo raznih tiskovin oz. Laboratorij za namizno založništvo in elektronske obdelave (spletne strani, CD-ROMi, video, avdio, medmrežni prenosi v živo); Mimogrede, mesečnik z informacijami o študiju v tujini in pri nas; SRCe - Študentski informacijski center deluje v sklopu slovenskega informacijskega omrežja in s pomočjo zajetne baze podatkov ponuja informacije o študiju in štipendijah doma in v tujini; Videlo, ki se ukvarja z digitalno video montažo in prireja delavnice; KIT – Komunikacijsko-informacijska točka v mariborski Mestni hiši; Kiblix – IT Linux festival; vsakoletni festival zabavnega učenja Dnevi radovednosti – kako postati, ki povezuje šole, učence/ke, študente/ke, učitelje/ice, profesorje/ice in profesionalce/ke, ki

predstavijo svoj poklic (npr. kako je biti predsednik države, učitelj, igralka, voznik, novinar, pop zvezda...).

Kibla ima 2 redno zaposlena, 8 preko javnih del, 20 preko študentskih napotnic, še 20 preko avtorskih pogodb, 5 sodelavcev pa ima status svobodnega kulturnega delavca.

3.2.5. Amfiteater II. gimnazije Maribor

II. gimnazija Maribor je na kulturnem področju zelo aktivna. Že več let organizirajo prireditve Pomlad na II. gimnaziji, v okviru katere prirejajo glasbene in gledališke predstave, predavanja in srečanja. Izredno zanimiv je tudi njihov kulturni maraton, ki v 24 urah pokrije celo paleto kulturne ustvarjalnosti. Poleg navedenih projektov organizirajo celoletne likovne in glasbene delavnice, ki se zaključijo z razstavo in koncertom v Kazinski dvorani Slovenskega narodnega gledališča Maribor.

English Student Theatre, ki domuje v amfiteatru II. gimnazije, deluje že od leta 1990. S svojimi musicali je krepko presegel raven srednješolske gledališke skupine. Vanj se je do danes vključilo že več kot 400 mladih in marsikateri med njimi je s hojo po tej poti odkril svoj talent. Ponašajo se z eno največjih šolskih gledaliških dvoran v slovenskem in širšem prostoru.

3.2.6. Prvi oder Prve gimnazije

Delovanje gledališke skupine na Prvi gimnaziji sega že v 80-ta leta. V zadnjih letih so njihovi projekti postali zelo ambiciozni in za šolski proračun prezahtevni. Njihove kvalitetne predstave so sodelovale na raznih festivalih (Borštnikovo srečanje, svetovni festival ljubiteljskih gledališč v Monaku...) in prejele številne nagrade (npr. na Linhartovem srečanju).

Podrobneje smo opisali le tiste organizacije, ki so v lokalnem prostoru že dokazale kvaliteto ter vztrajnost in so deležne proračunskega deleža za kulturne dejavnosti. Omenili bomo še nekatere, ki prispevajo k pestrosti dogajanja v mestu. Študentski prireditveni center Štuk ponuja študentom vsak dan v tednu nekaj drugega, od nedeljske kavarne, preko ogledov filmskih predstav do sredine študentske zabave (nič kaj drugačne zabave so na sporedu tudi ob petkih in sobotah), do koncertov. Pred dobrim desetletjem je bil Štuk eden najbolj

alternativnih prostorov v mestu, danes pa ponuja vse od Natalije Verboten in ženskih ter moških striptizov do Let 3 in Eda Maajke. V Mariboru se je v zadnjih letih odprlo več novih klubskih prostorov in mladinskih organizacij. Pred kratkim je Klub mariborskih študentov odprl svoj klub tudi v Mariboru. Tudi njihova ponudba ne presega vsečnih populističnih študentskih bendov. Jazz klub Satchmo deluje že trinajst let. Z novim lastnikom se je odprl širšemu krogu ljudi in pri tem ohranil kvaliteto. Klub VOX deluje v okviru društva in je v svojem manj kot enoletnem obdobju vzponov in padcev gostil bolj in manj znane pop-rock izvajalce. Klub Kamra Mladinskega centra Osmica je nekaj let domoval v prostorih sedanjega VOX-a, lani pa se je preselil na novo lokacijo. V arhivu dogodkov na njihovi spletni strani so navedene tri prireditve: flamenko party ter koncerta skupin Polimorf in No name blues band.

Navedena dejstva pričajo v prid tezi, da mladinske kulture v našem okolju obstajajo. Predstavljajo velik del življenjskega sveta mladih, zato jih je potrebno najprej prepoznati, raziskati in usmerjati. Kajti, če jih prepustimo lastnemu toku, njihov pozitivni potencial ne bo dovolj izkoriščen, hkrati pa se lahko razširijo negativni vplivi, ki so, tako kot povsod, žal, prisotni tudi tukaj.

4. URBANA KULTURA V KULTURNI POLITIKI MARIBORA

Samorealizacija skozi kulturo je lastnost, ki človeka dela drugačnega od ostalih živih bitij, hkrati pa posameznika dela drugačnega, enkratnega v družbeni okolici. (Dragičević-Šešić in Stojković)

4.1. Položaj kulture v proračunih MOM od 1999 do 2006

Kulturna politika Mestne občine Maribor temelji na sledečih pravnih aktih: Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/02) in njegovi podzakonski akti, Zakon o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91 in 8/96), Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 7/99), Odlok o Glazerjevih nagradah (MUV, št. 25/95), Pravilnik o postopkih in merilih za sofinanciranje akcij in projektov v kulturi v Mestni občini Maribor (MUV št. 21/02), Ustava RS, Zakon o lokalni samoupravi in mestni statut ter vrsta drugih predpisov.

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo določa, da se javni interes za kulturo uresničuje predvsem s tem, da država in lokalne skupnosti zagotavljajo pogoje za ustvarjalnost, dostopnost kulturnih dobrin, kulturno raznolikost, posredovanje in varovanje kulturnih dobrin, ki se na trgu ne zagotavljajo v zadostnem obsegu ali kakovosti.

4.1.1. Leto 1999

V finančni načrt za leto 1999 je MOM vključila novo postavko z nazivom Urbana mladinska kultura. Poleg MKC-ja in Marša, ki ju je občina sofinancirala že prej, so bila tako zagotovljena tudi minimalna redna sredstva za obratovanje Pekarne in Kible. V obrazložitvi predloga proračuna MOM za leto 1999 je nova postavka komentirana z ugotovitvijo, da vse navedene nosilce odlikujejo stalne, dokaj kvalitetne, predvsem pa smeje aktivnosti različnih skupin mladih ter da so predlagana sredstva samo minimalni prispevek mestne občine novo uvrščenima nosilcema k njunemu kontinuiranemu in že uveljavljenemu delovanju. Med programi MKC-ja so v obrazložitvi proračuna posebej omenjeni že tradicionalni festival računalniške umetnosti, ki je edini tovrstni festival v Sloveniji in je priznan tudi v Evropi kot najbolj obsežen projekt, multikulturni teden, literarni večeri, MKC

črka, Dan knjige, Akademsko združbina, No Border Jam festival, Galerija Media Nox, Koncerti za mladino, Gledališka šola, Pustni koncert in Novoletni koncert. Pekarna je priredila veliko število glasbenih, literarnih, likovnih, filmskih, gledaliških, knjižnih, športnih in drugih prireditev. Med Kiblinimi programi MOM izpostavlja performanse (mejna zvrst med gledališčem in likovno umetnostjo), festival družboslovja in humanistike, projekt 'Pobratena mesta' in koncertne cikle. Marš je v obrazložitvi opisan kot napreden, družbeno kritičen in kulturno osveščen nekomercialni medij, ki izobrazuje mlade za delo v medijih, promovira slovensko kvalitetno glasbo, neprofitnim organizacijam urbane mladinske kulture omogoča medijsko pokroviteljstvo, zabava in informira (predvsem študentsko populacijo). Poudarjene so oddaje Zofijini ljubimci, Kulturni sabat, Skrite note, Osamljeni planet, Ritem ulic, Metabolizem sedme dimenzije in Marš jazz.

Leto 1999			
CELOTNI PRORAČUN			
11.453.844.648,32 SIT			
PRORAČUN ZA REDNE KULTURNE DEJAVNOSTI	843.076.511,95 SIT	DELEŽ OD CELOTNEGA PRORAČUNA	7,36%
PRORAČUN ZA URBANO MLADINSKO KULTURO	31.852.572,00 SIT	DELEŽ OD KULTURNEGA PRORAČUNA	3,78%
		DELEŽ OD URBANE MLAD. KULTURE	
MLADINSKI KULTURNI CENTER	22.478.372,00 SIT	70,57%	
PLAČE	9.976.571,00 SIT	31,32%	
PRISPEVKI DELODAJALCA	1.980.242,00 SIT	6,22%	
DRUGI OSEBNI PREJEMKI	1.093.355,00 SIT	3,43%	
MATERIALNI STROŠKI	9.428.204,00 SIT	29,60%	
FUNKC. STROŠKI OBJEKTOV	1.156.804,00 SIT	3,63%	
FUNKC. ST. REDNE DEJAVNOSTI	3.991.400,00 SIT	12,53%	
PROGRAM. ST. REDNE DEJ.	4.280.000,00 SIT	13,44%	
PEKARNA MAGDALENKE MREŽE	4.000.000,00 SIT	12,56%	
MULTIMEDIJSKI CENTER KIBLA	2.000.000,00 SIT	6,28%	
MARŠ	3.374.200,00 SIT	10,59%	

Tabela 4.1.1.: Urbana mladinska kultura v proračunu MOM za leto 1999

V tem smislu so Pekarna, Kibla in Marš prebili led na področju financiranja redne dejavnosti kulturnih organizacij in postali prve tri organizacije, ki jih redno financira občina in niso javni zavodi.

Celotni proračun za leto 1999 je znašal 11,5 milijard tolarjev, od tega je bilo za kulturo namenjenih 7,36% oz. dobrih 843 milijonov. V sklopu celotnega kulturnega proračuna je urbani mladinski kulturi pripadlo pičlih 3,78% ali 31.852.572 SIT, od tega MKC-ju 22,5 milijonov SIT, kar predstavlja 70,57% celotne postavke Urbana mladinska kultura. MKC je leta 1999 zaposloval štiri ljudi, za plače in ostale osebne prejemke so namenili dobrih 13 milijonov tolarjev. Ostalih 29,43% so si razdelile ostale tri organizacije. Pekarni so pripadli 4 milijoni tolarjev, Kibli 2 milijona tolarjev in Maršu 3,37 milijonov tolarjev.

Leta 1999 je bil že tretje leto v veljavi Pravilnik o postopkih in merilih za sofinanciranje razpisanih dodatnih programov za področje kulture v Mestni občini Maribor. Ta omogoča vsem kulturnim programom, ki se izvajajo v Mariboru, črpanje proračunskega denarja, ne glede na to, ali so njihovi nosilci prejemniki rednih sredstev iz naslova proračuna ali ne. S tem Mestna občina Maribor namenja posebno podporo produkciji neinstitucionalne kulture, torej ljubiteljskim skupinam in posameznikom. O izboru je odločalo sedem strokovnih komisij: za literaturo in sodobno teoretično misel, za glasbeno in plesno dejavnost, za gledališko dejavnost, za likovno umetnost, arhitekturo in oblikovanje, za arhivsko in muzejsko dejavnost, za alternativno kulturo in za ljubiteljsko dejavnost. Komisija za alternativno kulturo je obstajala le to leto, zato nadaljnja primerjava sredstev za alternativno kulturo v primerjavi z ostalimi razpisnimi sredstvi ni mogoča.

Na razpisu je tega leta kandidiralo 299 kulturnih projektov, od katerih je 148 dobilo pozitiven odgovor. Za razpis je bilo namenjenih 46.455.300 SIT. V analizi razpisnih rezultatov smo prijavitelje razdelili na vladne organizacije (s strani lokalne ali nacionalne oblasti ustanovljene organizacije, t.j. javne zavode, šole...), NVO-je (društva, zasebne zavode...), fizične osebe (posameznike in skupine posameznikov) in gospodarske družbe (d.o.o., d.n.o. in d.d.). Vladne organizacije so prijave 58 projektov, od tega je bilo odobrenih 38 (65,52%), NVO-ji so se potegovali s 173 projekti od katerih je bilo izbranih 82 (47,4%), podoben odstotek je bil odobren tudi gospodarskih družbam (17 od 36 prijavljenih), fizičnim osebam pa je bilo odobrenih 34,38% prijavljenih projektov. Kljub temu, da je po številu odobrenih projektov videti, da so NVO-ji v privilegiranem položaju, pa nadaljnja

analiza pokaže, da je resnica nekoliko drugačna. Od vseh na razpisu odobrenih projektov jih sicer 56% res pade na NVO-je, vendar tudi 60% zavrženih projektov pripada NVO-jem. V povprečju so NVO-ji dobili 132 tisoč tolarjev na projekt manj kot vladne organizacije, kljub temu da slednje dobijo programska sredstva tudi neposredno iz proračuna.

MKC-ju so komisije odobrile 3.650.000 SIT za 15 projektov (kar znaša povprečno okrog 243 tisoč na projekt). Pekarna je dobila 1.695.500 SIT za izvedbo 8 projektov (povprečno okrog 212 tisoč na projekt), Kibli je bilo odobrenih 6 projektov v skupni vrednosti 2.150.000 SIT (358 tisoč na projekt), II. gimnaziji pa je pripadlo za izvedbo enega projekta 650.000 SIT.

V analizah razpisnih rezultatov nismo upoštevali sredstev, ki so vsako leto namenjena za izredne vloge, zato se proračunska postavka, namenjena za razpis, ne ujema z vsoto vseh sredstev v razpisnih rezultatih.

4.1.2. Leto 2000

Proračun Mestne občine Maribor za leto 2000 je štel 13,75 milijard tolarjev, torej 20% več kot v preteklem letu, kljub temu pa je bilo za kulturo namenjenega nekoliko manj denarja kot leta 1999, 836,5 milijonov SIT, kar je predstavljajo 6,08% celotnega proračuna. Od tega je dobila urbana mladinska kultura 4,04% oziroma 33.783.682 SIT, kar je znašalo 6% več kot preteklo leto. Največji delež, skoraj 73% (24,6 milijonov SIT), je spet pripadel javnemu zavodu MKC, 11,6% (nekaj manj kot 4 milijone) je dobila Pekarna, 5,8% (skoraj 2 milijona) Kibla in 9,8% (3,3 milijone) Marš. V primerjavi s preteklim letom je MKC dobil še nekoliko večji delež podpostavke, ostale nevladne organizacije pa sorazmerno manj.

Po tem, ko je leta 1995 MKC izgubil svoje prostore in v zameno dobil nadomestne pisarniške prostore, je v letu 2000 pridobil galerijo. To leto je MOM začela zbirati tudi strokovne predloge za začetek prenove kompleksa Pekarna.

Na razpis za sofinanciranje dodatnih kulturnih programov, za katerega je bilo tokrat namenjenih 49.465.760 SIT, je bilo prijavljenih 403 programov, od katerih je bilo 153 odobrenih. Leta 2000 so bile oblikovane nove komisije in sicer za literaturo in sodobno teoretično misel, glasbeno in plesno dejavnost, gledališko dejavnost, likovno umetnost, arhitekturo in oblikovanje, arhivsko in muzejsko dejavnost ter za internet, multimedijo, video in film. Teh šest komisij se je, z nekaterimi kadrovske spremembami, obdržalo do danes.

Leto 2000									
				Primerjava s preteklim letom v odstotkih					
CELOTNI PRORAČUN									
13.750.966.602,53 SIT						120,06%			
PRORAČUN ZA REDNE KULTURNE DEJAVNOSTI				DELEŽ OD CELOTNEGA PRORAČUNA					
836.457.257,26 SIT		6,08%				99,21%			
PRORAČUN ZA URBANO MLADINSKO KULTURO				DELEŽ OD KULTURNEGA PRORAČUNA					
33.783.682,00 SIT		4,04%				106,06%			
								DELEŽ OD URBANE MLAD. KULTURE	
MLADINSKI KULTURNI CENTER		24.595.982,00 SIT				72,80%			
PLAČE		11.602.688,00 SIT				34,34%			
PRISPEVKI DELODAJALCA		2.522.361,00 SIT				7,47%			
DRUGI OSEBNI PREJEMKI		1.083.972,00 SIT				3,21%			
MATERIALNI STROŠKI		9.386.961,00 SIT				27,79%			
FUNKC. STROŠKI OBJEKTOV		1.422.261,00 SIT				4,21%			
FUNKC. ST. REDNE DEJAVNOSTI		3.769.900,00 SIT				11,16%			
PROGRAM. ST. REDNE DEJ.		4.194.800,00 SIT				12,42%			
PEKARNA MAGDALENSKE MREŽE		3.920.400,00 SIT				11,60%			
MULTIMEDIJSKI CENTER KIBLA		1.960.200,00 SIT				5,80%			
MARŠ		3.307.100,00 SIT				9,79%			

Tabela 4.1.2.: Urbana mladinska kultura v proračunu MOM za leto 2000

Na razpisu je bil vsem tipom prijaviteljev, razen fizičnim osebam, odobren manjši odstotek projektov kot prejšnje leto. Vladnim organizacijam (VO-jem) 26% (33 projektov), NVO-jem 38% (91 projektov), gospodarskim družbam 44% (18 projektov), fizičnim osebam pa 36% (10 projektov). Vladnim organizacijam so zavrnili veliko več projektov kot prejšnje leto, 58, kar predstavlja 23% vseh s strani VO-jev prijavljenih projektov, vendar so kljub temu dobile večji delež celotnega razpisa (leta 2000 38%, leta 1999 pa 35%). Velik delež teh sredstev, 6,3 milijone od 16,4 milijonov, je bil namenjen arhivski in muzejski dejavnosti, kjer ostali tipi prijaviteljev težko konkurirajo. V povprečju so NVO-ji dobili 302 tisoč tolarjev na projekt manj kot vladne organizacije. Pripadlo jim je 42% razpisnih sredstev, medtem ko prejšnje leto 49%.

MKC je dobil za izvedbo 11 projektov 4.100.000 SIT (torej povprečno 373 tisoč na projekt). Pekarni je bilo prav tako odobrenih 11 projektov, za njihovo

izvedbo je dobila 1.680.000 SIT (153 tisoč na projekt), Kibla pa je dobila 2.300.000 SIT za 10 projektov (torej 230 tisoč na projekt). II. in Prva gimnazija sta s pomočjo občinskih sredstev izvedli po dva projekta, II. je zanj dobila 700.000, Prva pa 450.000 SIT.

4.1.3. Leto 2001

Leta 2001 je bilo v obrazložitvi proračuna zapisano: »Posebej pomembno je za mesto tudi delovanje tako imenovane urbane mladinske kulture. Tukaj je potrebno omeniti poleg javnega zavoda Mladinski kulturni center še Pekarno magdalenske mreže, Kulturno izobraževalno društvo Kibla, Marš – Mariborski Radio Študent in nekatere novo razvijajoče se kvalitetne skupine, ki poleg številnih kvalitetno izvedenih programov nudijo mnogim mladim v Mariboru prostor za delovanje in ustvarjanje. V teh sredinah prihaja do združevanja umetnosti in znanosti, kulture in tehnologije, izobraževanja in zabave.«

Medtem ko se je proračun leta 2000 zvišal za kar 20% v primerjavi s preteklim letom, pa se je v letu 2001 povišal le za 3% in je tako znašal 14,2 milijard SIT. Kulturi je MOM tokrat namenila 6,37%, kar je 8% več kot prejšnje leto. Od 904.317.197 SIT, namenjenih za kulturo, je urbana mladinska kultura dobila 4,97%, kar je skoraj odstotek več kot leta 2000. Postavka je bila vredna 44.986.870 SIT, torej tretjino več kot prejšnje leto. Vse organizacije, zajete v tej postavki, so do leta 2001 uživale tudi podporo Soroševega Zavoda za odprto družbo. Ko se je ta ob koncu leta 2000 umaknil iz Slovenije, jim je MOM nekoliko zvišala finančna sredstva.

Tokrat je MKC-ju pripadlo sorazmerno manj kot prejšnja leta, 65,63% oz. 29,5 milijonov SIT, torej kljub vsemu skoraj 5 milijonov več kot prejšnje leto. 17,9% denarja za urbano mladinsko kulturo je pripadlo Pekarni, kar je znašalo dobrih 8 milijonov tolarjev, torej enkrat več kot leta 2000. Tudi Kibla je dobila enkrat več kot preteklo leto (skoraj 4 milijone), MARŠ pa le slabih 180.000 SIT več kot leto prej (3,5 milijonov).

Leta 2001 je postavka Pekarne prvič natančno razdeljena na štiri podpostavke: plače, prispevki delodajalca, drugi osebni prejemki in materialni stroški. Doslej je bila tako razdeljena le postavka MKC-ja, ki še bolj natančno specificira materialne stroške: funkcionalni stroški objektov, funkcionalni stroški redne dejavnosti in programske stroški redne dejavnosti.

Leto 2001							
				Primerjava s preteklim letom v odstotkih			
CELOTNI PRORAČUN							
14.206.765.160,74 SIT						103,31%	
PRORAČUN ZA REDNE KULTURNE DEJAVNOSTI		DELEŽ OD CELOTNEGA PRORAČUNA					
904.317.196,71 SIT		6,37%				108,11%	
PRORAČUN ZA URBANO MLADINSKO KULTURO		DELEŽ OD KULTURNEGA PRORAČUNA					
44.986.870,00 SIT		4,97%				133,16%	
				DELEŽ OD URBANE MLAD. KULTURE			
MLADINSKI KULTURNI CENTER		29.526.873,00 SIT				65,63%	
PLAČE		13.548.167,00 SIT				30,12%	
PRISPEVKI DELODAJALCA		2.937.979,00 SIT				6,53%	
DRUGI OSEBNI PREJEMKI		1.211.439,00 SIT				2,69%	
MATERIALNI STROŠKI		11.829.288,00 SIT				26,29%	
FUNKC. STROŠKI OBJEKTOV		2.539.288,00 SIT				5,64%	
FUNKC. ST. REDNE DEJAVNOSTI		3.984.800,00 SIT				8,86%	
PROGRAM. ST. REDNE DEJ.		5.305.200,00 SIT				11,79%	
PEKARNA MAGDALENSKE MREŽE		8.053.334,00 SIT				17,90%	
PLAČE		2.122.042,00 SIT				4,72%	
PRISPEVKI DELODAJALCA		421.939,00 SIT				0,94%	
DRUGI OSEBNI PREJEMKI		608.853,00 SIT				1,35%	
MATERIALNI STROŠKI		4.900.500,00 SIT				10,89%	
MULTIMEDIJSKI CENTER KIBLA		3.920.400,00 SIT				8,71%	
MARŠ		3.486.263,00 SIT				7,75%	

Tabela 4.1.3.: Urbana mladinska kultura v proračunu MOM za leto 2001

Zadnjega dne v tem letu se je zaključil postopek predaje kompleksa Pekarna (ki je bil do takrat v lasti Ministrstva za notranje zadeve) Mestni občini Maribor.

December je zaznamoval tudi delo radia MARŠ, žal v negativnem smislu. Nesporazumi med njim in Univerzo v Mariboru, ki je sprožila sodni postopek, so privedli do tega, da MOM MARŠ-u v zadnjem mesecu ni več nakazovala rednih sredstev.

Medtem ko je MKC še vedno redno zaposloval štiri ljudi, pa sta se tudi v Pekarni odprli dve delovni mesti, in sicer s pomočjo projekta Tisoč novih možnosti, ki ga je sofinanciral Zavod RS za zaposlovanje.

Na razpis za kulturne projekte je bilo tega leta prijavljenih 448 projektov. S slabimi 50 milijoni tolarjev, kolikor je bil razpis vreden, je MOM sofinancirala 184

projektov. Od tega so 59 projektov izvedle VO s 37% razpisnih sredstev, 96 projektov so izvedli NVO-ji s 44%, 18 fizične osebe z 10% in 11 gospodarske družbe z 9% razpisnih sredstev. Medtem ko so prejšnje leto vladne organizacije dobile povprečno več denarja za projekt na vseh razpisnih področjih, pa so to leto dobile več le na treh področjih: literaturnem, likovnem in arhivskem.

MKC je leta 2001 s pomočjo občine izvedel 21 projektov, za katere je dobil 4.400.000 SIT (oz. povprečno 210 tisoč na projekt). Pekarna je dobila 2.250.000 za 10 projektov (225 tisoč na projekt). Kibli je občina odobrila 15 projektov, za katere je dobila 4.630.000 SIT (309 tisoč na projekt), od tega je bil 1 milijon namenjen za glasbeno koncertni cikel Skrite note. II. gimnazija je izvedla musical Footloose s pomočjo 800.000 SIT proračunskega denarja, Prva gimnazija pa je za izvedbo štirih projektov dobila 698.750 SIT (175 tisoč na projekt).

4.1.4. Leto 2002

V plan za leto 2002 je prvič uvrščen program Amfiteatra II. Gimnazije. S tem je želela MOM popestriti kulturno ponudbo za mlajšo, še posebej srednješolsko populacijo.

Celotni proračun MOM se je v primerjavi s preteklim letom spet povečal za 20% in je tako znašal dobrih 17 milijard tolarjev. Tudi proračun za kulturo se je vidno povečal, in sicer kar za tretjino (na 1,2 milijardi SIT). Tokrat je delež za kulturo prvič presegel 7% celotnega proračuna. Tudi postavka Urbana mladinska kultura se je v primerjavi z letom 2001 povečala za 19% in je bila tako vredna 53.477.000 SIT. Od tega je MKC-ju pripadlo slabih 34 milijonov (63%), Pekarni slabih 9 milijonov (17%), Kibli dobre 4 milijone (8%), MARŠ-u 4 milijone in Amfiteatru 2,5 milijona tolarjev (4,7%).

V obrazložitvi realizacije proračuna za leto 2002 je prvič omenjena namera MOM o združitvi MKC-ja in Pekarne v enotno organizacijo, ki bi domovala v prenovljenem kompleksu Pekarne.

V letu 2002 se je dvakrat spremenila kolektivna pogodba za kulturne dejavnosti. Prvič so spremembe vplivale na dodatke na podlagi umetniških, znanstvenih in strokovnih nazivov ter posebne narave dela na področju kulture, posebne obremenitve v nosilnih poklicih in pridobljenih strokovnih nazivov, drugič pa so se plače kulturnikov zvišale zaradi rasti cen življenjskih potrebščin. Vse to je

vplivalo na zvišanje plačnih postavk v celotnem kulturnem proračunu in je veljalo tudi za urbano mladinsko kulturo.

Leto 2002									
				Primerjava s preteklim letom v odstotkih					
CELOTNI PRORAČUN									
17.086.331.000,00 SIT								120,27%	
PRORAČUN ZA REDNE KULTURNE DEJAVNOSTI		DELEŽ OD CELOTNEGA PRORAČUNA							
1.218.443.000,00 SIT		7,13%						134,74%	
PRORAČUN ZA URBANO MLADINSKO KULTURO		DELEŽ OD KULTURNEGA PRORAČUNA							
53.477.000,00 SIT		4,39%						118,87%	
								DELEŽ OD URBANE MLAD. KULTURE	
MLADINSKI KULTURNI CENTER		33.849.000,00 SIT						63,30%	
PLAČE		15.396.000,00 SIT						28,79%	
PRISPEVKI DELODAJALCA		3.321.000,00 SIT						6,21%	
DRUGI OSEBNI PREJEMKI		1.304.000,00 SIT						2,44%	
MATERIALNI STROŠKI		13.828.000,00 SIT						25,86%	
FUNKC. STROŠKI OBJEKTOV		3.544.000,00 SIT						6,63%	
FUNKC. ST. REDNE DEJAVNOSTI		4.411.000,00 SIT						8,25%	
PROGRAM. ST. REDNE DEJ.		5.873.000,00 SIT						10,98%	
PEKARNA MAGDALENESKE MREŽE		8.910.000,00 SIT						16,66%	
PLAČE		2.531.000,00 SIT						4,73%	
PRISPEVKI DELODAJALCA		504.000,00 SIT						0,94%	
DRUGI OSEBNI PREJEMKI		660.000,00 SIT						1,23%	
MATERIALNI STROŠKI		5.214.000,00 SIT						9,75%	
MULTIMEDIJSKI CENTER KIBLA		4.171.000,00 SIT						7,80%	
MARŠ		4.047.000,00 SIT						7,57%	
AMFITEATER II. GIMNAZIJE		2.500.000,00 SIT						4,67%	

Tabela 4.1.4.: Urbana mladinska kultura v proračunu MOM za leto 2002

Za razpis za sofinanciranje akcij in projektov je MOM leta 2002 namenila 58.459.000,00, torej 17% več kot leta 2001. Postavka je bila ovrednotena toliko višje, ker je bilo prejšnje leto zaproseno za 5-krat več sredstev, kot jih je bilo na razpolago. Tokrat so NVO-ji prijaviili kar 313 projektov, kar je največ v vseh osmih raziskovanih letih. Od tega je bilo odobrenih 44%, medtem ko je bilo VO-jem odobrenih kar 64% prijavljenih projektov. Kljub temu pa so NVO-ji tokrat prvič dobili več kot polovico celotne razpisne pogače, in sicer kar 60%. Toliko niso

prejeli nikoli prej niti kasneje. V povprečju so NVO-ji dobili 12 tisoč tolarjev na projekt več kot VO-ji.

MKC je dobil 3.174.000 SIT za izvedbo 23 programov (to je povprečno 138.000 na projekt), Pekarna 2.760.000 SIT za 9 projektov (306 tisoč na projekt). Kibla je dobila 4.100.00 SIT za 16 projektov (256 tisoč na projekt). II. gimnaziji so odobrili tri projekte v skupni vrednosti 1.183.000 SIT (394 tisoč na projekt), Prvi gimnaziji pa štiri projekte v vrednosti 833.000 SIT (208 tisoč na projekt).

4.1.5. Leto 2003

V letu 2003 so se sredstva za kulturo nekoliko zmanjšala v primerjavi z letom 2002 in spet padla pod 7% celotnega proračuna. Hkrati pa so se sredstva za urbano mladinsko kulturo povišala za 22% in so prvič predstavljala več kot 5% lokalnega kulturnega proračuna.

Proračun MOM je znašal 17,66 milijard tolarjev, kulturi je pripadlo 1.151.654.000 SIT, urbani kulturi pa 65,5 milijonov. Od tega MKC-ju 37,7 milijonov, kar prvič predstavlja manj kot 60% delež sredstev, namenjenih za urbano mladinsko kulturo. Pekarna je tokrat preseгла mejo 10 milijonov, Kibli je pripadlo 8,4 milijonov, MARŠ-u 6,25 milijonov, Amfiteatru pa 2,75 milijona tolarjev.

Projekt Zavoda RS za zaposlovanje Tisoč novih možnosti, v sklopu katerega sta bili v Pekarni zaposleni dve osebi, se je s koncem leta 2003 zaključil. V MKC-ju pa julija redno zaposlijo petega zaposlenega.

Postavka Sofinanciranje akcij in projektov se je v letu 2003 znižala za 13% in je bila tako vredna 50.692.000 SIT, torej le malenkost več kot pred dvema letoma. Na razpis se je prijavilo 431 projektov, od tega je bilo sofinanciranih 182. Od vseh zavrnjenih projektov so jih kar 66% prijavili NVO-ji, ki so na koncu dobili 53% vseh razpisnih sredstev. Tudi tokrat so NVO-ji dobili povprečno več denarja na projekt kot VO-ji, in sicer skoraj 25 tisoč tolarjev. Ta trend se kasneje ni več ponovil.

MKC-ju je bilo odobrenih 3.850.000 SIT za 21 projektov (povprečno 183 tisoč na projekt). Pekarna je dobila za 12 projektov 2.810.000 SIT (povprečno 234 tisoč na projekt), Kibla pa za 4 projekte 3,8 milijonov (950.000 SIT na projekt). II. gimnazija je dobila 850.000 SIT za tri projekte (283 tisoč na projekt). Prvi gimnaziji je bilo odobreno šest projektov v skupni vrednosti 1.450.000 SIT (241 tisoč na projekt).

Leto 2003							
				Primerjava s preteklim letom v odstotkih			
CELOTNI PRORAČUN							
17.658.127.000,00 SIT						103,35%	
PRORAČUN ZA REDNE KULTURNE DEJAVNOSTI		DELEŽ OD CELOTNEGA PRORAČUNA					
1.151.654.000,00 SIT		6,52%				94,52%	
PRORAČUN ZA URBANO MLADINSKO KULTURO		DELEŽ OD KULTURNEGA PRORAČUNA					
65.489.000,00 SIT		5,69%				122,46%	
				DELEŽ OD URBANE MLAD. KULTURE			
MLADINSKI KULTURNI CENTER		37.710.680,00 SIT				57,58%	
PLAČE		17.583.000,00 SIT				26,85%	
PRISPEVKI DELODAJALCA		3.776.000,00 SIT				5,77%	
DRUGI OSEBNI PREJEMKI		1.548.000,00 SIT				2,36%	
MATERIALNI STROŠKI		14.803.000,00 SIT				22,60%	
FUNKC. STROŠKI OBJEKTOV		3.461.000,00 SIT				5,28%	
FUNKC. ST. REDNE DEJAVNOSTI		4.870.000,00 SIT				7,44%	
PROGRAM. ST. REDNE DEJ.		6.472.000,00 SIT				9,88%	
PEKARNA MAGDALENSKE MREŽE		10.365.000,00 SIT				15,83%	
PLAČE		2.610.000,00 SIT				3,99%	
PRISPEVKI DELODAJALCA		519.000,00 SIT				0,79%	
DRUGI OSEBNI PREJEMKI		717.000,00 SIT				1,09%	
MATERIALNI STROŠKI		6.519.000,00 SIT				9,95%	
MULTIMEDIJSKI CENTER KIBLA		8.408.000,00 SIT				12,84%	
MARŠ		6.250.000,00 SIT				9,54%	
AMFITEATER II. GIMNAZIJE		2.755.000,00 SIT				4,21%	

Tabela 4.1.5.: Urbana mladinska kultura v proračunu MOM za leto 2003

Leta 2003 je mandat prejšnjim članom komisij potekel, zato so bile sklicane nove. Med drugim je dobil trenutni član sveta zavoda MKC Maribor tudi funkcijo člana komisije za glasbo in ples.

4.1.6. Leto 2004

V letu 2004 se je vrednost celotnega proračuna nekoliko znižala, znašal je 17,3 milijarde SIT. Kljub temu pa je bilo za kulturo namenjenega 9% več denarja kot prejšnje leto, 1.257.511.270 SIT, za urbano kulturo pa dobrih 72 milijonov SIT. Kulturi je MOM namenila torej 7,27% celotnega proračuna, od tega pa urbani mladinski

Leto 2004											
						Primerjava s preteklim letom v odstotkih					
CELOTNI PRORAČUN											
17.296.775.279,80 SIT						97,95%					
PRORAČUN ZA REDNE KULTURNE DEJAVNOSTI						DELEŽ OD CELOTNEGA PRORAČUNA					
1.257.511.271,10 SIT				7,27%		109,19%					
PRORAČUN ZA URBANO MLADINSKO KULTURO						DELEŽ OD KULTURNEGA PRORAČUNA					
72.039.684,00 SIT				5,73%		110,00%					
						DELEŽ OD URBANE MLAD. KULTURE					
MLADINSKI KULTURNI CENTER				40.058.185,00 SIT		55,61%					
PLAČE				20.045.000,00 SIT		27,82%					
PRISPEVKI DELODAJALCA				4.261.000,00 SIT		5,91%					
DRUGI OSEBNI PREJEMKI				2.206.159,00 SIT		3,06%					
JUBILEJNE NAGRADE				194.000,00 SIT		0,27%					
MATERIALNI STROŠKI				13.089.000,00 SIT		18,17%					
FUNKC. STROŠKI OBJEKTOV				2.926.000,00 SIT		4,06%					
FUNKC. ST. REDNE DEJAVNOSTI				4.348.000,00 SIT		6,04%					
PROGRAM. ST. REDNE DEJ.				5.815.200,00 SIT		8,07%					
DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROV.				457.000,00 SIT		0,63%					
PEKARNA MAGDALENSKE MREŽE				12.397.000,00 SIT		17,21%					
PLAČE				4.849.000,00 SIT		6,73%					
PRISPEVKI DELODAJALCA				966.000,00 SIT		1,34%					
DRUGI OSEBNI PREJEMKI				725.000,00 SIT		1,01%					
MATERIALNI STROŠKI				5.857.000,00 SIT		8,13%					
MULTIMEDIJSKI CENTER KIBLA				8.820.000,00 SIT		12,24%					
MARŠ				6.556.300,00 SIT		9,10%					
AMFITEATER II. GIMNAZIJE				2.475.400,00 SIT		3,44%					
PRVI ODER PRVE GIMNAZIJE				1.732.800,00 SIT		2,41%					

Tabela 4.1.6.: Urbana mladinska kultura v proračunu MOM za leto 2004

kulturi 5,73 %. V postavki Urbana mladinska kultura so bila sredstva razdeljena tako: MKC je dobil 40 milijonov SIT, kar je predstavljalo 55,6 % postavke, Pekarna je dobila 12,4 milijonov SIT oziroma 17,2%, Kibla 8,8 milijonov (12,2%), MARŠ 6,5 milijonov (9,1%) in Amfiteater 2,5 milijona SIT. Tega leta je bila iz proračuna prvič sofinancirana tudi redna dejavnost Prvega odra Prve gimnazije in to z 1,7 milijonov SIT.

Omeniti moramo dve novi postavki, ki se pojavita v sklopu MKC-jevih rednih stroškov: jubilejne nagrade, ki so bile vredne 194.000 SIT in dodatno

pokojninsko zavarovanje. Pri Pekarni se povišajo postavke, povezane z osebnimi prejemki (npr. plače za 85%), saj je po preteku projekta Tisoč novih možnosti njihovo financiranje prevzela občina.

Za akcije in projekte na področju kulture je bilo tokrat zagotovljenega najmanj denarja v zadnjih petih letih, 48.530.760 SIT. Vendar pa je bilo za odobrene projekte namenjeno skupno 52.087.200 SIT. Razlika se pojavi, ker je bil razpis objavljen maja in so bile pogodbe z izvajalci projektov podpisane šele 30.11.2004. Zato je nekatera sredstva občina izplačala šele v proračunskem letu 2005. Pozni razpisi so se sicer večkrat pokazali kot težava pri programskem načrtovanju posameznih organizacij. NVO-ji so tokrat dobili 62% delež razpisnih sredstev, VO-ji pa 28%. Oboji so na projekt dobili povprečno 208 tisoč tolarjev.

MKC je dobil 3.975.600 SIT za 26 projektov, kar znese povprečno 153.000 na projekt. Pekarna je za 9 projektov dobila 1.538.000 SIT, torej povprečno 170 tisoč na projekt. Kibli je bilo odobrenih 27 projektov, za katere je dobila skupno 5.566.000 SIT oz. povprečno 206 tisoč na projekt. Marš je prijavil en sam projekt (mesečna prireditvena gostovanja v Pekarni) in zanj dobil 88.800 SIT. II. gimnaziji je za 4 projekte pripadlo 758.800 SIT (190 tisoč na projekt), Prva gimnazija je za 5 aktivnosti dobila 650.000 ali 130.000 na projekt.

4.1.7. Leto 2005

Za leto 2005 realizacija finančnega načrta še ni natančno izračunana, zato lahko govorimo o polletni oceni realizacije. Celoten proračun za leto 2005 je ocenjen na 17,71 milijard SIT, to je 2% več kot preteklo leto in le 0,3% več kot leta 2003. Kulturi je tokrat pripadel več kot 10% delež, ki je prvič presegel 2 milijardi SIT. V primerjavi z letom 2004 je to kar 60% več. Največji delež, kar dobrih 862 milijonov SIT, je bil namenjen za rekonstrukcije in adaptacije javne kulturne infrastrukture. V sklopu tega se je zaključil mestni, anonimni, enostopenjski projekt natečaj z vabljenimi udeleženci za idejno arhitekturno rešitev prenove kompleksa Pekarne (6,3 milijoni SIT). Celotni kulturni proračun se je tako povečal prav zaradi stroškov v zvezi z investicijami, zato povečanje ni rezultiralo v višji podpori rednim programom kulturnih organizacij.

Sredstva za urbano mladinsko kulturo so se glede na leto 2004 povečala za 3% in so tako znašala 74,2 milijonov SIT. Od tega je MKC-ju pripadlo 41,7 milijonov ali 56%, Pekarna je dobila prav toliko sredstev kot prejšnje leto, le da v

tem letu to predstavlja 16,7% sredstev, namenjenih za urbano mladinsko kulturo. Ostale 4 organizacije so dobile 3% več kot leto poprej.

Leto 2005 - ocena realizacije							
				Primerjava s preteklim letom v odstotkih			
CELOTNI PRORAČUN							
17.708.856.052,50 SIT				102,38%			
PRORAČUN ZA REDNE KULTURNE DEJAVNOSTI		DELEŽ OD CELOTNEGA PRORAČUNA					
2.013.559.904,80 SIT		11,37%		160,12%			
PRORAČUN ZA URBANO MLADINSKO KULTURO		DELEŽ OD KULTURNEGA PRORAČUNA					
74.227.000,00 SIT		3,69%		103,04%			
				DELEŽ OD URBANE MLAD. KULTURE			
MLADINSKI KULTURNI CENTER		41.658.000,00 SIT		56,12%			
PLAČE		20.450.300,00 SIT		27,55%			
PRISPEVKI DELODAJALCA		4.370.500,00 SIT		5,89%			
DRUGI OSEBNI PREJEMKI		2.525.000,00 SIT		3,40%			
MATERIALNI STROŠKI		13.903.300,00 SIT		18,73%			
FUNKC. STROŠKI OBJEKTOV		3.333.600,00 SIT		4,49%			
FUNKC. ST. REDNE DEJAVNOSTI		4.522.200,00 SIT		6,09%			
PROGRAM. ST. REDNE DEL.		6.047.500,00 SIT		8,15%			
DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROV.		408.900,00 SIT		0,55%			
PEKARNA MAGDALENSKE MREŽE		12.397.000,00 SIT		16,70%			
MULTIMEDIJSKI CENTER KIBLA		9.084.600,00 SIT		12,24%			
MARŠ		6.753.000,00 SIT		9,10%			
AMFITEATER II. GIMNAZIJE		2.549.700,00 SIT		3,44%			
PRVI ODER PRVE GIMNAZIJE		1.784.700,00 SIT		2,40%			

Tabela 4.1.7.: Urbana mladinska kultura v proračunu MOM za leto 2005

Sofinanciranje akcij in projektov je padlo na stopnjo iz leta 2001, torej na 49.987.100 SIT. VO-jem je bilo odobrenih 65 od 100 prijavljenih projektov in NVO-jem 125 oz. 59% prijavljenih. Prvim je pripadlo 34% razpisnih sredstev, drugim pa 55%. Slednji so na projekt dobili povprečno 37 tisoč tolarjev manj kot VO-ji.

MKC-ju so za 24 projektov odobrili 3.670.000 SIT (povprečno 153 tisoč na projekt), Pekarni za 7 projektov 1.970.000 SIT (kar znese povprečno 280 tisočakov na projekt, vendar je bil od tega milijon tolarjev namenjen za en sam projekt –

Festival dokumentarnega filma DokMa, če ostalih 970.000 SIT delimo na 6 projektov dobimo 160 tisoč), Kibla je za 17 projektov dobila 3.910.000 SIT (230.000 na projekt), Marš za 1 projekt 100.000 SIT, II. gimnazija je dobila za 3 projekte 580 tisočakov (190 tisoč na projekt), Prva prav tako za 3 projekte 700 tisočakov (230 tisoč na projekt).

4.1.8. Leto 2006

Celotni finančni načrt za tekoče leto je zastavljen precej ambiciozno. Znašal naj bi kar 25% več kot preteklo leto, to je 22,18 milijard tolarjev. Žal pa se predvideni večji izdatki MOM ne kažejo na kulturnem področju. Kulturi bomo letos namenili celo 20% manj kot lani, 1.650.857.288 SIT. To znaša 7,44% celotnega finančnega načrta. Sredstva za urbano mladinsko kulturo se bodo v primerjavi z letom 2005 zvišala le za 768 tisoč tolarjev, ta višek bo v celoti pripadel MCK-ju.

Za sofinanciranje akcij in projektov je letos predvidoma namenjenih 55.684.500 SIT, kar je 11% več kot leta 2005. VO-jem je bilo odobrenih 64 oz. kar 71% vseh programov, ki so jih prijavi, zanje pa so dobili 33% sredstev celotnega razpisa, NVO-ji so za 157 (oz. 63% prijavljenih programov) dobili 54% pogače.

MKC je dobil za 21 projektov 4.130.000 SIT, Kibla za 19 projektov 4.140.000 SIT, Pekarni je bilo odobrenih 11 projektov, za katere je dobila 1.860.000 SIT, Marš za predvideno koncertno dejavnost ni dobil niti tolarja, II. gimnazija je za 3 predstave in likovno delavnico dobila 1.120.000 SIT, Prva gimnazija pa za 4 predstave 1.230.000 SIT.

Ne smemo pozabiti, da so MKC-ju neposredno iz proračunske postavke Urbana mladinska kultura kriti stroški za osebne dohodke, funkcionalne stroške objektov in redne dejavnosti ter prav tako stroški redne programske dejavnosti. Za slednje MKC dobi poleg zgoraj omenjenih 4.130.000 SIT iz razpisa še 6.047.500 SIT neposredno iz proračuna. Tako je MKC npr. za letošnje 9. dneve knjige, ki se v obrazložitvi proračuna štejejo za redno dejavnost, prejel 1.200.000 tolarjev tudi iz naslova projektne razpisa. Ta primer nam jasno pokaže, da lahko javni zavodi z enim projektom pridobivajo denar iz dveh proračunskih postavk (od tega jim je ena zagotovljena). Iz teh sredstev krijejo le stroške izvedbe programa, saj so stroški osebnih dohodkov in funkcionalni stroški za izvedbo programa kriti iz tretjih postavk. Medtem lahko NVO-ji kandidirajo le na razpisih, katerih izid je vedno negotov, iz morebitnih odobrenih sredstev pa morajo financirati tako osebne

dohodke kot tudi funkcionalne stroške objektov in redne dejavnosti ter izvedbo programa. Kljub temu, da bi se moral program organizacij deliti na redno in projektno dejavnost in bi se redna dejavnost krila neposredno iz proračuna (društvom pa iz posebnega razpisa za redne dejavnosti, ki ga izvaja ZKO, vendar gre v tem primeru za zanemarljive vrednosti, od 60.000 SIT letno naprej), projektna pa z razpisom, pa vidimo, da javni zavodi v okviru razpisa dejansko predstavljajo nelojalno konkurenco.

Leto 2006 - finančni načrt			
		Primerjava s preteklim letom v odstotkih	
CELOTNI PRORAČUN			
22.177.125.555,20 SIT			125,23%
PRORAČUN ZA REDNE KULTURNE DEJAVNOSTI	DELEŽ OD CELOTNEGA PRORAČUNA		
1.650.857.288,40 SIT	7,44%		81,99%
PRORAČUN ZA URBANO MLADINSKO KULTURO	DELEŽ OD KULTURNEGA PRORAČUNA		
74.994.700,00 SIT	4,54%		101,03%
			DELEŽ OD URBANE MLAD. KULTURE
MLADINSKI KULTURNI CENTER	42.425.700,00 SIT		56,57%
PLAČE	20.979.100,00 SIT		27,97%
PRISPEVKI DELODAJALCA	4.488.600,00 SIT		5,99%
DRUGI OSEBNI PREJEMKI	2.316.800,00 SIT		3,09%
MATERIALNI STROŠKI	14.229.200,00 SIT		18,97%
FUNKC. STROŠKI OBJEKTOV	3.553.700,00 SIT		4,74%
FUNKC. ST. REDNE DEJAVNOSTI	4.628.000,00 SIT		6,17%
PROGRAM. ST. REDNE DEL.	6.047.500,00 SIT		8,06%
DODATNO POKOJINSKO ZAVAROV.	412.000,00 SIT		0,55%
PEKARNA MAGDALENSKE MREŽE	12.397.000,00 SIT		16,53%
MULTIMEDIJSKI CENTER KIBLA	9.084.600,00 SIT		12,11%
MARŠ	6.753.000,00 SIT		9,00%
AMFITEATER II. GIMNAZIJE	2.549.700,00 SIT		3,40%
PRVI ODER PRVE GIMNAZIJE	1.784.700,00 SIT		2,38%

Tabela 4.1.8.: Urbana mladinska kultura v proračunu MOM za leto 2006

4.2. Povzetek trendov v kulturni politiki MOM na področju urbane mladinske kulture

Tabela 4.2.1. nazorno kaže, da lokalna kulturna politika ne posveča večje pozornosti razvoju urbane kulture. MOM sicer postopoma povečuje redna proračunska sredstva, namenjena za kulturo. Vendar ostaja znotraj teh sredstev za urbano kulturo namenjenih od 3,7 do 5,7 odstotkov. Če se je med leti 1999 in 2001 še kazal trend postopnega naraščanja, pa odstotek, namenjen urbani kulturi, leta 2002 že spet pade. V letih 2003 in 2004 ponovno naraste (na 5,7%), a leta 2005 pade celo pod prvotnih 3,8% in tudi v letu 2006 ne doseže te stopnje.

Podobno nihanje pokaže tudi analiza razpisnih sredstev. Razen leta 1999 so organizacije urbane kulture sicer vedno pridobile več kot 20% celotnih razpisnih sredstev, vendar kontinuirane rasti ni opaziti. V prvih treh opazovanih letih so organizacije urbane mladinske kulture postopoma pridobivale več sredstev, a v letih 2002 in 2003 opazimo trend upadanja. V naslednjih dveh letih odstotek v prid urbani kulturi spet naraste, leta 2005 je celo najvišji (26,4%), kljub temu pa gre v tem primeru za znesek (slabih 11 milijonov), ki je najnižji od 2001 naprej. Če se orientiramo po odstotkih, letošnji razpisni rezultati nakazujejo najslabše stanje v zadnjih treh letih. 12,48 milijonov, kolikor je urbani kulturi namenjeno iz razpisa, je sicer 1,55 milijona več kot preteklo leto, a manj kot v letih 2001, 2003 in 2004.

	Proračunska sredstva za redne kulturne dejavnosti v SIT	Redna proračunska sredstva za urbano kulturo v SIT	Redna sredstva za urbano k. v %	Vrednost razpisa za kulturne projekte v SIT	Razpisna sredstva, dodeljena org. urb. kult. v SIT	Razpisna sredstva za urbano k. v %
1999	843.076.512	31.852.572	3,78%	43.522.600	8.145.500	18,72%
2000	836.457.257	33.783.682	4,04%	42.552.000	9.230.000	21,69%
2001	904.317.197	44.986.870	4,97%	49.733.750	12.778.750	25,69%
2002	1.218.443.000	53.477.000	4,39%	54.501.000	12.050.000	22,11%
2003	1.151.654.000	65.488.680	5,69%	58.113.100	12.760.000	21,96%
2004	1.257.511.271	72.039.685	5,73%	52.087.200	12.577.200	24,15%
2005	2.013.559.905	74.227.000	3,69%	41.407.000	10.930.000	26,40%
2006	1.650.857.288	74.994.700	4,54%	52.526.000	12.480.000	23,76%

Tabela 4.2.1.: Delež sredstev za urbano mladinsko kulturo

Naslednja tabela se osredotoča na razdelitev sredstev za redne kulturne dejavnosti med posamezne organizacije urbane mladinske kulture.

	MKC		Pekarna		Kibla		Marš		II. gimnazija		Prva gimnazija		Skupaj	
1999	22.478.372	71%	4.000.000	13%	2.000.000	6%	3.374.200	11%	0	0%	0	0%	31.852.572	100%
2000	24.595.982	73%	3.920.400	12%	1.960.200	6%	3.307.100	10%	0	0%	0	0%	33.783.682	100%
2001	29.526.873	66%	8.053.334	18%	3.920.400	9%	3.486.263	8%	0	0%	0	0%	44.986.870	100%
2002	33.849.000	63%	8.910.000	17%	4.171.000	8%	4.047.000	8%	2.500.000	5%	0	0%	53.477.000	100%
2003	37.710.680	58%	10.365.000	16%	8.408.000	13%	6.250.000	10%	2.755.000	4%	0	0%	65.488.680	100%
2004	40.058.185	56%	12.397.000	17%	8.820.000	12%	6.556.300	9%	2.475.400	3%	1.732.800	2%	72.039.685	100%
2005	41.658.000	56%	12.397.000	17%	9.084.600	12%	6.753.000	9%	2.549.700	3%	1.784.700	2%	74.227.000	100%
2006	42.425.700	57%	12.397.000	17%	9.084.600	12%	6.753.000	9%	2.549.700	3%	1.784.700	2%	74.994.700	100%

Tabela 4.2.2.: Razporeditev rednih sredstev za urbano mladinsko kulturo med leti 1999 in 2006

Pred letom 1999 je redna sredstva iz kulturnega proračuna dobival le edini javni zavod na področju urbane mladinske kulture, MKC. Ko je bila vpeljana postavka Urbana mladinska kultura, si je MKC začel sredstva deliti s Pekarno, Kiblo in Maršem, kljub temu pa je ohranil večino sredstev v postavki. Leta 1999 je MKC dobil 71% denarja, namenjenega urbani mladinski kulturi, kar je znašalo 22,5 milijonov tolarjev. Naslednje leto mu je pripadel še višji odstotek, kar 73% oz. 25 milijonov tolarjev. V naslednjih letih se je MKC-jev delež nižal (66%, 63%, 58%, 56%, 56%, 57%), vendar je do danes ostal višji kot za vse ostale organizacije skupaj.

Pekarni je najvišji delež od celotnih sredstev za urbano mladinsko kulturo pripadel leta 2001, ko je znašal 18%. Kasneje se je nekoliko znižal in ostal na 17% (leta 2003 na 16%). Znesek, ki ga je dobivala Pekarna, se je sicer do leta 2004 nekoliko višal, zadnja tri leta pa je ostal enak (12.397000 SIT).

Kibla je prvi dve leti prejela okoli 2 milijona (6% celotne postavke), naslednji dve leti okoli štiri milijone (9 oz. 8%), kasneje pa od 8,4 do 9,1 milijonov (13 oz. 12%). Kibli, kot tudi naslednjim, v tabeli omenjenim organizacijam, je bilo letos namenjenih prav toliko sredstev kot lani.

Maršu je leta 1999 pripadel večji delež kot kdajkoli kasneje, 11%. Kasneje se je njegov delež gibal med 8% in 10%, v zneskih pa od 3,3 do 6,8 milijonov tolarjev.

II. gimnazija je bila uvrščena med redne prejemnike sredstev leta 2002, ko ji je pripadlo 2,5 milijonov tolarjev (5% postavke). Sredstva za njeno dejavnost so skozi leta ostala približno enaka (razen leta 2003, ko je dobila 255.000 SIT več), vendar je to v naslednjih letih predstavljalo vedno manjši delež celotne postavke.

Prva gimnazija je redna sredstva prvič dobila leta 2004, 1,73 milijonov tolarjev, naslednje leto je bila njena dejavnost ocenjena na 52 tisočakov več, enaka pa je ostala tudi letos. Njena sredstva vsa tri leta predstavljajo 2% postavke Urbana mladinska kultura.

Letos se je na področju, ki nas zanima, zgodila še ena velika sprememba. Računsko sodišče je pri reviziji poslovanja MOM leta 2004 odkrilo nepravilnosti, ki se nanašajo med drugim tudi na sofinanciranje kulturnih dejavnosti. Sporno je prav redno financiranje zasebnega zavoda in društev neposredno iz proračuna. Zakon o javnih financah (drugi odstavek 53. člena) namreč določa, da se sredstva subvencij, posojil in drugih oblik državnih pomoči dodelijo na podlagi predhodno izvedenega javnega razpisa, objavljenega v Uradnem listu RS. Revizijsko poročilo je bilo izdano decembra 2005 in občina je že januarja 2006 prenehala z mesečnim izplačevanjem rednih sredstev. Sredi leta je bil objavljen javni razpis za sofinanciranje programov v javnem interesu na področju kulture za leto 2006, rezultati pa še niso znani. Proračunska postavka Urbana mladinska kultura je očitno ukinjena. Razpis pa je lahko priložnost za nove, do sedaj morda prezrte izvajalce kulturnih dejavnosti. Ob predpostavki, da se bodo sredstva za omenjeni razpis postopoma večala, gre lahko za korak proti razvoju pluralnih kulturnih praks v mestu.

5. PRIMERI CELOSTNEGA PRISTOPA K PROBLEMATIKI DELA Z MLADIMI

Samo mladina, ki se ne sprijazni s starimi razmerami in se zoper nje bori, je zdrava – tako ukazuje narava in na tem temelji napredek. (Anton P. Čehov)

V naslednjem poglavju bomo predstavili politiko držav in lokalnih oblasti, ki so skušale mladinsko problematiko, nastalo v določenih socialno-politično-zgodovinskih okoliščinah, rešiti vsem vpletenim v prid.

5.1. Primeri dobre prakse v Angliji in Avstriji

Frith (1993: 14-24) opisuje za naše razmere drzno odločitev lokalnih oblasti, ki je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja prisluhnila lokalnih glasbenikom, financirala studie in vadbene prostore in tako vzpodbudila rast glasbene industrije, ki je kasneje zaposlila mnogo mladih.

V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je britanska kovinarska industrija pričela propadati in veliko mladih se je znašlo na cesti. Hkrati je vse bolj pomemben postajal storitveni sektor. Postavilo se je vprašanje, kako izgubljena delovna mesta nadomestiti v storitvenem sektorju.

V Sheffieldu so lokalni glasbeniki postavili na mizo močne argumente za ustanovitev studia in vadbenih prostorov. Skupaj z zavodom za zaposlovanje so dosegli izvedbo projekta 'Music Factory' (Frith, 1993:15). V tistem času so britanske občine finančno podpirale koncerte in zagotavljale vadbene prostore (Frith, 1993: 15). Sicer je bil za mladinsko kulturo odgovoren urad za šolstvo, novi kulturnopolitični programi pa so tako vpeljali še socialno konotacijo (Frith, 1993: 16). Projekt 'Music Factory' naj bi popestril kulturno in ekonomsko življenje mesta, meščanom nudil prostor in potrebno opremo za igranje in poslušanje žive in posnete glasbe, razvil nove spretnosti in tako povečal možnosti za zaposlitev v novi, rastoči industriji, predvsem mladim in nezaposlenim glasbenikom bi olajšal in pocenil dostop do vadbenih prostorov, glasbenega pouka, delavnic za ozvočevanje, glasbenikom nudil storitve zastopniške agencije, izdeloval in promoviral demo posnetke, svetoval v zvezi z založbami, menedžerji in zaposlitvenimi možnostmi v

glasbeni industriji, ki je bila takrat še v povojih. Razvoj kulture naj bi pripomogel k odpiranju novih delovnih mest, privabil turiste, izurjeno storitveno delovno silo in tudi investitorje (Frith, 1993: 16).

Leta 1986 so v kulturno-industrijski četrti, kjer so že bili locirani video, fotografski in kreatorski studiji, odprli dva vadbena prostora. Slabo desetletje kasneje je bila v isti četrti množica različnih nepridobitnih in komercialnih organizacij, ki so si med seboj pomagale (v zasebnih studijih so se mladi lahko učili delati s snemalno tehniko, v zameno pa so pomagali pri snemanju). V Sheffieldu se je razvila glasbena industrija, ki je bila pred tem le v domeni Londona. Projekt pa je imel vpliv na celotno delavsko stranko. Konec 80-ih je več mest naročilo raziskave lokalne glasbene scene in investiralo v glasbene tečaje, da bi tako preprečili odtok lokalnih talentov v London in Los Angeles (Frith, 1993: 17).

Leta 2005 je MKC Maribor organiziral srečanje predstavnikov mladinskih centrov, združenih pod krovno organizacijo Delovna skupnost Alpe-Adria. Izpostavljeni so bili zanimivi vidiki dela z mladimi. Avstrijska predstavnica je npr. opozorila na to, da morajo mladinski centri mladim nuditi predvsem zabavo. To je pomembno, ker se mladi v tem starostnem obdobju nahajajo med igro in odraslostjo. Potrebujemo prostor za sprostitve, saj so v ostalih socialnih okoljih, doma in v šoli, zelo obremenjeni z zahtevo po uspehu. Mladinski center mora mlademu nuditi občutek neobremenjenosti in sprostitve.

V avstrijski publikaciji Standardi za kulturne centre na Štajerskem piše, da profesionalno opravljeno mladinsko delo za skupnost in regijo pomeni obogatitev, saj prevzema vedno večji del sekundarne socializacije in politične vzgoje, omogoča medkulturno učenje, sposobnost integracije in izboljšša socialno in komunikativno izurjenost mladih. V poglavju Družbenopolitični argumenti za mladinsko delo navaja, da takšno delo nudi mladim različne možnosti raziskovanja in razvoja osebnostnih lastnosti v varnih, a odprtih prostorih. Mladi radi raziskujejo, spreminjajo okolje in preizkušajo lastne življenjske ideje. Odrasli pa pogosto ne razumejo načinov izražanja mladih. Vendar, kaj bi bila mladina, če ne bi prestopala meja, če ne bi preizkušala družbenih konsenzov? Veliko novega in različnega v naši družbi brez mladostne kreativnosti in fantazije sploh ne bi nastalo. V času potrošniške družbe in medijskega monopola, ko še odrasli izgubljajo življenjsko orientacijo, ko družina in šola nudita vedno manj vzorcev, ki bi jih lahko mladi

prevzeli, je pomembno, da mladi nekje dobijo vpogled v možne življenjske poti in svoje meje. Mladost kot življenjsko obdobje je v zadnjem času močno pridobila na pomenu, saj se je zelo podaljšala. Adolescenca se pojavlja vse bolj zgodaj, mladost pa se podaljšuje proti tridesetim. V Standardih piše, da mora imeti mladinski center vsaj dva do tri ločene prostore. Od tega mora biti en namenjen pisarniškem delu, ostali pa odvisno od namembnosti mladinskega kluba, npr. točilni pult (kjer so mladi dobrodošli tudi ko nič ne pijejo), vadbeni, klubski, koncertni, igralni prostor, čajna kuhinja ter ločen prostor za počitek, pogovor, skupinske aktivnosti... Odvisno od tega, za kaj se je center specializiral, pa potrebuje še svetovalnico, projektno sobo, infotočko... V osnovno opremo štejejo: vsaj en računalnik z internetom za mlade, oprema za poslušanje glasbe, televizija, video, različne igre (biljard, namizni tenis, ročni nogomet, različne družabne igre...). Mladi naj sami uredijo prostore po svojem okusu. Pri samem delu je pomembno vrednotenje in etabliranje mladinskega dela in mladine. Tako zakoni kot kriteriji ne smejo biti preveč natančni, s tem bi mladinski centri izgubili fleksibilnost, ki je za delo z mladimi nujno potrebna, saj gre pri mladini za močan pretok posameznikov in skupaj z njimi tudi idej ter življenjskih praks, izgubili pa bi tudi avtonomnost. Zaposleni naj imajo pedagoško (ali sorodno) izobrazbo, podpirajo naj mlade pri uresničevanju idej ter jih animirajo in aktivirajo pri izvajanju programa. Z njimi naj se pogovarjajo o njihovih potrebah, vsakdanu, šoli, službi, starših, prijateljih, problemih... Mladi jim morajo vsekakor zaupati, v nekaterih primerih morajo nuditi tudi svetovanje in pomoč v akutnih okoliščinah. V posebni točki Standard omenja tudi raznovrsten in inovativen kulturni program. Ekipo zaposlenih morata sestavljati vsaj dva redno zaposlena, moški in ženska, praktikanti, civilni vojaki in javni delavci naj bodo le podpora in ne nosilna delovna moč. Tretjino delovnega časa naj zaposleni posvetijo sestankom, superviziji, pisarniškim delom, vendar naj se te aktivnosti izvajajo izven odpiralnega časa. V poglavju o financiranju je posebej izpostavljeno večletno financiranje, ki omogoča dolgoročno načrtovanje aktivnosti. Potreben je dogovor o sodelovanju občine, regije in države, ki bo natančno določil ključ financiranja mladinskih centrov. Mladinski center mora imeti jasno definirane cilje in kriterije za kakovostno opravljeno delo. Lokalna oblast pa mora zagotoviti fiksni proračun, zaposlenega, na katerega se lahko mladinski centri obrnejo, urad ali krovno organizacijo ter transparentne odločitve.

5.2. Pristop Mestne občine Ljubljana k urejanju mladinskih zadev

Na Oddelku za predšolsko vzgojo, izobraževanje in šport Mestne občine Ljubljana deluje Urad za mladino MOL, ki je v zadnjem letu naročil dve raziskavi, pomembni za načrtovanje razvoja mladinske kulture ter za sistematično financiranje dejavnosti za mlade in tako stabilno delovanje organizacij na tem področju.

Raziskave so prišle do zanimivih izsledkov. Prva, Prosti čas mladih v Ljubljani: Psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihovo uresničevanje, je pokazala, da si mladi želijo več umetnosti in zabave, javnega dogajanja in družabnih prostorov za mladino. Za 'alternativce', torej uporabnike alternativne kulture, se je opredelila dobra petina mladostnikov (12 do 26 let) iz fokusnih skupin. Med temi je bilo 32 deklet in 24 fantov, starih od 14 do 26 let, njihova povprečna starost je bila 21,3 let. 75% se jih je še šolalo, 25% je bilo zaposlenih in nihče brezposeln. Ti se večinoma ne udeležujejo organiziranih pristočasnih dejavnosti, pogosteje kot vrstniki delajo kot prostovoljci, včlanjeni so v društva in več časa namenijo kulturi in umetnosti. Želijo pa se bolj ukvarjati z umetnostjo, se več družiti in sodelovati v društvih. V Ljubljani pogrešajo boljše urejeno mestno infrastrukturo (npr. boljše avtobusne povezave, kolesarske steze, parki, klopi...), več mladinskih prostorov ter več kulturnih dejavnosti in javnega dogajanja nasploh. Pogrešajo pa tudi infrastrukturo zabave in boljše medčloveške odnose. Vse navedeno lahko nudi en sam dobro organiziran mladinski center. Anketirane so razdelili tudi v tri starostne skupine: mlajše mladostnike (osnovnošolce), srednje mladostnike (srednješolce) in starejše mladostnike (18 do 26 let). Več kot desetina srednješolcev ne obiskuje nobene organizirane pristočasne dejavnosti. Okoli osmina se jih ukvarja z glasbo. Večina si želi več časa sodelovati v raznih društvih in klubih. Skoraj desetina starejših mladostnikov se ne udeležuje organiziranih pristočasnih dejavnosti. Šestina jih dela kot prostovoljci, nekaj manj kot desetina se ukvarja z glasbo, okoli osmina pa pleše. Ugotovitve so, na kratko, sledeče: v osnovni šoli se učenci še vključujejo v razne krožke, po vstopu v srednje šole se udejstvovanje v obšolskih dejavnostih zmanjša. In takrat se pokaže pomen mladinskih organizacij s svojimi brezplačnimi dejavnostmi. Komercialnih ponudnikov je malo, brezplačnih in poceni dejavnosti pa precej manj in ravno slednje želi še naprej in še bolj učinkovito podpirati MOL.

Druga raziskava, ki jo je naročil Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL in je stala 2.940.000 SIT, nosi naslov Potrebe mladinskih

organizacij v Mestni občini Ljubljana. Njen namen je izboljšanje načrtovanja in usmerjanja razvoja neprofitnih mladinskih organizacij, kar vključuje npr. boljše prostorske in tehnične možnosti, izobraževanje, sodelovanje in mreženje ter prepoznavanje potreb. Delovni hipotezi sta bili: največje potrebe mladinskih organizacij se kažejo na področjih zaposlovanja in prostorskih pogojev ter sodelovanja. V boljšem položaju so organizacije, ki se bolj uspešno prilagajajo potrebam financerjev (in torej ne potrebam mladih); Urad za mladino MOL bo lahko s pomočjo raziskave bolje načrtoval in usmerjal razvoj neprofitnih mladinskih organizacij in ustrezneje zastopal interese mladinskih organizacij znotraj mestne administracije. V izhodiščih omenja program Evropske komisije za mladino Youth research, ki raziskuje neformalno učenje, prostovoljne neprofitne organizacije, socialno vključevanje in mladinsko politiko. Raziskava opredeljuje neprofitne organizacije kot mesto mladinskega dela ter prav tako kot koncept, ki lajša prehod iz izobraževanja v zaposlovanje. Nekatere domače raziskave neprofitnih organizacij so izpostavile težave, ki se kažejo v nizkem odstotku zaposlenih, slabih prostorskih pogojih, nestabilnem financiranju in slabih davčnih vzpodbudah za donatorje. CNVOS pa v svojih elaboratih o stanju NVO-jev pri nas ugotavlja: možnosti pritožbe na rezultate javnih razpisov ni, čeprav je to povsem demokratično orodje; javne razpise lahko aktualna oblast prireja po svoje; težava je tudi v tem, da za sofinanciranje iz proračunskih sredstev NVO potrebuje delež lastnih sredstev, ki pa jih večina nima; dodeljevanje sredstev ni transparentno; vlada noče sodelovati z NVO pri nastajanju strategije sodelovanja prve in drugih; organizacije s statusom javnega interesa v praksi pri izboru za sofinanciranje nimajo prednosti pred ostalimi; država se ne zaveda, da NVO-ji delujejo precej kreativno in inovativno, zato izrazito birokratski kriteriji za selekcijo, katerim se morajo organizacije uklanjati, niso primerni.

Avtorji raziskave med drugim ugotavljajo, da je sodelovanje med mladinskimi organizacijami ena od šibkih točk razvoja neprofitnega sektorja, saj se ena do druge obnašajo prej kompetitivno kot kooperativno. V veliki meri se je pokazalo, da bi lahko potrebe nekaterih organizacij zadovoljile storitve drugih nepridobitnih organizacij. Tako bi na primer več organizacij potrebovalo večjo dvorano za občasne aktivnosti, ta pa je v lasti kakšne druge organizacije. Vendar se organizacije med seboj ne znajo dogovoriti, da bi si prva dvorano izposodila in nato uslugo vrnila s kakšno lastno storitvijo. Nekatere svoje dvorane drugim

neprofitnim organizacijam ponujajo v najem celo po profitnih cenah. Organizacije so predlagale, naj MOL objavi spisek večjih prostorov, ki so na voljo pod neprofitnimi pogoji. Prav tako so izrazile potrebo po posebnem razpisu za investicije in tehnično opremo, kar kaže na nezadovoljivo tehnično in prostorsko opremljenost. Prav tako želijo, da bi Urad za mladino MOL na svoji spletni strani objavil katalog vseh organizacij ter forume na to temo, podatkovne baze o organizacijah in projektih ter obveščanje o razpisih EU. Omenjene pa so tudi aktivnosti, ki jih Urad izvaja in so s strani organizacij zelo dobrodošle. To so predvsem informacijski sestanki, informiranje preko elektronske pošte, izobraževanja, izdajanje publikacij (Kdo je kdo), razpisi in seminarji o prijavah na razpise... Zelo so cenile tudi osebna obvestila o tem, da so prejeli prijavo na razpis in da jo bodo obravnavali. V zvezi s financiranjem dejavnosti so organizacije navedle nekatere dejavnosti, ki se jim zdijo nujno potrebne, vendar jih same ne morejo izvajati zaradi pomanjkanja sredstev. To so na primer: družabništvo in zabave, informiranje in promocija, inštrukcije, izdajanje časopisov, skupnostni center gejevske skupnosti... Na prioriteto listo potreb pa so postavile potrebe po: financiranju (izpostavile so tudi dolgoročno financiranje), prostoru in tehnični opremi (elektronska oprema je večinoma zastarela, organizacije dobivajo amortizirano opremo, zelo redke imajo dražjo opremo, npr. LCD zaslone in videokamere), kadrih (želijo si več honorarno in pogodbeno zaposlenih, predvsem na področju odnosov z javnostmi in za izvajanje programov in projektov) promociji, sodelovanju mestne uprave...

Urad za mladino MOL pa vsako leto napiše tudi poročilo in pregled dejavnosti v prejšnjem letu. Poročilo in pregled dejavnosti Urada za lansko leto omenja premike na področju mladinske politike: Urad RS za mladino pripravlja zakonodajo in nacionalni program, Skupnost občin Slovenije je ustanovila delovno skupino za mladinsko politiko. V uvodu tudi ugotavlja: »Ne delamo si utvar, da lahko samo s podporo mladinskih projektov rešimo zagate, ki nas in vas pestijo na področju mladinskega dela ... Res je, da je pravna urejenost pogoj za transparentno delo institucij. To pa ne bi bilo dobro in mogoče brez izjemnega potenciala, ki ga premore neprofitni mladinski sektor. Zatorej še enkrat hvala za vaše partnerstvo z našimi idejami.« Sofinanciranje mladinskih dejavnosti s strani Urada za mladino MOL poteka na različne načine: letno in triletno sofinanciranje na podlagi pogodb z izvajalci, ki so bili izbrani preko javnih razpisov, letna pogodba na osnovi

proračunske predpostavke, letne pogodbe za izvajanje informativne dejavnosti ter ad hoc sofinanciranje. Lani so prvič v sklopu letnega financiranja razpolagali z dodatnim denarjem, namenjenim za mednarodne aktivnosti. Poročilo predstavi vse dejavnosti (sofinanciranje, evalviranje, spremljanje in sodelovanje z mladinskimi organizacijami, izobraževanje njihovih kadrov, povezovanje organizacij, informiranje ter raziskovanje), ki jih izvaja Urad, in razpolaga z natančnimi podatki o razdeljevanju proračunskih sredstev. V zaključnem poročilu, ki ga mora napisati organizacija po zaključenem projektu, ki je bil sofinanciran s strani Urada, je na koncu podano tudi vprašanje o sodelovanju organizacije in Urada. Na ta način lahko organizacije podajo predloge o izboljšanju sodelovanja. Tako si npr. želijo pomoč Urada pri iskanju drugih sofinancerjev. Urad na to odgovarja, da priporočila veljajo za reference, organizirali pa so tudi že predstavitev možnosti pridobivanja finančnih sredstev v okviru Strukturnih skladov EU ter izvedli izobraževanje za pridobivanje sponzorskih sredstev. Prav tako organizacije izražajo željo po izpopolnjevanju o vzgojnih modelih dela z mladimi in dodatnih izobraževanjih za prostovoljce, letos pa načrtujejo še druga izobraževanja o pridobivanju sredstev. Prav tako nameravajo vnaprej v javnih razpisih podati merila za točkovanje prijavljenih programov in projektov.

V Ljubljani sicer živi, se šola in dela več mladih kot v Mariboru, ki pa je vendarle tudi univerzitetno mesto, in prav zanimivo bi bilo ugotoviti, ali bi raziskave v Mariboru nakazale podobne rezultate.

Zgornje raziskave kažejo, da se je potrebno problematike mladinske kulture lotiti celostno. Oddelek za kulturo s svojim stališčem do umetnosti ne more imeti vpogleda v vse aspekte mladinske kulture. Pri mladinski kulturi gre pogosto bolj za socializacijo, aktivno udejstvovanje in sodelovanje mladih, kot pa za ustvarjanje visoko kvalitetne ali celo elitne umetnosti. S tega razloga niti ni pričakovati, da bo kulturna politika sofinancirala vse vrste mladinske kulture, ki so sicer v okviru mladinske politike pomembne. Zato bi se morala za pristočasne aktivnosti mladih zanimati tudi (ali celo bolj) izobraževalna politika, saj gre vendar za neformalno in življenjsko izobraževanje, ter socialna politika, ker pristočasne dejavnosti pogosto rešujejo tudi socialne stiske, konec koncev pa gre tudi za prihodnost in življenjsko kvaliteto celotne družbe.

6. SKLEP

Maribor je mesto blokad. Vse se naredi, da se nič ne naredi. (dr. Ivan Štuhec)

Splošna družbena klima v Mariboru (verjetno lahko ugotovitev posplošimo na celotno slovensko območje in širše) ni naklonjena drugačnim, inovativnim, ustvarjalnim pristopom h kulturi. Na stanje kulture in duha v Mariboru gotovo vpliva dejstvo, da Maribor nikoli ni imel humanističnih študijskih programov. Univerzo je dobil šele leta 1975, tako tudi ni doživel študentskih uporov na prelomu v sedemdeseta (Muršič, 1995: 59). Humanistična tradicija v Mariboru je pičila. Splošno vzdušje v Mariboru je konec osemdesetih opisala Dragica Korade tako:

...je največji slovenski industrijski bazen in so ogromne produktivne množice prebivalstva in je mesto - brez akumulacije; je letališče brez letal in so avtobusi brez avtobusne postaje; je najbolj frekventen mejni mednarodni prehod in na jugoslovanski strani cesta za kolesarje; so otroci 'gastarbajterjev', ki se morajo v vseh obmejnih šolah učiti angleščino; je rodovitna ravnica ob potoku, ki jo jemljejo kmetom, kmetje pa se po nerodovitnih hribih ubijajo s traktorji; je raziskovalni inštitut brez raziskovalcev; so vodovodni inštalaterji, ki upravljajo vasi, in vasi brez vode; je Dom ustvarjalnosti mladih, kjer se bojujejo proti vsemu mlademu, kar ustvarja. Je predsednik kulturne skupnosti, ki omalovažuje mladinsko kulturo, in predsednik komunistov, ki jo podpira... (v Muršič 1995: 81)

Stanje v mestu se, žal, izraža v težavah, s katerimi se spopada mariborska urbana kultura. Večina intervjuvanih predstavnikov urbane kulture (razen direktorice MKC-ja in vodje marketinga v Kibli, glej prilogi A in C) vidi največjo težavo v finančni nestabilnosti. Ta onemogoča izvajanje programov in primerno kadrovsko politiko. NVO-ji so v še slabšem položaju kot javni zavod, saj so odvisni predvsem od razpisov. Na lokalnem nivoju imamo le en kulturni razpis letno, ki je vreden dobrih 50 milijonov tolarjev. Za primerjavo naj povemo, da se lahko primerljive organizacije v Ljubljani prijavljajo letno na tri razpise: dva ločena javna razpisa za izbiro kulturnih projektov v skupni vrednosti 252 milijonov tolarjev in javni razpis za sofinanciranje turističnih prireditev na javnih površinah Mestne

občine Ljubljana (28 milijonov tolarjev). Poleg tega se lahko potegujejo tudi za sredstva drugih razpisov, kot je na primer razpis sofinanciranja programov s področja mladinske dejavnosti (46 milijonov tolarjev). Da bo primerjava bolj smiselna: Maribor ima dobrih 111.000 prebivalcev, Ljubljana pa dobrih 266.000. Na višino kulturnih sredstev v Ljubljani pa poleg števila prebivalcev vpliva tudi njen status glavnega mesta in največjega univerzitetnega središča v državi. Problem je tudi v tem, da se razpisi zaključujejo pozno (letošnje pogodbe se bile podpisane konec avgusta), mariborski razpis pa prav tako nima jasno definiranih kriterijev za izbor projektov. Vse to otežuje tekoče izvajanje zastavljenih programov, dolgoročno načrtovanje pa je povsem nemogoče. V največji negotovosti se trenutno nahaja Marš. Močno ga zadeva napovedana ukinitve študentskega dela, iz tega naslova namreč preko študentske organizacije pridobi kar polovico svojih sredstev.

Naslednja težava, ki jo omenjajo intervjuvanci, je pridobivanje primernega kadra. Finančno stanje jim ne dovoljuje izvajanja načrtne kadrovske politike, zato so v veliki meri odvisni od javnih del. Ta pa ne zagotavljajo primernega nabora zaposlenih in onemogočajo kontinuiteto in s tem kvaliteto ter razvoj dejavnosti. Napoteni brezposelni pogosto niso primerno usposobljeni, sploh pa ne motivirani za tako specifično delo, kot je delo v urbani oz. mladinski kulturi. Zaposleni preko javnih del se povprečno letno izmenjujejo, kar pomeni, da institucijo zapustijo, ko so svoje delovno mesto šele prav usvojili.

Tretja težava, s katero se soočajo organizacije, je infrastruktura oz. kot je formuliral direktor Pekarne v najinem intervjuju (Priloga B), dinamika reševanja prostorske problematike. MKC, edini javni zavod na področju mladinske kulture v Mariboru, je že dobrih 10 let brez lastnega prireditvenega prostora. Pekarna sicer prostore ima, a je večina zgradb v slabem stanju. Postopki v zvezi z reševanjem prostorskih zadev v Pekarni trajajo že dobro desetletje. Zadeva se trenutno zelo počasi premika. MOM načrtuje prenovo pekarniškega kompleksa in združitvev obeh zavodov, MKC-ja in Pekarne, v enotno organizacijo, ki bi kompleks upravljala. Vendar pa se javni zavod in NVO po svoji funkciji v socialnem okolju zelo razlikujeta, zato se postavlja vprašanje, ali je smiselna združitev teh dveh organizacijskih oblik.

Ena od možnih rešitev se kaže v redefiniranju bistva javnega zavoda. Javni zavod bi lahko, kot meni Borut Wenzel v intervjuju (ibid), predstavljal le servisno službo in bi producentom kulture nudil storitve in infrastrukturo (npr. izposoja

tehničnih aparatov, souporaba prostorov, pomoč usposobljenega kadra pri izvedbi kulturnih programov), ne bi pa izvajal lastnega programa. Podobne prakse pozna Evropska skupnost. Kot razlaga Tomc (1997: 241-243), javni zavodi v Evropi nimajo takšnega pomena kot pri nas. So del javne uprave, torej brez lastnega statusa pravne osebe. Zato so pod večjim finančnim nadzorom in podrejeni plačilnim razredom. Kot taki pa javni zavodi niso primerni za opravljanje vseh kulturnih dejavnosti, posebno ne tistih, ki od zaposlenih zahtevajo ustvarjalnost. Opravljajo pa dejavnosti, ki so vezane na standardne postopke, npr. knjižničarstvo, arhiviranje, spomeniško varstvo in del muzejske dejavnosti. Glede na način organizacije dela pa bi bili primerni tudi za izvajanje servisne dejavnosti.

Vse tri zgoraj opisane težave lahko reši le sistematični premik v odnosu občine do raznolikih oblik ustvarjalnosti. To ugotavljajo tudi intervjuvanci.

Direktorici MKC-ja, Dragici Marinič (Priloga A), se zdi problematično, da širša zainteresirana javnost postavlja mladinsko urbano kulturo na obrobje, namesto da bi v njenih pripadnikih videla nosilce ustvarjalnosti, bodoče intelektualce, umetnike in strokovnjake. Poudarja, da so nekatere produkcije urbane kulture na zelo visoki kakovostni ravni. Njihova sporočilnost pogosto izhaja iz dogodkov v vsakdanji družbi, iz želje po spremembi, včasih pa tudi provocira družbo, da bi se zbudila iz vsakdanjega spanja. Žal pa je na razpisih pogosto bolj kot kvaliteta in sporočilnost pomembno število udeležencev ali gledalcev. Vrednost samih organizacij vidi predvsem v nabiranju izkušenj (priprave na razpise, organiziranje razstave...), ki jih mladi ponesejo v svoje kasnejše ustvarjalno življenje. Mlade bi bilo po njenem mnenju že v osnovni šoli potrebno osveščati o pomenu tovrstnih institucij, da bi se tako postopoma oblikovale specifične skupine bodočih nosilcev določene kulturne identitete. Kulturna politika naj podpira sodelovanje različnih ustvarjalnih smeri in organizacij, tako znotraj urbane kulture kot med t.i. konvencionalno in urbano kulturo. Tako bo prišlo do večjega pretoka kreativnosti, ki vpliva na razvoj vseh sodelujočih. Maribor potrebuje več različnih mladinskih prostorov, kajti vsak prostor ima svojo specifičnost. Tovrstna pestrost omogoča razvoj in več možnosti za ustvarjalce. Organizacije se morajo profilirati za določeno vsebino, da bodo imele svoboden prostor delovanja. Tako bodo lažje prišle do medsebojnega dogovora in kot partner bolj uspešno nastopale nasproti občini. Urbana kultura naj bo znotraj kulturnega polja enakovredno obravnavana.

Direktor Pekarne, Borut Wenzel (Priloga B), izhaja iz predpostavke, da živimo v začetku tretjega tisočletja in glede na to bi moralo mesto funkcionirati drugače; z razvojnimi vizijami, temu primerno sistemsko ureditvijo mestne občine (kar vključuje tudi razširitev strokovnega kadra in odpiranje novih načinov zaposlovanja, npr. projektnega zaposlovanja zunanjih strokovnih sodelavcev) in najpomembnejših kulturnih zavodov. Sposobni kadri s področja kulture odhajajo iz mesta. Če je fluktuacija v regularni kulturi večja, postaja tudi urbana kultura bolj močna. Po trditvah Wenzla je urbana kultura na eni strani refleksija socialnih, gospodarskih, kulturnih tenzij, na drugi strani pa zapolnjuje manko mestotvornih oblik, ki jih je Maribor izgubil, ko je izpraznil kinodvorane v centru mesta, ko »postaja doživljanje skupnih vsebin vezano na nakupovalne centre, na trgovine. To postajajo družabni prostori,« prostori, v katerih se mladostnik uči, si oblikuje stališča do življenja, medtem ko bi lahko bil aktiven na področju urbane kulture. Wenzel meni, da bi morali pri razvojni kulturni politiki sodelovati vsi v lokalnem okolju prisotni akterji. Mesto bi moralo identificirati potencialne generatorje trendov v kulturi in jim finančno ter infrastrukturno omogočiti pogoje za razvoj. Skupek teh akterjev bi tvoril celotno mrežo kulturnega delovanja v mestu. Trenutni sistem financiranja organizacijam onemogoča, da bi vzpostavile programski načrt in ga tudi izvajale. Zato se dejavnosti pogosto podvajajo, organizacije pa nimajo jasnih funkcij v lokalnem okolju. Wenzel kritizira tudi državno kulturno politiko, ki ne vzpodbuja sponzoriranja in mladih umetnikov ne podpira dovolj.

Dejan Pestotnik, vodja marketinga v Kibli (Priloga C), si želi predvsem bolj liberalen odnos družbe do posameznikove ustvarjalnosti. Urbani kulturi pa je potrebno omogočiti infrastrukturo in spodbujati samorazvoj in neodvisno produkcijo.

Direktor Marša, Bojan Golčar (Priloga D), ugotavlja, da dosegajo organizacije 'urbane kulture', glede na stanje duha v mestu in gospodarske razmere, nadpovprečne rezultate. Pridružuje se mnenju, da Maribor potrebuje definirano kulturno politiko. Ta mora vzpodbujati razvoj kulture enakopravno na različnih ravneh, zato je diferenciacija v smislu urbana in ostala kultura odveč. Mesto naj poskrbi za infrastrukturo, podpira angažiranje ustreznih kadrov in mednarodno sodelovanje. Vzpostavi naj pogoje za razvoj novih organizacij ter ustvarjalcev, ki vse prepogosto odhajajo iz mesta. Javni zavod naj predstavlja infrastrukturni in organizacijski servis ustvarjalcem. Pri doseganju konsenza glede kulturne politike

morajo sodelovati ustvarjalci, organizacije, politika in gospodarstvo. Za Maribor kot mestno občino predstavljajo prav netradicionalne kulturne oblike tisto dodano vrednost, ki mu daje t.i. urbanega duha, četudi so namenjene manjšim skupinam zainteresiranih. Tudi po mnenju Golčarja je sodelovanja znotraj urbane kulture premalo, kot je premalo tudi vzgajanja publike za sodobne umetniške prakse.

Po besedah Mojce Planšak (Priloga E), ki je bila v času najinega intervjuja odgovorna urednica radia Marš, je bila urbana kultura zmeraj napredna in kritična do države, mesta, posameznika, delovanja družbe, kar je po njenem mnenju pozitivna lastnost. Pomembna je tudi za razvoj posameznikove kreativnosti, širjenje afinitet, izmenjave izkušenj. Urbana kultura je promotor mesta in države, konec koncev imamo v Sloveniji projekte, ki so prav zaradi svoje urbanosti postali prepoznavni v svetu: Laibach in NSK, Break 21, Exodos... Žal je stanje urbane kulture v Mariboru relativno slabo. Po mnenju Planšakove bi bilo potrebno v vsaki kulturni organizaciji določiti, kolikšen delež sredstev mora nameniti urbani kulturi. Predvsem Umetnostna galerija Maribor bi lahko s svojim poslanstvom storila mnogo več, posebej če njen program primerjamo z Galerijo sodobnih umetnosti Celje in Umetnostno galerijo Slovenj Gradec. Same organizacije morajo bolje izkoristiti mednarodne razpise, se povezovati in graditi odprti ustvarjalni prostor in vzpostaviti tesnejše sodelovanje z avstrijskim Gradcem. Prioritetno pa mora za financiranje kulture poskrbeti mesto. Trenutna politična situacija ni naklonjena urbani kulturi.

Dušan Hedl, organizator, vodja neodvisne založbe in ustvarjalec (Priloga F), v najinem intervjuju ugotavlja, da se nacionalna kulturna politika ni spremenila od začetka osemdesetih, »ni upoštevala principov managementa, pozitivne kadrovske selekcije, dinamike poslovanja, podjetništva v sponi z novimi kulturnimi praksami ob upoštevanju tradicije ... Tisti isti politiki, ki so se povzpeli preko 'moderne kulturne nacionalne revolucije', so kasneje ta razvoj zatrli ... V kulturi se je v bistvu kupoval mir na političnem prizorišču, kar pa je osnovna napaka odprte družbe, če bi ta hotela biti odprta.« Lotiti se je potrebno celovite kulturne politike kot načrta naroda, zainteresiranega za lasten kulturni razvoj in razvoj nasploh. Kulturniki naj ohranijo sedanji nivo prireditvenih dejavnosti in ga dopolnijo s produkcijo lastnih, prezentativnih projektov, ki so pomembni za razvoj okolja. Hkrati je potrebno izenačiti različne kulturne prakse, najprej na verbalnem nivoju (pojem 'urbana kultura' je trendovsko izražanje, ki zamegli realno sliko in posledično ustvarja

veliko škodo raznolikosti v kulturi in umetnosti), nato na nivoju sprejemanja in financiranja. Podobno kot na nacionalni ravni, tudi na lokalni pogreša kulturno vizijo in sodelovanje z gospodarstvom, ki pa mora biti uresničena mimo interesov posameznikov, vezanih na javno upravo in gospodarske vodstvene strukture. Vodilni kader v javnih institucijah je treba prevetriti, ker je v svojem konformizmu postal generator apatičnosti, ki jo Maribor izžareva, obenem pa ni v koraku s časom. Če že Maribor ni v koraku s časom, bi to morala biti ravno kultura, v tem primeru morda celo pred časom. Tudi Hedl pogreša sodelovanje med kulturnimi organizacijami.

Andrej Fištravec (Priloga G) ugotavlja, da je boj za urbane kulturne prostore, ki se je odvijal konec 80-ih, obrodil sadove, vendar je trenutno prišlo do programske krize. Maribor bi moral (glej http://www.pfmb.uni-mb.si/sociologija/new_page_78.htm), če bi sledil primerni razvojni politiki, vzpostaviti družboslovno-humanistični inštitut, ki bi realiziral lokalne razvojne programe. S tem bi privabil tako turiste kot nove prebivalce. Z dobrim razvojnim načrtom je torej mogoče povečati proračunska sredstva in tako npr. zvišati vrednost projektnega razpisa za kulturo, ki že nekaj let stagnira. Predlaga, da bi na področju urbane kulture v Mariboru ohranili nekaj središč, poleg tega pa bi lahko nosilci projektov določeno infrastrukturo najeli za čas trajanja projekta. Problematično se mu zdi, da ima mesto v centru raje prazne lokale, kot da bi jih brezplačno oddajalo za izvajanje neprofitne dejavnosti. Vrednost urbane kulture vidi Fištravec predvsem v pridobivanju socialnega in kulturnega kapitala, ki ga mladi v izobraževalnem procesu težko dobijo. Poleg tega pa je »odlična preventiva za različne oblike družbene deviantnosti«.

Po mnenju Rajka Muršiča bi morale mesto najti prostore za MKC, v izvajanje mladinskih aktivnosti vključiti študentsko populacijo in študentsko organizacijo, bolj aktivirati Marš, ustanoviti (art)kino in na splošno poskrbeti za infrastrukturo. Zavzema se za ustanovitev vsaj petih mladinskih centrov po posameznih mestnih četrtih, izgradnjo novih igrišč in animacijo pristočasnih dejavnosti tudi na ulicah in v parku.

Maribor tudi v letu 2006 še nima lokalnega kulturnega programa. Mestni svet pravkar obravnava predlog njegove splošne strukture. Referat za kulturo je lansko leto povabil k oddaji predlogov vse aktivne organizacije s področja kulture,

žal pa ob tej priložnosti ni bila izvedena nobena raziskava dejanskega stanja kulture oz. potreb kulturnih organizacij v Mariboru. V splošnem je mariborska kulturna politika precej netransparentna. MOM razpisnih rezultatov ne objavlja na spletnih straneh in jih tudi ne pošilja prijaviteljem ali dobitnikom sredstev. Za pridobitev teh podatkov je potrebno napisati prošnjo, ki jo na občini arhivirajo.

Problem pa ni le v pomanjkanju lokalne, temveč tudi regionalne politike. Ob sprejetju regij bi morala imeti MOM kot glavno mesto regije jasne cilje, hkrati pa tudi sredstva za kulturno ter mladinsko politiko. Primer Italije in Francije, kjer so bile regije uvedene sredi sedemdesetih, kaže, da se je kultura najbolj razvila prav v mestih, ki so sedaj sedeži regij (Dragičević-Šešić, Stojković: 57).

Pred dobrim desetletjem se je v Evropi pojavil nov kulturnopolitični trend na lokalnem nivoju. Mesta so zgradila nove razvojne vizije, v katerih imajo močno vlogo prav kulturne politike. Vzpostavljajo se mnogi poletni festivali, postavitve umetniških artefaktov v urbanih prostorih, likovne kolonije, sejemske dejavnosti, dogajanja na prostem... Tukaj se učinki ne obetajo le v kulturnih dejavnostih, temveč v razvoju celotne ekonomske politike. Gre za mestni marketing. Na ta način mesto kaže svojo pozitivno podobo, tako privablja investitorje, strokovnjake, turiste in pripomore k razvoju infrastrukture. To velja tudi za mala mesta, ki vidijo svojo prihodnost v turizmu. Mnoga mesta, ki so bila v socialističnih časih finančno in gospodarsko stabilna, danes vlagajo v kulturni razvoj. Na ta način se krepi identiteta mesta in njegovih meščanov, ki je v preteklih desetletjih upadala, trdita Dragičević-Šešićeva in Stojković (2000: 58, 59) in dodajata: »Če mesto nima pesnika, se mora potruditi in ga ustvariti...«. Vsako mesto potrebuje tudi ljudi, ki bodo: »...dušo, ki jo umetniki vdahnejo mestu, marketinško obdelali in spremenili v vizualno identiteto turistične in kulturno-umetniške propagande,« (ibid: 61). Maribor v ničemer ne stimulira mladih, da bi se po zaključenem študiju vrnili in se vključili v kulturne programe. Pasiven pristop MOM se kaže v le počasnem razvoju na področju družbenih dejavnosti. Kot da bi bil Maribor vzorno, zdravo, socialno stabilno mesto, kulturno in izobraževalno središče.

Zaključimo lahko z ugotovitvijo, da je Mestna občina Maribor v zadnjih desetih letih prepoznala obstoj urbane mladinske kulture. Zasluga za to gre predvsem prizadevanju samih akterjev. Trend financiranja med leti 1999 in 2006 kaže majhne premike v odnosu občine do urbane mladinske kulture, ki pa še vedno

ni prepoznana kot enakovreden segment lokalne kulturne ponudbe. Načrtovanje obnove pekarniškega kompleksa je odziv občine na artikulirane potrebe mladih, hkrati pa nakazuje prepoznavanje pomena urbane kulture za razvoj lokalne skupnosti.

Oblikovanje primerne mladinske kulturne politike je izziv, ki zahteva najboljšo možno rešitev, do te pa lahko pridemo le skozi tesno sodelovanje vseh vpletenih: lokalne oblasti, ustvarjalcev, kulturnih organizacij in publike. Za urbano mladinsko kulturo lahko skrbijo vsaj trije resorji: kultura, izobraževanje in sociala. Vsi pa se morajo z njo aktivno ukvarjati, sicer o razvoju kulture na tem področju ne moremo govoriti. Če bo vsak resor odgovornost prelagal na ostale, bo stanje vse slabše. MOM se na nivoju političnega upravljanja mesta s prostočasnimi dejavnostmi mladih pravzaprav ne ukvarja. Med prostočasne dejavnosti štejemo neformalno izobraževanje, vseživljenjsko učenje, usposabljanje mladih za aktivno državljanstvo, prostovoljno delo, kulturno udejstvovanje... Vse te aktivnosti slonijo na osnovnih načelih, ki so vodila pri oblikovanju mladinskih politik po vsej Evropi. Ta načela so pravica mladih do informiranosti, do participiranja v javnem življenju, do izražanja ter seveda pravica do ustvarjanja in konzumiranja kulture. Evropa se zaveda, da na mladih svet stoji. Posebej v vse večji Evropi jih je potrebno vzgojiti v aktivne, samozavestne državljane, ki bodo znali ceniti drugačne kulture in biti ponosni na svojo.

7. VIRI

- Bezjak, Branka, Andreja Čretnik (1999): *Pekarna magdalenske mreže: Programski in upravni vidik*. Tipkopolis. Raziskovalna naloga.
- Brake, Mike (1983): *Sociologija mladinske kulture in mladinskih subkultur*. Ljubljana: KRT.
- Čopič, Vesna, Gregor Tomc (1997): *Kulturna politika v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Čopič, Vesna, Gregor Tomc (1998): *Kulturna politika v Sloveniji: simpozij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Čretnik, Andreja (1998): *Mladinska kultura v Mariboru*. Izpitna naloga.
- Dragičević-Šešić, Milena in Branimir Stojković (2000): *Kultura – menedžment, animacija, marketing*. Beograd: Clio.
- Debelak, Slavko, Verica Trstenjak (1996): *Predpisi o društvih in ustanovah*. Ljubljana: ČZ Uradni list Republike Slovenije.
- Frith, Simon (1993): Popular Music and the Local State. V Bennett, Tony et. al. (1993): *Rock and Popular Music: Politics, Policies, Institutions*, 14-24. New York: Routledge.
- Gril, Alenka (2004): *Prosti čas mladih v Ljubljani: Psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihovo uresničevanje*. Dostopno na http://www.pei.si/Koncno_porocilo_MOL03.pdf#search=%22prosti%20%C4%8Das%20mladih%20v%20ljubljan%22 (15. september 2006).
- Jauk, Vesna (1999): *MKC - Mladinski kulturni center Maribor*. Tipkopolis. Seminarska naloga. Ljubljana: OeiKA, FF.
- Južnič, Stane (1992): *Diplomska naloga: napotki za izdelavo*. Ljubljana: Amalietti.
- Kolarič, Zinka (1994): Neprofitno-volonterske organizacije v Sloveniji. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* 22 (168-169), 107-120.
- Kovačič Peršin, Peter (1998): Pomen in naloge kulturne politike. V Čopič, Vesna in Gregor Tomc: *Kulturna politika v Sloveniji: simpozij*, 59-68. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kramberger, Igor (1995): *Opozorila in razmišljanja o institucionalnih in prostorskih težavah drugačne kulture in ustvarjalnosti v Mariboru*. Tipkopolis. Arhiv avtorja.
- Kren-Obran, Tilka (1995): *Vrednote mladih med ideali kulture in resnico*. Radovljica: Didakta.

- Lah, Boštjan (2002): *MARŠ: med trgom, javnostjo in civilno družbo*. Maribor: Subkulturni azil.
- Muršič, Rajko (2000): *Trate vaše in naše mladosti: Zgodba o mladinskem in rock klubu*. Ceršak: Subkulturni azil.
- Muršič, Rajko (1995): *Center za dehumanizacijo: Etnološki oris rock skupine*. Pesnica: Subkulturni azil.
- Pick, John (1993, 1988): *The Arts in a State. A Study of Government Arts Policies from Ancient Greece to the Present*. London: Bristol Classical Press.
- Samec, Urška (2002): *Mladinski kulturni center Maribor: kronološki pregled dogodkov od leta 1966 do leta 1993*. Diplomaska seminarska naloga. Maribor: PeF Univerza v Mariboru.
- Stanković, Peter (1994): Nov pristop k preučevanju subkultur. V *Teorija in praksa* 31 (5-6), 558-564. Ljubljana.
- Stanković, Peter (2002): Kulturne študije: pregled zgodovine, teorij in metod. V Aleš Debeljak in drugi (ur.): *Cooltura, uvod v kulturne študije*. Ljubljana: Študentska založba.
- Stepišnik, Matija: intervju z dr. Andrejem Fištravcem: *Težko, da se Soviču in kolegom na vrhu ne bi zvrtilo*.
http://www.pfmb.uni-mb.si/sociologija/new_page_78.htm
- Tomc, Gregor (1989): *Druga Slovenija*. Ljubljana: KRT.
- Tomc, Gregor (1994): *Profano*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze v Ljubljani.
- Tomc, Gregor (2002): Moderna kultura. V Aleš Debeljak in drugi (ur.): *Cooltura, uvod v kulturne študije*, 121-156. Ljubljana : Študentska založba.
- Ule-Nastran, Mirjana, Vlado Miheljak (1995): *Prihodnost mladine*. Ljubljana: DZS, Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana.
- Wicke, Peter, John Shepherd (1993): The Cabaret is Dead: Rock Culture as State Enterprise – the Political Organization of Rock in East Germany. V Bennett, Tony et. al. (1993): *Rock and Popular Music: Politics, Policies, Institutions*, 25-36. New York: Routledge.
- MOL raziskava (2004): *Prosti čas mladih v Ljubljani: Psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihove uresničevanje (Povzetek raziskovalnega poročila)*. Naročnik: MOL, Urad za mladino; izvajalec: Pedagoški inštitut; odgovorna nosilka raziskave: dr. Alenka Gril. Ljubljana: MOL.

MOL raziskava (2005): *Potrebe mladinskih organizacij v Mestni občini Ljubljana*.
Naročnik: MOL, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost; izvajalec:
Univerza v Ljubljani, FDV, Inštitut za družbene vede, Center za socialno
psihologijo; odgovorna nosilka raziskave: doc. dr. Vesna Leskošek.

MOL (2005): *Poročilo in pregled dejavnosti Urada za mladino MOL v letu 2004*.
Ljubljana: MOL. Oddelek za predšolsko vzgojo, izobraževanje in šport: Urad za
mladino.

MOL: Proračun za leto 2005.

MOM: Proračuni za leta 1999 – 2006.

Predavanja pri predmetu Metode kvalitativne analize (dr. Frane Adam)

Predavanja pri predmetu Kulturna politika in kulturni menedžment (ga. Vesna
Čopič)

Predavanje Stanka Blatnika na seminarju Mladi in informacijska družba v
Pliskovici

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/02)

8. PRILOGE

Priloga A:

Intervju z Dragico Marinič, direktorico Mladinskega kulturnega centra Maribor

Kakšno je vaše mnenje o urbani kulturi?

Če govoriva o urbani kulturi v mestnih naseljih, torej o neki zgoščeni kulturi, je vsekakor danes vprašanje, na katerih različnih področjih vse je možno govoriti, da urbana kultura deluje. Kajti tudi t.i. urbane kulture, ki so bile aktualne v devetdesetih, mogoče danes več niso tako aktualne in nastajajo popolnoma nove, ki jih morda niti še ne znamo pravilno poimenovati. Vsekakor, gledano s stališča MKC Maribor, ki ima poudarek pretežno na t.i. urbani kulturi in sicer na različnih smereh tako glasbe itd. Hkrati je treba povedati, da moraš privabiti specifično publiko, ki jo goji, ki jo spremlja, navsezadnje se tudi skozi njo razvija v svojem stilu življenja in pogledov in v končni fazi tudi kasnejših usmeritev. Ob tem, če smem imenovati, imamo urbano kulturo navsezadnje tudi skozi literaturo, različne literarne performense, ne samo tista klasična literatura, prav tako na področju sodobne odrske umetnosti in je seveda tukaj vprašanje, ali je to tipična mladinska urbana kultura, ali že poseže v kakšne druge prostore, navsezadnje tudi že t.i. konvencionalne kulture. Zdi se mi, da se ti stili pogosto prepletajo, na nek način se zrcalijo eni v druge in je zelo težko govoriti o neki uokvirjeni urbani kulturi. Če pogledam z vidika MKC-ja bi k temu dodala likovno umetnost izključno mladih ustvarjalcev, ki s svojo provokativnostjo zagotovo ustvarjajo en stil urbane kulture, ki ni vsem pri srcu, vendar osebno menim, da je nujno potreben, saj se v njem zrcali kritika današnje družbe in razvoja. In morda neverbalnost skozi te različne umetniške stile, ki govorijo skozi sliko, skozi video ali skozi različne instalacije pomeni tudi zelo močan pečat v določenem kulturnem krogu, ne samo mladih ustvarjalcev, ampak tudi tistih, ki so že renomirani ali pa, celotno, v širšem kulturnem prostoru. Tukaj MKC dodaja tudi področje novih medijev, kar je po mojem mnenju en specifičen način urbane kulture, ki se razvija zelo logaritmično, morda pa ne dobiva tako širokega kroga ustvarjalcev. Kakor tudi kasneje zainteresirane javnosti. Če govoriva o umetniškem vidiku. Drugo je, če govoriva o računalništvu nasploh ali pa o uporabi tehnologije na različnih področjih, vendar z vidika urbane kulture vsekakor pomeni, da poskušamo spajati umetnost mladih ustvarjalcev in uporabo tehnologije. Zraven tega pa danes urbano kulturo sestavljajo tudi različne deprivilegirane skupine, navsezadnje tudi geji in lezbijke, katerim MKC edini v Mariboru daje podporo in jih je tudi vzel pod okrilje, seveda z veliko mero kritičnosti mesta samega, kakor tudi drugih kulturnih institucij. Kar nas je, moram reči, na nek način tudi spravilo do vprašanja, ali lahko še liberalno funkcioniramo ali pa dobiš takoj stigmo z neko vsebino, kadar to ustvarjaš v čisto normalnem kulturnem prostoru. Vendar se mi zdi, da je treba preseči te bariere, stopiti naprej in pokazati, da morda spolna pripadnost ne igra te vloge kot nekoč, ampak da je pomembna le ustvarjalnost mladih. In se mi zdi, da smo že dosegli ta cilj, da lahko funkcionirajo različni ustvarjalci, neoziraje se na kakršnekoli pripadnosti. Če pa pogledamo še trende, ki nastajajo v samem t.i. virtualnem svetu, ki se prav tako nanaša na sodobne tehnologije, pa se mi zdi, da je porast še ene druge kulture, to je čista cyber kultura, tudi na nek način cyber špionaža, ki jo zelo

redko uporabljamo. Zdi pa se mi, da sodi zraven, ker mladi zelo radi posegajo po tej obliki aktivnosti. In navsezadnje ne smemo pozabiti še na skejterje, ki prav tako specifično na svoj način obeležujejo določeno urbano kulturo, za katero pa moram reči, da je v Mariboru kar zapostavljena, potisnjena na obrobje, je bolj v marginalni obliki in se morda ne dotika toliko urbane kulture kot celote. Če pogledamo urbano kulturo v Mariboru v širšem kontekstu, to pomeni prostorsko, lokacijsko, kje se pravzaprav nahaja, pa se mi zdi, da je premalo razpršena po mestu, da ima premalo na svoj način atraktivnih prostorov, ki bi bili zanimivi za mlado populacijo, to pomeni, da ne bi bili zanimivi le kot diskoteke, klubi, kavarne, ampak, da bi bili ti prostori dejansko zanimivi, kjer lahko, na primer, ob poslušanju specifične glasbe doživiš še kaj drugega. Da bi to druženje, ki je v navadi v gostinskih lokalih, prešlo v te urbane prostore. In se mi zdi, da imamo tukaj še kar veliko dela, da bi na tem področju lahko še izgrajevali.

Zakaj, menite, je urbana kultura pomembna za posameznika, ki se vanjo vključi?

Na nek način posameznik s tem oblikuje svojo identiteto, ki je neobhodno potrebna za funkcioniranje v družbi, tako napram svojim vrstnikom kot tudi širšim družbenim skupinam. Če ostajava pri mariborski urbani kulturi, skozi katero bi se naj oblikovala identiteta, se mi zdi z mojega vidika kar vprašljivo... Ni tako veliko prostorskih možnosti, da bi se lahko oblikovale specifične skupine, ki bi kasneje nadgrajevale in razvijale določeno identiteto v neki urbani kulturi. Menim, da bi bilo potrebno na eni strani tudi večje osveščanje med mlajšimi populacijami, osnovnošolci in srednješolci, kajti kasneje identiteto zelo pogosto oblikuješ tudi glede na samo izbiro študija. In se mi zdi, da se večkrat usmeriš v te oblike aktivnosti, ki so sorazmerno povezane s študijem, drugačno kulturno življenje pa je bolj ali manj osiromašeno. To pomeni da bi morali pred tem, ne vem pa odgovora na kakšne način vse, pripomoči k tej splošni osveščenosti. Sicer se vedno govori, da je vse pasivno, osebno pa ne verjamem v to. Vendar se mi zdi, da razvoj družbe, ta naglica globalizacijskega procesa, ki nas obdaja dan za dnem, pripomore k temu, da morda stremimo k neki pasivnosti, pa tega bolj ali manj ne moremo reagirati. In se soočamo s temi kulturnimi tokovi, ki nas enostavno potegnejo s seboj, smo del njih in zelo težko obstanemo na neki zunanji črti, kjer bi lahko videli drugače pa tudi ustvarjali drugače. Vendar ravno tukaj vidim smisel mladinske ustvarjalnosti. Prav mlajši ustvarjalci so tisti, ki lahko ta tok ustavijo s svojo specifičnostjo in poudarjajo, da je možno tudi drugače.

Torej vpeljati neko kulturno animacijo v osnovno in srednjo šolo?

Po mojem mnenju bi bilo potrebno. Morda bi kdo rekel, da je dovolj različnih krožkov in vsega tega. Vendar je mogoče to treba prikazati kot nekaj, kar ni le obveznost v okviru šolskega pouka. Narediti to zanimivo izven šolskih prostorov. Tako da se ti mladinski prostori obiskujejo že v osnovni šoli, s tem da se vzpostavijo povezave, da je to del življenja mladih. Ker, če danes gledamo o kakšnem številu ustvarjalcev govorimo, vidimo, da govorimo o sorazmerno majhnem številu, sploh če gledava s strani mlajših, srednješolcev. Ta številka pa sicer poraste z vidika študentske populacije. Potem so tukaj še tisti mladi, ki so zaključili določeno izobraževanje, ali so morda tudi brezposelni in se ponovno vračajo nazaj k ustvarjanju in mogoče na ta način izražajo svoj odnos do družbe v kateri živijo.

Ali ima urbana kultura vrednost za mesto in državo? Če da, kakšno?

Zagotovo menim, da ima specifično vrednost, ki jo pa pogosto nasproti konvencionalni kulturi premalo cenimo. In lahko rečem samo iz izkušenj pri posameznih projektih MKC Maribor, da so določene produkcije na zavidljivi ravni in da se lahko postavijo ob bok renomiranim umetnikom. Mesto bi to moralo prepoznati in vzpodbujati, kar se pa seveda odraža tudi skozi finančno vzpodbudo. Naše izkušnje kažejo, če gledamo skozi vidik kandidiranja na posamezne razpise, da so bili projekti uspešni. Morda niso na takšni zavidljivi ravni, kot bi si želeli v smislu sofinanciranja, vendar so označeni kot kakovostni. Jaz nimam čisto negativnega pogleda na to, ampak menim, da je potrebno dati več podpore tem projektom in navsezadnje vse te mlade umetnike, kot to počnemo v MKC-ju, pripraviti, da so samostojni pri svojem delu, jim pomagati pri pripravah, npr. na razne razpise, saj se na ta način kalijo, da lahko potem funkcionirajo sami, ko se na nek način odlepijo od te urbane kulture in nadaljujejo svojo ustvarjalno pot.

Kje vidite slabe vplive urbane kulture na posameznika, mest, državo?

Moram reči, da jih ne vidim, jih nisem nikoli videla. Mogoče si mi negativne vplive sami izmislimo. Na nek način z določeno stigmatizacijo potem postanejo negativni, mogoče skozi imidž oblačenja, ki morda večini ni všeč. Kot so bili recimo pankerji, ki so s svojim stilom oblačenja zagotovo izzvali širšo javnost, pogosto v nekem drugem smislu kot so si oni želeli in potem je to mogoče dodalo negativno identiteto. Ampak zdi se mi, da to ni toliko v ospredju. Bolj se mi zdi, da mogoče širša zainteresirana javnost niti nima posluha za mladinsko kulturo in da rečejo, dajmo jim nekaj, da bodo navsezadnje pač nekaj lahko počeli. In se mi zdi bolj problematično, da jih postavljajo na obrobje določene sredine, namesto da bi videli kreativnost, ki prihaja na plan in da so oni nosilci ustvarjalnosti v določenem prostoru. Navsezadnje so to tudi bodoči intelektualci, umetniki, strokovnjaki in skozi kreacijo neke urbane kulture, katere pripadnik si, je vsekakor zelo pozitivno, da se znotraj le-te tudi oblikuješ in da bogate izkušnje, ki jih tukaj pridobiš, poneseš naprej v svoje kasnejše kreativno življenje. Zato moram reči, da jaz vidim samo pozitivne lastnosti urbane kulture kot take in da pravzaprav redkokdaj negativno vpliva. Seveda, vsaka kultura lahko, če to hočemo videti, ima tudi negativne prizvoke. Vendar izhajam iz tega, da pravzaprav sporočilo, ki ga nosi posamezna urbana kultura, je ali odmev na dogodke v vsakdanji družbi ali želje po spremembi ali pa včasih tudi provokacija družbi, naj se zbudi iz vsakdanjega spanja. Mislim, da je težava le v tem, da se vse povezuje s temi negativnimi stvarmi. Pojav droge, pojav alkoholizma sovпада z družbenimi procesi, s samimi socialnimi procesi, ki se dogajajo v družbi, z vsemi migracijami, ki se dogajajo kjerkoli po svetu. Mislim, da je potrebno gledati dosti širše v tem kontekstu, kaj je pravzaprav tisto, kar je lahko negativno ali pa navsezadnje tudi videti v tem nekaj pozitivnega, v neki določeni spremembi. Okolje je pa seveda tisto, ki ali ima sprejemljivost do urbanih kultur ali pa jih samo malo zamaši. Tu so, malo jim dajmo, in jih na tak način tudi umiri. To je vprašanje okolja, pa tudi akterjev, koliko moči imajo in navsezadnje tudi koliko podpore imajo v udeležencih posameznih mladinskih kultur. Kajti, če tega nimaš, če imaš samo par ustvarjalcev na nekem področju je to premalo, ni dovolj močnega glasu. Zdi se mi pa, da se mladinska kultura vedno postavlja nekam na obrobje in da mogoče smo mi sami tisti, ki moramo spremeniti miselnost ostalih skozi različne

dejavnosti in s tem opozoriti, da ni vse čisto preprosto negativno in da jo je možno videti tudi v kaki bleščeči se luči, ne samo svetlikajoči se. To se mi zdi bistvenega pomena. In da damo same organizacije vzpodbudo mladim, da v bistvu ne mislimo za njih, ampak oni mislijo sami v imenu nas. Da jim damo možnost, tudi če projekti niso ravno na zavidljivi ravni, da jim damo podporo, da se promovirajo, da se postavijo kot človek, ki se želi postaviti javnosti in navsezadnje tudi medijem, kritikam. Ampak, če si umetnik to potrebuješ, pa če je negativna kritika ali pozitivna, v vsakem primeru ti da neki zagon, nov elan itn. In mislim, da institucije tukaj ravno to prispevamo, vsem tistim, ki niso organizirani znotraj nekih društev ali drugih zavodov.

Kakšno je po vašem mnenju stališče kulturne politike do urbane kulture?

V Mariboru sta pravzaprav dve možnosti. Na eni strani smo opredeljeni kot urbana mladinska kultura z nekim rednim dotokom financiranja, na drugi strani pa so razpisi za projekte, ki pravzaprav ne delajo ločitve, ali si ti znotraj urbane kulture, ali institucija nasploh, ali organizacija v širšem pomenu na področju kulture. Tako je zelo težko opredeliti ali smo kje v deprivilegiranem stanju ali pa v prednosti. Vsekakor smo enaki med enakimi, kadar kandidiramo na projektnih razpisih. To pomeni, da moramo posamezne projekte ravno tako kakovostno pripraviti glede na vse zahteve razpisa in tukaj se nikakor ne moremo razlikovati. Zdi se mi pa, da bi bilo potrebno ločevati urbano kulturo, čeprav teh ločnic ni tako enostavno postaviti in je pred tem potrebna izgradnja natančnih kriterijev, kateri projekti, kateri ustvarjalci bi naj sodili v to področje. Včasih se postavi vprašanje, to so pokazale tudi razprave na Ministrstva za kulturo pred nekaj leti, ali je to sploh možno narediti ali ne... (pogovor prekinjen)... na državnem nivoju, neoziraje se na to, ali si ti mladinski kulturni center, ali izvajaš mladinsko kulturo. To pomeni, da enostavno moraš imeti znanje, veščine, da pripraviš projekte na nivoju, kot zahteva razpis. Tukaj ni razlik. Tukaj se lahko mi le kalimo, skupaj z umetniki in seveda se tudi razveseljujemo rezultatov, kadar so pozitivni. Lahko samo dodam, da je v okviru MKC-ja večina projektov, s katerimi kandidiramo, pripravljena v izhodišču tako, da pričakujemo pozitivne rezultate. In več ali manj so tudi odobreni. To pomeni, da skupaj z avtorjem maksimalno dograjujemo projekt in zdi se mi, da samo to timsko delo doprinese k rezultatu, katerega se potem vsi veselimo. Mi posredno, umetnik pa direktno, ker je njegov projekt bil uspešen.

Ali imate konkretne predloge za spremembe kulturne politike na področju urbane kulture?

Če se vrneva h kulturni politiki, Maribor niti kulturne politike še nima. Težko bi govorila. Mi smo bili v letošnjem letu pozvani k sooblikovanju kulturne politike, seveda, malo smo se pa zgledovali po drugih mestih. Mladinska kultura je obravnavana kot eden od segmentov na področju kulturne politike posameznih mest. Tako da, jaz si želim, da bo na tak način nastavljeno tudi v Mariboru in da bo urbana mladinska kultura dobila svojo specifično težo, to pomeni tudi v smislu sofinanciranja in pa tudi v obravnavi posameznih projektov, kar se tiče kakovosti, specifičnosti, ki jih ti projekti ponujajo. Še nekaj je potrebno povedati, da urbana mladinska kultura nikoli ne potegne velikih množic za seboj, razen če je npr. neki zelo znan koncert, ki potegne maso za seboj. Danes velikokrat že skozi različna sofinanciranja, na žalost, govorimo o številu udeležencev in pogosto se potem

postavlja vprašanje, ali želimo z določenimi vsebinami na področju urbane mladinske kulture opozoriti na nekaj, ali pa jih moramo narediti za maso. In tukaj se soočamo z enimi vprašanji, na katera včasih enostavno nimamo odgovora: kako in kdaj reagirati, da bi bilo v prid vsem tistim, ki ustvarjajo in navsezadnje tudi nam, da lahko projekt pokrijemo. Mogoče je danes v okviru kulturne politike potrebno še razmišljanje, da mladi ustvarjalci po določenem obdobju presežejo to raven biti znotraj okvirčka mladinske kulture in da enostavno postanejo umetniki, ki se včasih kasneje celo vračajo v prostore urbane kulture, ker na nek način še vedno čutijo pripadnost. Mi smo vseh takšnih odzivov tudi danes zelo veseli. Načeloma imamo stališče, da lahko mlad umetnik pri nas sodeluje največ dve leti zapored, mogoče izjemoma tri in kasneje, če je uspešen, zagotovo prestopi ta prag, npr. na likovnem področju Umetnostne galerije ali kakšnih drugih prostorov. S tem smo mi opravili svoje poslanstvo in omogočili temu ustvarjalcu, da napreduje. In to se meni zdi velik dosežek za nekoga, ki začne svojo kariero v določenem stilu ustvarjanja. Drugače pa si želimo, da bi kulturna politika vsebovala različne smeri ustvarjanja, da ne bi preveč okvirjala posamezne kulturne smeri, ampak bi dopuščala prehajanje iz ene v drugo, tudi sodelovanje med t.i. konvencionalno kulturo in mladinsko kulturo. Kajti pomembno je pri tem upoštevati, da se pravzaprav te umetnosti ali pa ta kultura preliva in da ni strogih meja med eno in drugo vrsto kulture. S tem dopuščamo tudi pretok kreativnosti in pogosto to pomeni velik napredek enega in drugega ustvarjalca.

Kako bi vi spremenili organizacijo urbane kulture v Mariboru?

Glede na to, da izhajam iz institucije, ki že od leta 95 nima svojih prostor, potem bom rekla, da je organiziranost slaba. Izhajam pa še iz enega drugega zornega kota, da je možno urbano mladinsko kulturo ustvarjati širše, v povezovanju z različnimi institucijami. In glede na to, da je to ena od možnih iztočnic, vsekakor menim, da je potrebno postaviti neke kriterije za prostore na področju urbane kulture, da bodo primerni po samih tehničnih zmožnostih in navsezadnje tudi po kadrovski strukturi, kajti brez ljudi praktično ne moreš izvajati kakovostnih projektov. Je pa še tretja možnost, da pravzaprav skozi posamezne projekte dobiš dodatna sredstva za zunanje sodelavce, ki lahko vodijo določene vsebine. To pomeni, da je rešitev kar nekaj, jaz upam, da bomo v Mariboru našli soglasje, v tem smislu tudi kulturno strategijo, o tem, da so potrebni različni mladinski prostori, kajti vsak prostor ima svojo specifičnost, ki oblikuje svoje obiskovalce ter pripadnike določene kulture in pestrost je na nek način tudi izziv za različne ustvarjalce. Tako da, sem načela, da je dobro, da je čim več različnih prostorov, vendar v nekih okvirih, katere Mestna občina Maribor tudi zmore financirati in pomagati k razvoju posameznih institucij, ki se s tem ukvarjajo.

Kako bi se po vašem mnenju morala financirati urbana kultura v Mariboru?

Težko rečem. Z ozirom na to, da nimamo strategije kulturne politike v kateri bi bila opredeljena urbana kultura. Po drugi strani pa MOM že ima določeno politiko sofinanciranja. To pomeni, da pretežna večina mladinskih organizacij, ki se ukvarjajo z urbano mladinsko kulturo, so v rednem financiranju. Seveda je odvisno tudi od statusov posameznih organizacij, če govorimo o statusih javni zavod, zasebni zavod, društva, ki se na tem področju pojavljajo. Tako da je zelo težko reči. So mogoče neke specifike, vsekakor pa se mi zdi pomembno, da se določene organizacije, ki smo v tem polju ustvarjanja, profiliramo za neke vsebine, da ne

delamo vsi vsega. In da se tudi ne financira vse povprek, ampak da se naredi neke kriterije za nosilne vsebine, ki so specifične za določeni urbani prostor in da se tem daje podpora v finančnem smislu. Z ozirom na to, da je določena strategija sofinanciranja na različnih področjih, ne samo na področju kulture, ampak na nek način urbana kultura posega tudi delno na izobraževanje, delno na socialo. Seveda so ti resorji danes razdeljeni. Mogoče se postavlja vprašanje, ali bi bilo to smiselno združiti. Vsekakor je v tej politiki sodelovanja pomembno, da najdemo tudi komunikacijo med samimi organizacijami na področju urbane kulture, da nismo preveč ljubosumni eden na drugega in da ima vsak svoboden prostor ustvarjanja. In ko bomo našli ta skupni dogovor, se mi zdi, da bomo lažje nastopali kot partner v dogovoru z mestno občino in dosegli tudi želene rezultate

Kakšni bi bili, torej, vaši ukrepi za razvoj urbane kulture v Mariboru?

Vsekakor se mi zdi pomembno, da imamo sogovornika na MOM, ki razume in podpira urbano kulturo. Po drugi strani se mi zdi tudi pomembno, da mi akterji, ki ustvarjamo na tem polju delovanja najdemo skupno besedo v smislu razvoja, da se preveč ne podvajamo in da iščemo tiste poti, ki so specifične za vsako organizacijo. Drugače pa je potrebno dodati, da bi v tej strategiji bilo potrebno definirati, skupaj z MOM, glede na njene zmožnosti, katere so tiste dejavnosti, ki jih je potrebno vzpodbujati, še bolj razvijati in ki imajo posebno mesto znotraj kulture v Mariboru. In tudi če se to imenuje mladinska urbana kultura, naj bo enakovredno obravnavano in naj dobi svoje mesto kot vsaka druga kultura in da ni, le zato, ker je v okviru urbane nekaj manjvrednega, nekaj, čemur ni potrebno dajati pozornosti. Ampak se mi zdi, da smo na razvojni poti priprav, pogovorov. Želim si, da bi bilo bolje kot do sedaj, predvsem pa tudi med različnimi akterji na polju urbane kulture v mestu samem.

S kakšnimi težavami se sooča vaša organizacija?

Jaz to ne bi imenovala težave. So mogoče odprta vprašanja, ki pa morda kasneje povzročajo težave, kadar ni odgovorov. Naša organizacija kot taka nima težav na polju vsebin, praktično nobenih, ker zavračamo projekte glede na način dela, prav tako nima težav s sodelovanjem z različnimi institucijami v smislu povezovanja, kajti posamezni naši projekti so zagotovo takšni, da potrebujejo različne prireditvene prostore, kjer je možno projekte predstaviti. To pomeni, da je naša naloga v prvi vrsti najti sogovornike, ki razumejo urbano kulturo, tudi če je to SNG Maribor, ki odpirajo vrata tudi takšnim projektom. Zato lahko rečemo, da je to sodelovanje na zelo visoki ravni in si lahko le želimo, da se bo to nadaljevalo. Sami enostavno nimamo svojih prireditvenih prostor in to je naš največji problem, največje odprto vprašanje. Z vidika MOM in njene razvojne strategije na tem področju, v želji urediti področje Pekarne in umestiti mladinsko kulturo, se postavlja vprašanje, ali je Maribor zmožen v sorazmerno kratkem času to tudi urediti ali pa v mestu iskati vmesne rešitve in dati možnost ustvarjanja tem ustvarjalcem, ki so danes še mladi. Kajti, če gledamo iz različnih obdobj, potem je to pet, deset, petnajst let, je že kar neko obdobje, ko ti preraseš svojo mladinsko kulturo, kateri pripadaš in potem je zelo težko delati za nazaj. Delati moramo za sedanost, ki je pravzaprav že tudi preteklost. Zato si želimo v prvi vrsti izboljšanje sodelovanja z organizacijami mladinske kulture, po drugi strani pa, ne samo za MKC, ampak za vse tiste ustvarjalce, ki sodelujejo z MKC-jem, da imajo možnost boljših prostorov, da bi bil MKC bolj dostopen, navsezadnje tudi invalidni prostori, ki ji zdaj ni, vsaj kar se

upravnih prostorov tiče, razen galerije Media Nox. Glede na dosedanje aktivnosti, ki so bile izvedene skupaj z našo ustanoviteljico MOM, lahko rečemo, da smo sorazmerno zadovoljni s sodelovanjem, vendar, naša želja je, da tudi MKC, glede na svojo aktivnost v preteklosti na Orožnovi in tudi kasneje, si enostavno zasluži en primeren prireditveni prostor. S tem se oblikujejo identitete zainteresiranih, ki se zbirajo v določenih krogih, kadar si pa ti razpršen po različnih prostorih, se enostavno ta identiteta ne more vzpostaviti. In pogosto, če smo mi v Satchmu ali KGB-ju ali Pekarni ali Kibli, s tem to ni več naša prireditev. To je prireditev neke druge institucije. In takrat se obiskovalcu niti ne pojavi vprašanje, kdo je to sploh organiziral, ker to niti ni pomembno. Pomembno je, da sem jaz šla v neki prostor, kjer predstavo vidim, jo začutim, jo zaznam in tukaj se mi zdi, da bi bila potreba po hitrejši rešitvi javnega zavoda, kot je MKC Maribor.

Koliko je v vaši organizaciji redno zaposlenih, koliko preko javnih del, pogodbeno, preko študentskega servisa oz. drugače, koliko je prostovoljcev?

Redno zaposlenih nas je 5, skozi javna dela jih je bilo še 5, preko študentskega servisa pa odvisno od posameznih projektov, govoriva o številki, ki je lahko od 10 do 20 do 30 na leto ali pa še več, odvisno od narave dela in če so projekti takšne narave, da izhajajo iz študentskih vrst. Zato ker, takrat je enostavno skozi to obliko dela najlažje finančno pomagati samim izvajalcem in avtorju projekta. Nekaj drugega bi omenila, MKC ima veliko zunanjih strokovnih sodelavcev, ki delajo preko pogodbe o sodelovanju in, ki so pogosto tudi nosilci posameznih projektov. Zunanji strokovni kader je pri nas vsekakor potreben, kajti nas je zelo malo in zagotovo določenih vsebin ne bi zmogli izvajati brez tuje strokovne pomoči. Tako da iščemo povezave ne samo znotraj slovenskega kulturnega prostora ampak tudi širše in se mi zdi, da smo s tem tudi institucijo odprli, kajti ena izmed nosilnih dejavnosti je plasiranje slovenskih ustvarjalcev izven slovenskih meja. In je to tudi ena izmed prioritarnih nalog, da to omogočimo, v primeru da je projekt predviden, da ustreza vsem kakovostnim merilom, ki jih tuji umetniški krog zahteva. Kar se pa tiče prostovoljcev, je pa zanimivo vprašanje, kajti vsi naši, ki izvajajo projekte so prostovoljci. Popolnoma vsi, to pomeni, na leto se zvrsti okoli 50 projektov in vsi avtorji so prostovoljci. In vsak po svoje oblikuje delček vsebine, navsezadnje tudi delček zgodovine MKC-ja in teh smo najbolj veseli kadar se sami odzovejo in samo želijo delati in včasih samo, mogoče za potne stroške, ali pa še to ne, pa vendar so pripravljeni delati in soustvarjati posamezne vsebine. Za to, moramo reči, smo zelo hvaležni in tudi ponosni na to obliko sodelovanja z mladimi ustvarjalci. Še posebej imamo prostovoljce v okviru naše skupine istospolno usmerjenih, ki delujejo popolnoma v okviru prostovoljstva. V letošnjem letu, za lansko leto, smo dobili tudi nagrado na tem področju, v okviru prostovoljnega dela na ravni Slovenije, prav tako imamo tudi prostovoljce v okviru različnih delavnic, ki jih izvajamo, mogoče so to bolj vsebine družabništva, druženja, ne tako zahtevnih, kjer lahko skozi obliko prostovoljnega dela doprimoremo k širjenju določenih vsebin in navsezadnje spoznavanje nekih novih veščin, ki jih mogoče kasneje potrebujemo za naš samostojni del ustvarjanja. Prostovoljci so tudi v okviru literaturnega področja, kjer smo ustanovili t.i. Cathrine's circle, kjer se študenti sami zorganizirajo, pišejo v angleščini eseje, pesmi, jih predebatirajo in na nek način pomeni to tudi druženje. In se nam zdi, da ta oblika prostovoljstva, ko se sami pojavijo, je največja vrednota kar je možno, in spoznavajo neke odnose, ki so potrebni tako v tem času aktivnega sodelovanja kot tudi kasneje. Tako da lahko rečemo, da smo res zadovoljni s tem načinom dela, če nam pa kaj šepa, je pa to zagotovo malo število zaposlenih, kajti

znotraj tega moram reči, da sta samo dva na strokovnem področju. Nekoga rabimo za tehniko, ki je v hiši in računovodkinja in potem se že konča in sta samo dva strokovna sodelavca. In pri vseh teh dogodkih, ki jih imamo je to zelo težko in večjih projektov brez zunanjih sodelavcev praktično ne bi mogli izpeljati.

Ali se kdo v vaši organizaciji ukvarja izključno z marketingom?

Ne. V bistvu je tako, da imamo koordinatorico programa, ki na eni strani skrbi za izvajanje vseh programov in hkrati tudi za marketinški del. To pomeni, da poskušamo ta različna polja dejavnosti združevati v eni osebi, ki hkrati skrbi za marketing, ne samo za promocijo dejavnosti ampak tudi za sponzorske vloge, za pridobivanje dodatnih sredstev. Kajti, kadar je majhno število zaposlenih, je žal potrebno več dejavnosti izvajati v okviru ene osebe. Pogosto to pomeni zelo veliko obremenitev, morda včasih tudi ne dovolj učinkovitosti, če bi lahko večje firme tako funkcionirale, ne bi imele razdelitve delovnih mest. In, če se s čem soočamo, je to sigurno kadrovski problem, kajti potrebe v današnji družbi, glede na zakonske regulative, so bistveno višje kot so bile pred leti in enostavno s človeškimi resursi, ki jih nimaš, temu ne moreš vedno slediti. Vendar zakonodaja je takšna, da ji moraš slediti, moraš upoštevati vsa pravila, to pomeni, da se moramo tudi sami znajti znotraj tega kroga. Pogosto nam je težko, upam, da bodo prišli tudi svetli trenutki, ko bo možno zaposliti vsaj enega do dva človeka in v bistvu razširiti dejavnost v smislu večje kakovosti in pridobivanja izvenproračunskega denarja še več kot do sedaj, kajti samo v tem vidim prihodnost obstoja neprofitnih organizacij.

Od kod pridobivate sredstva (proračun MOM, proračun RS, sponzorji, EU; po deležih, %)?

Občinski delež, kjer so poleg plač tudi osnovne redne dejavnosti, ki jih MKC izvaja, to je na področju novih medije Mednarodni festival računalniške umetnosti, potem je na področju literature MKC črka, potem je še na področju odrske umetnosti Performa kot redna dejavnost in pa galerijska dejavnost v Media Noxu. To so financirane v 1/12, za vse ostale projekte pa moramo kandidirati projektno, na posameznih razpisih. Če bi procentualno gledali je to nekje delež 60-65% s strani MOM, ostalo MKC pridobi sredstva sam s tem, da kandidira s posamezniki projekti na Ministrstvu za kulturo pa seveda ob pomoči sponzorjev in predvsem zadnje čase se poslužujemo tudi evropskih razpisov. Do zdaj, lahko rečem, smo bili uspešni, kar zelo uspešni na področju kulture, v okviru Interrreg-a 3A Slovenija – Avstrija, ki nam je dalo poleta za naslednje razpise v mednarodnih okvirih. Zdi se nam namreč, da vse smernice razvoja v Sloveniji gredo v smeri, da bo potrebno v večji kandidirati za evropska sredstva. Vsekakor pa bo potrebno potem dograditi tudi tisti delež, ki bi ga naj sofinanciralo lokalno okolje, kajti le na tak način lahko projekt spravimo k življenju, k sami izvedbi. Tako da tu mogoče manjka še ta delež, kako pridobiti domača sredstva, za tuje je pa kar potrebno specifično znanje, veščine, za katere lahko rečem, da skozi različne time, ki to pripravljajo, se je do zdaj izkazalo za pozitivno. S tem pa je to bil dokaz, da to zmoremo, da v tako malem kolektivu kot smo mi, je to izredno težko. Upam samo, da nam bodo določene kadrovske okrepitve pomagale in da bomo lahko še dodatno razširili to dejavnost, v smislu pridobivanja evropskih sredstev. Drugače pa je naš financer še Urad za mladino in ŠOUM. Za posamezne projekte se poslužujemo sodelovanja z ambasadami in se nam zdi to tudi ena izmed oblik, najprej, kontaktov v mednarodnih sodelovanjih, po

drugi strani pa tudi na tak način izmenjujemo umetnike, tako da tuje povabimo sem, naše pa poskušamo lansirati v posamezne države.

Ali je težko priti do evropskih sredstev?

Moj odgovor bo negativen, ni težko priti do evropskih sredstev. Težava je mogoče samo v tem, ko imamo dovolj znanja, da se lotimo določenega razpisa, imamo dovolj kvalitetno idejo, ki jo lahko v določenem okviru realiziramo in če imamo kader, ki bo ta projekt pripravil. Vse to povezati je težava in pot, kako priti do evropskih sredstev je težavna. Ko enkrat ta tim imamo in če imamo cilje, ki jih želimo skozi projekt pripraviti in seveda ob sodelovanju tujih partnerjev, zagotovo to ni več tako velik problem. Veščina pisanja strokovnih tekstov je enostavno ena tistih veščin, ki si jih človek mora pridobiti, kar pomeni, da dandanes brez nenehnega izpopolnjevanja, izobraževanja ne tem področju praktično ne moreš več funkcionirati. Zato pa je mogoče problem, da nimamo dovolj finančnih sredstev, da bi se izpopolnjevali. Tukaj pa je problem, to pomeni, problem je že pred samim pridobivanjem evropskih sredstev. Evropski razpisi zahtevajo res kvaliteten pristop. Tam te ne vprašajo, glede na to, da si vezan na roke, ali ti v tistem hipu si ustrezen ali nisi, enostavno potrebno je gledati z vidika da, če si se odločil za neki evropski projekt ciljno, z neko vsebino, da ga imaš tudi možnost izpeljati. Kajti ni dovolj, da ti napišeš kvaliteten projekt in ga na tem nivoju ne moreš izpeljati.

Nekateri menijo, da je najtežje zagotoviti lastni delež, ki ga glede na razpis organizacija mora zagotoviti.

Problem evropskih razpisov je sedeč: v razpisu lahko zaprosiš za okoli 70% stroškov ali pa 60%, odvisno od tega koliko dobiš odobreno, v vsakem primeru moraš imeti delež svojih sredstev. Ali to dobiš od ustanovitelja, MOM, če govorim v primeru MKC Maribor, ali pa še od drugih partnerjev, ki sodelujejo pri projektu, če je več partnerjev, ali pa iz kakšnih drugih sponzorskih sredstev. To pomeni, da v vsakem primeru moraš ti zagarantirat določen delež, kar je zelo velik problem in tudi razpisi so v tekočem letu za naslednje leto, ker, npr. v primeru MOM težko sledijo eno leto naprej, kadar še ni sprejet proračun. Tako nastane prvi problem. Drugi problem je pa ta, da tudi, če dobiš evropska sredstva moraš najprej založiti denar, šele kasneje, po predaji plačanih računov, dobiš povrnjena sredstva. In tukaj se nam, kot majhni organizaciji zdi zelo oteženo delo in se nam zdi, da včasih je v nas strah, da bi sploh kandidiral, kajti na kak način lahko financiramo sebe vnaprej, sploh v primeru javnega zavoda, ko imamo razdeljene javne finance, ki jih ne moreš kar tako netransparentno razdeljevati in tukaj se pojavi problem, kako zagotoviti ta delež, ki je sicer kasneje povrnjen. Zato, po mojem mnenju, je tako majhno število tistih, ki so tako pogumni in drzni, če ostaneva na področju mladinske urbane kulture. In da mogoče tudi nimamo dovolj znanja iz transakcij in vsega tega, da bi to zmogli. V letošnjem letu je bila konferenca, kjer smo predlagali, če bi bilo možno ta sistem spremeniti, npr. če pogledava razpisi Phare, ki se z letošnjih letom zaključujejo, kjer si ti dobil sredstva vnaprej. In je bilo finančno poslovanje in izvajanje projektov bistveno lažje, kot je po novih sistemih. In vsi novi projekti evropskih razpisov, bodisi iz strukturnih skladov ali kulturnih razpisov, zahtevajo to situacijo, denar vnaprej. In s tem se je tudi pri nas pojavil velik vprašaj, do kakšne višine zmoremo projekte izvajati, da lahko ta delež tudi zagotavljamo in da enostavno ne pademo v izvedbi projekta. Mogoče se to lahko tudi delno rešuje v okviru mesta, da planira določena nerazporejena sredstva na tem področju, kajti tudi

mi ne vemo, ko kandidiramo eno leto naprej, ali bomo ta evropska sredstva dobili. Moramo pa priložiti garancijo, da bo drugi delež prispeval še nekdo.

Iz katerih evropskih programov črpate?

Do zdaj smo črpali iz programa Phare Small project crossborder cooperation med Slovenijo in Avstrijo, potem smo bili uspešni v programu Youth programme, to je program Mladina preko Movita, prav tako imamo preko Movita tudi evropska sredstva za projekt EVS, potem se poslužujemo tudi različnih mednarodnih fundacij, specifično za področje kulturnih projektov, ki nam pomagajo in pa v zadnjem večjem razpisu, Interreg 3A Slovenija, Avstrija, prav tako na področju kulture, smo bili uspešni s kandidaturo za triletni projekt. Letos smo tudi partner na področju razpisa Kultura 2000. Pripravljamo se pa na nov razpis Kultura 2000 za naslednje leto, upajoč, da bomo spet uspešni.

Kakšno vizijo, cilje in namen ima vaša organizacija?

Osnovni cilji, ki so povezani z delovanje zavoda, so pomoč pri predstavitvi mlajših ustvarjalcev na področju mladinske kulture, pa tudi mogoče mlajših ustvarjalcev izven t.i. mladinske kulture, ker včasih kakšen umetnik ne želi slišati, da je znotraj polja mladinske kulture. To je osnovno, da pravzaprav umetniku, ki prihaja k nam s svojim projektom, pomagamo, tako na dograjevanju vsebinske osnove, ki jo sam predstavi, če se lahko izpelje potem v okviru uradnih razpisov, prav tako pa nudimo tudi ves tehnični suport pri razvoju posameznih projektov in pa tudi medijsko spremljane, kar je ena izmed, po našem mnenju, nuj za kakovostno izvedbo projekta. Vizija MKC-ja je, da se predstavijo mlajši ustvarjalci različnih žanrov in da prav tako spodbujamo mlade, od srednje šole naprej, tako da jih poskušamo informirati o tem, kaj se na tem področju lahko naredi, kaj je že bilo ustvarjeno. S tem, se mi zdi, doprinesemo k odpiranju novih možnosti, k nekim novim pogledom za nove ustvarjalce, pri tem se povezujemo tudi z univerzama v Mariboru in Ljubljani, s posameznimi fakultetami, kajti le na tak način bomo lahko svojo dejavnost širili, obnavljali, nenehno dograjevali v smislu novih vsebin. V okviru vizije je naše delovanje usmerjeno pretežno v sodelovanje z različnimi institucijami, tako znotraj slovenskega prostora, ne samo mariborskega, kot tudi v mednarodni prostor. Vsekakor nam je v prioriteti s sorodnimi mednarodnimi institucijami omogočati našim mlajšim ustvarjalcem, umetnikom, da se lahko predstavijo tudi izven našega kulturnega okolja. Zato potrebujemo posebna znanja, navsezadnje tudi poznanstva in kakovostne reference. Za kar, lahko reče, da posamezni ustvarjalci, ki so se predstavili v okviru MKC-ja tudi imajo. Ne samo v slovenskem prostoru temveč tudi izven naših meja. Če pa pogledam mogoče kratkoročne cilje v okviru delovanja zavoda, je eden izmed teh zagotovo, da bi uredili prostorski problem, da bi lahko lažje zadihali, morda z dodatno tehnično podporo za vse tiste projekte, ki nastajajo na področju vizualne umetnosti, torej novih medijev, to je računalniška oprema za videomontažo, videoprojektorji itd. In, kar si tudi želimo, da bi bila tudi kadrovska okrepitev v zavodu. In vsi ti različni vidiki lahko pripeljejo do boljše celote, boljše organizacije dela ter tudi rezultatov, ki temu sledijo. Naš osnovni namen je tudi omogočanje vsem tistim ustvarjalcem, ki niso vezani na nobeno društvo, ali pa tudi, da ko si zaželi sodelovati z nami, so naša vrata odprta. In da ne delamo nobenih razlik v želji, da vsi pripomoremo k obogatitvi kulturne ponudbe

v mestu in da posamezne vsebine sodijo v vrh tistih kakovostnih prireditev, ki se zvrstijo v skupnem koledarju prireditev mesta Maribor.

MKC Maribor, 17.11.2005

Priloga B:

Intervju z Borutom Wenzlom, direktorjem Zavoda Pekarna magdalenske mreže

Kakšno je tvoje mnenje o urbani kulturi?

Zdi se mi, da je to gonilo razvoja za en cel segment populacije, pretežno mladine in pa neke posameznike, ki ostanejo v tem polju. V osnovi je to neposredna reakcija, oziroma je refleksija socialnih, gospodarskih, kulturnih tenzij, ki so postavljene s strani države ali pa recimo inštitutov moči znotraj uradnega sistem v nekem okolju. Zdi se mi, da je urbana kultura ravno to, da vznikne nekaj, kar ni toliko artikulirano ali pa nima tendence po dolgoročnem obstoju, sistematizaciji neke komunikacije, je neposreden refleks, ki indicira, kaj se sploh dogaja, oz. v kakšnem stanju je to, kar država s svojimi omejitvami vzpostavlja do državljanov.

Urbana kultura v Mariboru morda ravno preko akterjev, ki sva jih danes srečala na otvoritvi te razstave (otvoritev razstave Veliborja Barišiča, opomba avtorice), zdi se mi, da je ravno to zelo živ segment urbane kulture oz. produktiven segment, da ima neko sporočilo, da ve, kaj počne. Da počne to neobremenjeno glede na neke okoliščine, ki jih ustrezne službe v mestu vzpostavljajo z namenom, da tega ne bi bilo, ali pa da ne bi bilo izraženo na tak način kot je, se pravi grafiti in podobne zgodbe, ker gre za poškodovanje javne ali pa zasebne lastnine in komunicira na nek nasilen način, kar se mi zdi tudi v redu. Sicer so ti dialogi v glavnem mutasti. Zdi se mi, da nimajo nekega efekta. Spet pa se mi zdi, da se v zadnjem letu dni kar kaj dogaja na področju te žive, avtonomne urbane kulture. Zagotovo pa obstaja nekaj, s čimer se organizacije dičijo ali pa dičimo v tem mestu, da na nek način 'kao' stimuliramo različne umetniške prakse, ki bi se jih dalo pospraviti znotraj urbane kulture. Kar na nek način sicer je res, ni pa to toliko dejansko res v nekem produktivnem smislu. Se pravi, to kar mi počnemo je, da nudimo neko zatočišče in s tem tudi na nek način sistematiziramo nekaj, kar bi sicer moralo avtonomno živeti. Generalno pač mislim, da subkultura na nivoju urbane kulture, kjer je socialna shema razdelana, se pravi, nekdo je, ki vodi krdelo, oz. ki ga, na nek način, ne komandira ali pa ne usmerja na ta način ampak vleče zadevo naprej, naredi nekaj, kar spremeni miselnost v širši skupini. In mislim, da organizacije, ki se z mladinsko kulturo, recimo s kulturo, ki je v domeni mladih, ukvarjamo, tega nismo sposobne generirati. Ja, podpret, stimulirat, ne pa generirat. Se mi zdi, da, smo mi vseeno vpeti v neke sisteme, ki pogojujejo lasten obstoj, ki na nek način negirajo to, kar urbana kultura nosi v svoji srži.

Zakaj, meniš, je urbana kultura pomembna za posameznika, ki se vanjo vključi?

Zdi se mi, da je to del nekega življenjskega obdobja, kjer lahko nekdo izrazi svoje mnenje. Recimo Joschka Fischer, nemški politik, je v mladosti deloval na področju urbane kulture. Seveda, danes je vpet v neke mehanizme, ki pa funkcionirajo zato da funkcionirajo. Jaz bi si želel, da bi bili vsi ljudje, ki bodo nekoč na višjih pozicijah, pred tem aktivni tudi v kontekstu urbane kulture, da bi znali neposredno reagirati na to, kar je problematično znotraj aktualnega družbenega ustroja.

Ali ima urbana kultura vrednost za mesto in državo? Če da, kakšno?

Absolutno ima. Zdaj spet pridemo na to, da, se mi zdi, da je to indikator, da na nek način izrazi neko stanje, ki ga represivna vloga države povzroči. To je relativno neboleča zadeva. Raziskave, ki so sicer sprožene za to, da indeksirajo, kaj v bistvu država počne oz. na kakšen način pač nekaj počne, grede dosti mimo v tem. Se pravi, to je pač statistična pentlja, ki prikazuje rezultate glede na želeni trend. Medtem ko to, kar se neposredno dogaja, kar ni ulovljivo, ne podlega tem principom friziranja, neki kozmetiki v osnovi. In bi lahko bil potencial, kot ga nosi mladinski center, ki ima vsaj posreden kontakt z akterji urbane kulture, nek instrument za merit določene trende znotraj mladinske populacije.

Kakšno je po tvojem mnenju stališče kulturne politike do urbane kulture?

Kulturna politika je vedno manifest neke obstoječe, vladajoče garniture, koalicije. In se iz tega aspekta zagotovo spreminja. V tem trenutku je to moč gledati na lokalnem in nacionalnem nivoju. Na lokalnem nivoju se toliko uspešno ne podreja nekim trendom, ki bi želeli to obvladati. Zaenkrat se mi zdi, da je par posameznikov na nekih ustreznih mestih, ki znajo te zadeve do neke mere ohranjati. Da pač zagotavljajo neko kontinuiteto s, seveda, nezadostnimi sredstvi, mimo nekega sistema, mimo neke aдекватne urejenosti tega področja. No, ampak vseeno se mi zdi, da v zadnjih 10 letih, koliko sem pač bolj intenzivno seznanjen s tem področjem, oziroma delujem na tem področju, ni bilo povzročene neke resne škode. Globalno seveda, to kar neka politika, ki naj bi jo pač mestna občina kot skupnost regulirala, povzroča, so zagotovo škodni trendi prisotni. Jaz vidim nenazadnje v naši organizaciji, da se obseg dela ne zmanjšuje, se pravi vedno več je interesa. Mladi zaradi, ve vem, liberalnega kapitalizma, ki ga Slovenija še vedno z veseljem fura, iščejo vedno več nekih možnih oblik sproščanja. Itak Slovenija rabi svojih 30 let zgodovine, da se bodo zadeve postavile na svoje mesto. Zdaj se izteka tudi drugi mandat vladajoče lokalne garniture in prvi mandat na nek način ni bil škodljiv, zato ker nič ni povzročil. V drugem pa postaja škodljiv, zato ker že v drugem mandatu nič ni povzročil, se pravi, če prvi mandat lahko imenujemo za neko inkubacijsko dobo, pa drugi že postaja v bistvu depresiven, oz. zadeve se ne premaknejo. Odliv mladih in potencialnih kadrov, vsaj kolikor jih jaz poznam, je v zadnjem letu velik. Ogromno jih je šlo v Ljubljano s področja kulture. Več neke regularne kulturne scene je, bolj močna je tudi scena urbane kulture, se mi zdi. Če ne, pa lahko imamo kulturo čisto na refleksnem nivoju nekega ruralnega okolja, postindustrijske travme. Ali pa, zdi se mi, da so urbana kultura tudi recimo nogometni navijači, ki imajo neko svojo ikonografijo, ki se družijo, so dejansko subkultura. Ampak so čisti ventil, nimajo presežne vrednosti, gre le za to, da se ugasnejo z nečim in to je pač nogomet, po moje.

Ali imaš konkretne predloge za spremembe kulturne politike na področju urbane kulture?

Ja, dejansko. Saj si tudi vsa ta leta prizadevamo, da bi jih uspeli uveljaviti. To je nenazadnje strokovna razširitev kadra znotraj pristojnih oddelkov na mestni občini. No, ne bi se zdaj spuščal v sistemsko ureditev mestne občine, ki je zagotovo zastarela, zagotovo ni primerna ne časa ne razvojnim vizijam, ki naj bi jih bilo deležno mesto na začetku tretjega tisočletja. V osnovi se mi zdi, da je glavni problem v mestu to, da mu vlada komunalni lobi, ne pa družbene dejavnosti. Te zadeve bi se morale razvijati z roko v roki, temu pa tukaj ni tako. Strokovnost je z zelo malo črko pisana oz. sploh ni pisana. Odločitve se sprejemajo na osnovi drugih

dikcij in želja. Razvojno kulturno politiko zagotovo morajo tvoriti vsi prisotni akterji, ki so v lokalnem okolju. Od NVO-jev do javnih zavodov. Tu predvsem mislim na Umetnostno galerijo, Pokrajinski muzej, Sinagogo..., ki so tradicionalni generatorji kulturne scene, ti vnašajo informacije in lahko tako posredno vplivajo na urbano kulturo. Če bi te institucije zadovoljivo delovale, potem bi tudi urbana kultura dajala zadovoljiv output. Potem bi mogoče nogometni navijači funkcionirali v čisto nekem drugem prostoru. Mogoče zdaj to govorim zelo sferično, ampak...

Kaj pa jih omejuje, da ne delujejo zadovoljivo?

To so hermetične institucije, ki so v glavnem »zaspale«. Ko enkrat dosežejo neko platformo, ki jim omogoča delovanje in neki začetni garnituri, ki je uspela to vzpostaviti, zagotovi, da se to sploh zgodi, potem se pač znotraj svojega polja ohranjajo, niso več razvojno naravnane, ne vpletajo novih tokov v svoje programe. Zdi se mi, da bi bilo prvenstveno potrebno revidirati, kaj je sploh v tem mestu prisotno kot potencialni povzročitelj trendov, kaj lahko zdaj generira npr. Univerza v Mariboru ali pa UGM.

Pa misliš, da bi bolj aktivna kulturna politika lahko k temu pripomogla?

Ja, seveda. To se mi zdi ravno del tega. Najprej je treba vedeti, kaj v mestu imamo. UGM je, na primer, našla neko sinergijo, voljo do tega, da jo je moč ustvariti, ampak praktično ne premore ljudi, ki bi spisali programe za njo. V Mariboru teh ljudi enostavno ni. Priložnosti je sicer ogromno. Tu so neke sodobne umetniške prakse, ki v Sloveniji načeloma niso zastopane v regularnem šolskem sistemu in bi jih, recimo, lahko prevzela akademija. Maribor tukaj ima možnost, ampak je ne bo mogel izkoristiti in to pomeni, da se bo to zgodilo za vekomaj. Ker ko se enkrat akademija postavi, je to to. Se ne spreminja, se ne oplaja. To se mi zdi bistven problem, da tu nekaj obstaja, kar je bilo nekoč plansko postavljeno, ni pa razvojnih vizij, razvojnih strategij, ljudi, ki bi lahko svobodno dihali, zato ker, seveda, da se mediokriteta ohrani, je pač treba bit represiven. Vemo, da študentje nimajo vzpostavljenega normalnega dialoga s tutorji, s profesorji, z mentorji. Zdi se mi, da je to dotično tudi za institucije. Nekatere imajo svetle trenutke in uspejo zadovoljivo funkcionirati v tem kontekstu, da stopijo iz povprečja, ampak v osnovi pa nimajo tega outputa, ki bi ga generalno morale imeti. Če gledaš triletni razvojni plan za posamezno institucijo, lahko v glavnem za par NVO rečeš, da vejo za kaj gre. Tukaj se mi res zdi, da je potrebno od vrha začeti pospravljati. Narediti je potrebno eno neodvisno revizijo, ki bo raziskala, kaj je mestna razvojna strategija na področju kulture. Maribor ima po moje to smolo, da je bilo meščanstvo nasilno prekinjeno. Zato se ni generiralo tisto meščansko področje kulture, ki potem proizvaja vse te sub-trende. Ne gre za to, da sem jaz za Nemce, ampak to je pač bil mestni živelj, ki ga potem ni bilo in ga tudi subkulture niso mogle povzemati. V meščanskih kulturah obstaja mecenstvo, ki je domena nekoga, ki investira v neke umetnosti, zato da si dvigne svoj socialni status. To povzroči nek 'revolt' in iz tega se potem vse te sub-prakse razvijajo. In tega ni. Ni ne enega, ni ne drugega. Imamo SNG, ogromen teater, ki je bil največji javni zavod na področju Jugoslavije. Ta ima neko svojo produkcijo in je morda imel s Pandurjem nek meščanski format, tega so ga seveda izgnali. Takrat je bila v teatru prisotna neka magija. Danes imamo pa spet veseloigre, tu in tam pa kako produkcijo, ki izstopa. In to je to. In seveda posredno ni teh 'drugih scen', ki bi lahko bile koprodukcijsko vezane na tako institucijo. Zdaj vidim na NaGibu, ki ga ni mogoče tukaj izvajati (v Gustafu, op.a.), ker to tehnično

ni plesna dvorana. Imamo Performo od MKC-ja, 2. gimnazijo, mam vse te neke odre, ki ... Stvari se dogajajo, ampak ni neke osnove, ni rdeče niti, ni institucije, ki bi vse pokrivala, regulirala. Na področju kinematografije, imamo Društvo za razvoj filmske kulture, imamo Kino klub ipd. Ti bi lahko držali kinodvorane celo leto odprte. Ampak tega ni, ker vsak dela za sebe in vsak mora delati še nekaj drugega. Ker tukaj za neki dogodek nisi dovolj plačan, da bi lahko preživel. Kar sicer ni nič nenavadnega. Ampak, zdi se mi, da je to ena od politik, ki bi jih lahko mesto uvedlo: da se za neko določeno obdobje vzpostavijo pogoji, ki bi omogočali razvoj neke dejavnosti. Sredstva bi lahko zagotovili iz ekonomskega, gospodarskega področja, ki tukaj itak ni dejavno. Maribor ima Lent, ki nas vse ostale »pokoplje«. Za sponzorje je merodajno, da ima Lent 300, 500 tisoč obiskovalcev. V osnovi se mi zdi, da je treba ugotoviti, kaj v Mariboru imamo, kje je pomen, kaj lahko mesto od tega dobi. Raziskati je potrebno neke korelacije, neke panoge, od katerih mesta zunaj že živijo, recimo art turizem. Eden od redkih potencialov, v katere verjamem, je Ryan air na mariborskem letališču.

Kako bi ti spremenil organizacijo urbane kulture v Mariboru?

Prvenstveno bi itak ukini javni zavod, ki deluje na tem področju. To je stara teza, ki jo striktno zagovarjam. Ne zdi se mi v redu, da NVO-ji konkurirajo na razpisih z javnim zavodom, ki dobiva denar tudi iz drugih virov. Po moje bi moral javni zavod biti servisna organizacija, servisna služba, ki bi nudila storitve, infrastrukturo, torej vse to, kar sodi v domeno javnosti. Ne zdi se mi v redu, da izvajajo svoje programe in da zaposlujejo ljudi, ki so dejansko mestni predstavniki urbane kulture, ki potem delajo svoje projekte znotraj te iste organizacije. To se mi zdi čisti nepotizem in potrata sredstev. Po moje je treba zadevo nastaviti iz aspekta razvojnih strategij in podpreti ambicije, ki se pojavljajo na tem področju. Mesto jih naj prepozna, jim omogoči razvoj in del strukture, ki potem tvori celotno mrežo kulturnega delovanja v mestu. Jaz upam, da bo o tem odločal nekdo, ki bo imel opravka s kulturo, ne toliko s politikom ali pa posredno z gospodarstvom, ki preko politike vpliva na obliko podpore kulturi v tem mestu.

Torej, javni zavod naj bi ostal, ampak samo kot servis, programskih sredstev pa naj ne bi dobival.

Ja, seveda. Vsi, ki delujemo na tem področju rabimo, na primer, tehnike, rabimo tehniko, prostore in to je po moje absolutno treba podpreti. Glede programa pa, v tem mestu pač ni čisto jasno, kdo pokriva mularijo pod 15, kdo stare med 15 in 25 in kdo nad 25. Tu je ena velika zmešnjava, ki je delno financirana s strani mesta. Načeloma se mi zdi, da je vse, razen javnega zavoda, se pravi MKC-ja, podhranjeno. Oni sicer res uspejo pridobiti denar, ampak s tem backupom, ki jim ga mesta občina nudi, ki jim ga politika nudi. Vsi ostali pa se prijavljamo na vse možne razpise, zato da sploh lahko preživimo čez celo leto. Zdi se mi narobe, da vsi delamo vse samo zato, da pridemo v neki razpis.

Kako bi se morala po tvojem mnenju financirati urbana kultura v Mariboru?

Ja, različno. Težko je reči, kako bi se morala financirati. Tukaj spet trčimo ob obstoječe institucije, pa trčimo na termin urbane kulture, ki pa je nekaj bistveno širšega. Na nek način bi se mi zdelo najbolj korektno, da bi bilo dovolj sredstev namenjenih za posameznike. Tukaj je seveda vprašanje, kdo jih bo prepoznal. Kakšna mora potem biti sestava komisije, ki odloča o tem, kdo bo ta sredstva dobil.

Mestni razpis za akcije in projekte s področja kulture (vsako leto se imenuje malenkost drugače) omogoča, da lahko tudi avtorji iz tega naslova dobijo sredstva za izvedbo razstave, za izdajo monografije, za izdajo CD-ja, za izdelavo filma. To se mi zdi v redu praksa. Kjer pa spet pridemo do tega, kakšne so te komisije, ki odločajo o tem.

Sicer pa, sistemsko financiranje... Če bi društva in zasebne zavode na nek način prevetrili, bi zagotovo našli potencial, ki bi lahko mestu prenesel ustrezno strategijo v kontekstu razvoja, v kontekstu nekih mestnih kvalitiet vzpostavitve ali pa povrnitve nekih funkcij, ki jih mesto že dolgo nima več. Recimo prazne kinodvorane. Kina v Mariboru praktično ni več, čeprav ima mestotvorno funkcijo. Iti v kino je umetniški dogodek, kulturni dogodek. Kup ljudi v enem prostoru, ki absorbirajo eno vsebino, tako kot na razstavi ali koncertu. In tega mesto več nima in tako zgublja neke mestotvorne oblike. Danes postaja doživljanje skupnih vsebin vezano na nakupovalne centre, na trgovine, to postajajo družabni prostori. Tu se ti učiš, tu si oblikuješ neka stališča do življenja v teh letih, ko bi lahko bil aktiven na področju urbane kulture. No, socialni kapital je še ena iztočnica, ki jo je v tem kontekstu vredno omeniti. Da ljudje več niso sposobni normalnega druženja, niso več sposobni manifestacije nekih svojih idej. Tukaj je kultura tista, ki lahko ideje zelo ustrezno zapakira, se lahko nekoga dotakne. Urbana kultura je nekaj, kar vsak vidi, zato ker gre mimo, ker se pojavlja na neki lokaciji, ki je eksternega značaja, ki je urbana. In, ne vem, kako je moč to financirati, po moje ni nekega unitarnega modela. Zagotovo je bipolno, več je sredstev za tovrstne aktivnosti, manj je iskrenega imperativa, ki dejansko reflektira. Najmanj primerno stališče pa je, da tisto, kar bo preživelo na trgu, je edino pravo.

S kakšnimi težavami se sooča vaša organizacija?

Kadrovska stabilnost oziroma kontinuiteta, pa sredstva, finance. Finance so največji problem. In iz tega posredno izhaja tudi vse ostalo. En problem, ki je sicer hipotetično vezan na finance, je prostor, oziroma dinamika reševanja prostorskega problema. Pa kadrovsko pomlajevanje. Problematična je tudi ta nelinearnost, da ljudje pridejo, pa grejo, da zdaj je denar, pa ga spet ni, da je neka investicija, pa potem ponikne, da stvari ne moreš do konca izpeljat ipd. To je tisto, kar našo organizacijo pesti in pa seveda potem nezmožnost neke dovolj artikulirane razvojne vizije. Mi imamo v veliko domenah poslanstvo javnega servisa, kjer ljudje trkajo, ker bi radi nekaj izpeljali. Mi sicer smo zavod za podporo in multikulturno sodelovanje, s tem da je ta zavod za podporo bil ob ustanovitvi precej drugače zamišljen. Vključili naj bi se vsi, ki so takrat že bili v pekarniških prostorih, pa se pač iz različnih razlogov niso vključili. Jaz bi rekel, da v glavnem zaradi izmikanja odgovornosti, kar je pa mogoče tudi ena izmed temeljnih lastnosti te neulovljivosti urbane kulture.

Koliko ljudi vaša organizacija redno zaposluje, koliko preko javnih del, pogodbeno, preko študentskega servisa oz. drugače in koliko je prostovoljcev?

Zelo različno. Dva sva redno. Pogodbeno je zaposlen tudi vsak preko Študentskega servisa, veš... To je pri nas čisto projektno. Jaz ti svetujem, da to vprašanje aktualiziraš. Biti redno zaposlen več ne pomeni to, kar je včasih pomenilo, ko so bile službe za vedno. Mi bomo po moje imeli naslednje leto štiri zaposlene, ampak bo vsak mogoče samo za tri ali pa štiri ure. Danes je bolj ustrezno vprašanje, koliko

je stalnih sodelavcev, pa koliko je projektnih sodelavcev, pa koliko je prostovoljcev.

Ali se kdo v vaši organizaciji ukvarja izključno z marketingom?

Vsi po malem, nihče pa ni za to profesionalno nastavljen, kot je bilo nekoč. Nekoč nas je bilo 21 preko javnih del zaposlenih in takrat je to šlo, zdaj pa ne več.

Od kod pridobivate sredstva (proračun MOM, proračun RS, sponzorji, EU razpisi - po deležih)?

25%, 25%, ostalo pa je pol sponzorji in pol lastna sredstva.

Na kakšne težave ste naleteli pri črpanju evropskih sredstev?

Težava je v tem, da nismo stabilni, ne vemo, koliko ljudi bomo imeli čez eno leto. In če prijavimo program, ki traja dve leti, je to problem. Potem je problem, da razpis zahteva določeno participacijo v financah, ne zgolj v opremi. In, glede na to, da mi nismo javni zavod, da občina ni naš partner v tem smislu, tega ne moremo zagotoviti. Kar recimo MKC lahko, pa tudi Kibla lahko, ker je ustrezno umeščena, ker funkcionira znotraj javnega zavoda. Oni imajo v bistvu servis vzpostavljen in se lahko fokusirajo na program. Vzpostavljeno imajo neko poslovno vizijo in so pripravljene v to tudi investirati. Pri nas pa ni najbolj jasno ali se ukvarjamo s produkcijo in postprodukcijo kulture ali nudimo neke vrste javni servis...

Ali črpate iz katerih evropskih programov?

Ja, seveda, mladinske izmenjave, EVS (evropska prostovoljna služba). S področja kulture pa sicer ne. Mi imamo en kup hendikepov tukaj, nimamo najemne pogodbe, recimo, ki je pogoj. Zato so nas letos na programih, na katere smo se prijavljali, zavrnil. Dali smo izjavo mestne občine, da smo tukaj in da so zadeve v postopku urejanja in so nas kljub temu kategorično zavrnil.

Pri programu Mladina pa tega ne rabiš?

Ja, seveda. Pri določenih razpisih ne rabiš, ampak pri večini teh, na katere smo se mi prijavljali, pa rabiš. Sploh, kjer se razpis navezuje na opremo, na primer. Nihče ti ne bo financiral opreme, če bo tukaj čez tri leta nekaj drugega.

Zakaj ste se odločili za takšen tip pravne osebe?

Ker je nudil največ možnosti za sodelovanje, kot smo zastavili prvotno vizijo. Poleg tega se mi zdi, da bi takrat društvo bistveno težje pariralo javnemu zavodu.

Kakšno vizijo in cilje ima vaša organizacija?

Ne vem, v tem trenutku to zelo težko komentiram, ker se pravkar reorganiziramo. Zagotovo si bomo neke sektorje razdelili. Infopeka bo ostala, bo pa imela bistveno bolj fokusirano področje dela kot doslej. Verjetno bo ostalo par festivalov. Ostalo pa zdaj revidiramo: kaj hočemo kot mladinski center. Glede na dinamiko sofinanciranja mestne občine in države, ko sredstva dobivamo 30. decembra za nekaj, kar smo že januarja izvajali, je stvari skoraj nemogoče izvajati. V osnovi pa vse tangira na to, da rabimo ljudi, ki bodo prevzeli določene sektorje. Hkrati se trudimo, da ne bi prišlo do komercializacije, oziroma do razprodaje potenciala.

Kljub temu pa skušamo v zavod vpeljati več gospodarskih dejavnosti, ampak ne v teh prostorih, ki že imajo vzpostavljen nek kulturni pedigre. Intenzivno iščem neke lokacije v mestu, ki bodo imele čisto poslovne ambicije. Skratka, tržno pridobivanje sredstev, ki jih potem lahko po lastni presoji lansiramo v ustrezne programe. Infopeka bo po moje prevzela to, kar je pri nas servisnega značaja, Infopeka se itak ne more tržiti, ker je a priori brezplačna. Tudi strokovni svet se bo moral na novo nastavit, saj je v tem kontekstu res nujno potreben.

Pekarna, Maribor, 16.12.2005

Priloga C:

Intervju z Dejanom Pestotnikom, podpredsednikom in vodjo marketinga v KID Kibla

Kakšno je tvoje mnenje o urbani kulturi?

Navajam citat neznanega avtorja: »Narod brez kulture, je mrtev narod«, konec citata. Urbana kultura je samorazvijajoč se segment celotnega kulturnega prostora nekega naroda, družbe... Bolj je urbana kultura aktivna, vidna, kreativna,... večje je kulturno bogastvo naroda.

Kako pa komentiraš urbano kulturo v Mariboru?

Je neprepoznavna v širšem okolju.

Zakaj, meniš, je urbana kultura pomembna za posameznika, ki se vanjo vključi?

Posameznik se s tem kulturno aktivira in postane dejavni člen kulturnega dogajanja v neki družbi. Prav tako kakršnakoli posameznikova kulturna aktivnost bogati njega samega.

Ali ima urbana kultura vrednost za mesto in državo? Če da, kakšno?

Da. Še enkrat navajam citat: »Narod brez kulture, je mrtev narod«. Moje mnenje je, da narod brez urbane kulture, je mrtev narod.

Kje vidiš slabe vplive urbane kulture na posameznika, mesto, državo?

Ko kultura postane Nekultura.

Kakšno je po tvojem mnenju stališče kulturne politike do urbane kulture?

Stališče kulturne politike posebej ne opredeljuje urbane kulture, kot sem že navedel, je urbana kultura bolj samorazvijajoč se segment kulture, ki je odraz več dejavnikov, od življenjskega standarda družbe, ambicioznosti družbe, izobrazbe, itd..

Ali imaš konkretne predloge za spremembe kulturne politike na področju urbane kulture?

Da, čim več liberalnosti družbe na področju posameznikove kreativnosti in

Kako bi ti spremenil organizacijo urbane kulture v Mariboru?

Ne bi je spreminjal, le spodbujal bi jo in ji omogočil prostor in samorazvoj vsebin.

Kako bi se po tvojem mnenju morala financirati urbana kultura v Mariboru?

Omogočanje infrastrukture in spodbujanje neodvisne produkcije.

Kakšni bi bil, torej, tvoji ukrepi za razvoj urbane kulture v Mariboru?

Čim več svobode pri ustvarjanju, liberalnost do kreativnosti, poudaril pa bi toleranco do VELIKO DRUGAČNOSTI!!!

S kakšnimi težavami se sooča vaša organizacija?

Pomanjkanje kreativnih kadrov, pomanjkanje, materialistična usmerjenost mladih in vedno večja otopelost mladih.

Koliko ljudi vaša organizacija redno zaposluje, koliko preko javnih del, pogodbeno, preko študentskega servisa oz. drugače in koliko je prostovoljcev?

2 redno zaposlena, 8 javna dela, cca 20 študentske napotnice, cca 20 avtorske pogodbe, 5 statusi...

Ali se kdo v vaši organizaciji ukvarja izključno z marketingom?

Da.

Od kod pridobivate sredstva (proračun MOM, proračun RS, sponzorji, EU razpisi - po deležih)?

Imamo 23 različnih virov pridobivanja sredstev na lokalnem, regionalnem, nacionalnem in evropskem nivoju.

Iz katerih EU programov črpate sredstva?

Sredstva črpamo iz naslednjih EU programov: IST, FP6 (6. Okvirni program) Kultura 2000, Evropski sklad za regionalni razvoj, Leonardo, eContent Plus.

Zakaj je tako težko priti do EU sredstev? Ali ste morali za izvedbo projekta najeti kredit?

Do EU sredstev ni težko priti. Le pogum, vztrajnost in volja sta potrebna. Še nikoli nismo najeli kredita.

Zakaj ste se odločili za takšen tip pravne osebe?

Ker omogoča neodvisnost pri kreiranju vsebin.

Kakšno vizijo in cilje ima vaša organizacija?

Postati eden glavnih globalnih multimedijskih centrov v Evropi.

Medmrežje, 18.01.2006

Priloga D:

Intervju z Bojanom Golčarjem, direktorjem radia Marš

Kakšno je vaše mnenje o urbani kulturi?

Pred več leti je Mestna občina Maribor vpeljala v prakso financiranje nekaterih »mladinskih« organizacij (MKC, MARŠ, PEKARNA, KIBLA) in jih združila pod skupnim nazivom »Alternativna kultura«. Prepričan sem, da je bil termin izbran prej iz nepoznavanja področja med pristojnimi na občini, kot pa iz neke konceptualne opredelitve. Za nas je bilo v tistem trenutku predvsem pomembno, da se je v mestnem proračunu vendarle našlo tudi mesto za te organizacije in njihove programe. Kasneje se je proračunska postavka preimenovala v »urbana kultura«, saj je termin »alternativen« postal pretesen in neustrezen za marsikatero organizacijo znotraj tega okvira. V kolikor je potrebno za lažje delo občinskih služb posamezne dejavnosti umestiti v določen predal, je takšno poimenovanje možna izbira, v kontekstu razumevanja celotne kulturne situacije v Mariboru, pa sem mnenja, da tovrstna diferenciranja niso ustrezna, saj po mojem prepričanju lahko govorimo le o kulturi v mestu Maribor, ki jo sestavljajo različni dejavniki – kulturne organizacije, ustanove, umetniki in drugi kulturni delavci, ki producirajo in omogočajo kulturo v mestu. Maribor je deklariran kot mestna občina in prisotnost nekaterih netradicionalnih kulturnih inštitucij je tista dodana vrednost, ki mestu daje t.i. urbani duh, čeravno se v nekaterih razvitih družbah ta seli tudi na obrobja oziroma tudi v povsem ruralna področja.

Kako pa komentirate urbano kulturo v Mariboru?

Če bi se moral opredeljevati glede organizacij, ki jih MOM prepozna kot urbano kulturo bi lahko rekel, da glede na celotno stanje duha v mestu in gospodarske razmere vse te organizacije vendarle dosegajo nadpovprečne rezultate in skrbijo, da v mesto Maribor zaidejo tudi nekateri sodobni umetniški trendi, da se ob festivalu Lent, ki je sezonska prireditev, tudi skozi vso ostalo leto marsikaj dogaja. Seveda je drugi problem pomanjkanje prosvetljene publike, ki bi vso to ponudbo v večjem številu konzumirala, da o nepripravljenosti prebivalcev drugih krajev v Sloveniji, da bi se podali v Maribor na kakšno zanimivo prireditev, ne govorim. Seveda ne trdim, da vse organizacije maksimalno izkoriščajo svoje možnosti, prav tako je tudi na tem polju kulturnega delovanja še vedno pre pogosto zaznati »mariborskega provincialnega duha«, ki včasih kakšno dobro idejo na izvedbeni ravni ne prikaže kot bi si jo želeli ali pa se vrine med same akterje, ki ne najdejo moči za skupno delovanje, temveč raje vsak obdeluje svoj »vrtiček«. V vsakem primeru pa bi bil Maribor brez teh kulturnih ponudnikov še bolj duhovno siromašen in zato upam, da bo nekoč mestna oblast z županom na čelu še bolj prepoznala njihov pomen in ne bo vedno viselo v zraku vprašanje ali se naj te organizacije sploh financira z mestnim denarjem.

Zakaj, menite, je urbana kultura pomembna za posameznika, ki se vanjo vključi?

Organizacije, ki delujejo na področju »urbane« kulture v Mariboru gotovo nudijo osnovne pogoje ustvarjalcem, da lahko realizirajo nekatere svoje projekte (infrastruktura, organizacija ipd.). Pogosto je to za mlade mariborske umetnike, ki šele zares vstopajo v svet umetnosti priložnost za lastno promocijo. Te organizacije

pa bi morale imeti tudi izobraževalno funkcijo, kar pomeni, da bi morale delovati v smeri vzgajanja publike, ki bi postala konzument sodobnih umetniških praks. Njihov pomen je tudi v vzpostavljanju stikov s tujimi sorodnimi organizacijami in ustvarjalci, kar zagotavlja kulturno izmenjavo, sodelovanje v skupnih projektih itd.

Ali ima urbana kultura vrednost za mesto in državo? Če da, kakšno?

Kot rečeno vse organizacije, ki v mestu delujejo pod skupnim imenom »urbana kultura« skrbijo za vsebine, ki bi brez njih bile prezrte, kar pomeni, da bi Maribor bil še veliko bolj provincialno mesto z nekaj institucionalne kulture, ki bi reciklirala uveljavljene vzorce in zadovoljevala potrebe povprečnega konzumenta kulture. Mariborska mestna oblast se žal tega premalo zaveda, saj nima ljudi, ki bi bolje razumeli njen pomen in si upali prevzeti tudi določeno tveganje in celotno zadevo še bolje podpreti. Država, ki jo vsaj na področju kulture vse bolj poseblja Ljubljana, je do kulture, ki se dogaja v Mariboru ponavadi precej vzvišena in tudi umetniki pogosto ugotavljajo, da dokler ne pričnejo ustvarjati v Ljubljani, njihova ustvarjalnost ne najde takšne veljave kot si jo zasluži in zaradi tega marsikateri kmalu »preraste« mariborske okvire in zapusti mesto. Mestna oblast bi morala vzpodbujati njihov prihod, tako pa zaradi pasivnosti in neizdelane kulturne politike žal vzpodbuja le njihov odhod.

Kje vidite slabe vplive urbane kulture na posameznika, mesto, državo?

Sam t.i. urbano kulturo vidim kot gonilo razvoja družbe in mikro ter makro okolja v katerem živimo. Verjamem pa, da na žalost tudi nekateri posamezniki, ki odločajo v mestu, v njej vidijo škodljive vplive. Sicer pa tudi na področju kulture oz. umetnosti velja, da je za nekatere tisto, česar ne razumejo nevarno.

Kakšno je po vašem mnenju stališče kulturne politike do urbane kulture?

Mariborska občina je v preteklosti sicer uspela prepoznati določene premike na področju kulturnega življenja in pojav novih producentov in zanje zagotoviti tudi nekaj denarja, da so lahko sploh preživeli. Vendar pa o neki kulturni politiki na sploh v Mariboru težko govorimo. Denarja za kulturo je zaradi takšnih in drugačnih vzrokov in odločitev vsako leto manj, njihova razporeditev je takšna kot je in bi lahko bila tudi drugačna, »fevdi« so v Mariboru tudi na področju kulture razdeljeni. Prioritete so znane in katerakoli oblast bo pri tem imela težave, če bo poskušala posegati in spreminjati obstoječe stanje. Problem Maribora je tudi v njegovi precejšnji zaprtosti in neutemeljeni samozadostnosti. Za razliko od npr. Ljubljane ni pritoka svežih idej, ki jih prinašajo ljudje, ki se tja priseljujejo iz drugih krajev Slovenije in vse bolj pogosto tudi tujine. Če torej poglešamo kulturno politiko, ki bi iz samih vrhov mestne oblasti vzpodbujala razvoj kulture in to na različnih ravneh od ljubiteljske do vrhunske sodobne umetnosti, potem lahko samo nemočno opazujemo, kako se določeni ponudniki še bolj utrjujejo ter za svoje projekte, ki ostajajo brez konkurence in kot takšni vse bolj kvalitetno stagnirajo, porabljajo večino proračunskega in sponzorskega denarja, ki se namenja za kulturo in s tem dušijo razvoj novih, kvalitetnejših projektov.

Ali imate konkretne predloge za spremembe kulturne politike na področju urbane kulture?

Vsekakor mora postati ponudba kulturnih organizacij »urbane kulture« priznana kot vsaj enakovredni sestavni del celotne kulturne ponudbe v mestu. S sprejetjem uravnotežene kulturne politike se mora zagotoviti njen kvaliteten in kvantitetni razvoj, vzpodbuditi še večje mednarodno sodelovanje, gostovanja umetnikov itd., poskrbeti za ustrezno infrastrukturo in zagotoviti pogoje za angažiranje ustreznih kadrov, ki lahko uspešno delujejo na tem področju. Tk. im. urbana kultura torej naj postane del kulture v Mariboru, ki bo presegala občinske okvirje in se dejavno vključevala v širšo kulturno ponudbo regije in države.

Kako bi vi spremenili organizacijo urbane kulture v Mariboru?

Predvsem se mi zdi smiselno razmišljati o vzpostavljanju takšnih pogojev v katerih bo mogoče preživetje in razvoj organizacija, ki na tem področju že delujejo kot tudi pojavljanje novih, ki vnašajo nove ideje, organizacijske rešitve in širijo ponudbo in možnost izbire. Vsekakor pa bi pred kakršnimi koli posegi v obstoječo organizacijo predhodno doseči širok konsenz glede kulturne politike v Mariboru v pripravo katerega je potrebno vključiti kar največ zainteresiranih strani (ustvarjalcev, organizacij, politike, gospodarstva itd.)

V vsakem primeru pa bi Maribor lahko še bolj oživel na področju kulture, če bi se realizirala vzpostavitev ustreznega centra v infrastrukturnem in organizacijskem smislu, ki bi omogočal pripravo in realizacijo različnih umetniških praks, gostovanja umetnikov, izobraževanje, zabavo itd. V mestu imamo javni zavod na področju »mladinske« kulture, ki bi se moral preoblikovati v upravitelja takšnega centra in servis ustvarjalcem, vsebino pa prepustiti ustvarjalcem, ki bi v njegovem okviru lahko ustvarjali pod predpisanimi pogoji in kriteriji.

Kako bi se morala po vašem mnenju financirati urbana kultura v Mariboru?

Kot že rečeno bi morala mestna občina v okviru predhodno sprejete kulturne politike prepoznati in postaviti prioritete, zagotoviti uravnoteženo ponudbo, vzpodbujati inovativnost, mednarodno sodelovanje, pretok idej in ljudi itd. ter na podlagi tega razdeliti obstoječa javna finančna sredstva med ponudnike. »Tlačjenje« nekaterih ponudnikov v posebni predal in zagotavljanje določenih sredstev bolj v smislu deljenja drobtinic z velikanove mize, se ne zdi primerna in ne zagotavlja razvoja mesta in družbe na področju kulture in širše v prihodnosti. Vsekakor pa bo tudi na tem področju mesto moralo oceniti ali je vredno financiranja le tisto, kar je namenjeno širokemu krogu ljudi ali pa kvaliteto v mesto prinašajo tudi ponudniki kulture, ki je namenjena manjšim skupinam zainteresiranih a hkrati prinaša dodano vrednost, ki Maribor postavlja na zemljevid modernih mest.

Kakšni bi bili, torej, vaši ukrepi za razvoj urbane kulture v Mariboru?

Sprejetje kulturne politike kot dokumenta na podlagi katerega bi se lahko oz. morala mestna oblast ravnati, ko se sprejemajo odločitve glede financiranja organizacij, programov, infrastrukture itd.

Vzpodbujati bi bilo potrebno mednarodno izmenjavo.

Vzpostavitev inštitucije, ki bi zagotavljala infrastrukturo za delovanje ustvarjalcev na področju različnih zvrsti sodobne umetnosti in nudila servis ustvarjalcem (tudi pomoč pri črpanju evropskih sredstev na razpisih itd.)

Mesto (župan in uprava) bi moralo izkoristiti svoj položaj in pomagati pri vzpostavljanju mostov med kulturnimi organizacijami in gospodarstvom

S kakšnimi težavami se sooča vaša organizacija?

Mariborski radio Študent – Marš je v svoji 15-letni zgodovini šel skozi različna obdobja razvoja in žal tudi mnogih padcev. Vmes je bil zaradi nerazumevanja njegove vloge in pomena s strani predstavnikov nekdanjega univerzitetnega vodstva celo sodno ukinjen. Trenutno predstavlja glavne težave nepredvidljiva prihodnost, ki napoveduje ukinjanje študentskega dela, ki preko študentskih organizacij predstavlja glavni vir našega financiranja, saj iz tega vira zagotovimo polovico sredstev, na podlagi katerih lahko kandidiramo na razpisih za dodatna sredstva. Zmanjšanje te osnove bi ogrozilo nadaljnji obstoj nekomercialnega študentskega radia. Po drugi strani pa se tudi na Mestni občini Maribor pojavljajo trendi, da bi iz proračunskega financiranja bile izvzete organizacije, katerih ustanoviteljica je Študentska organizacija Univerze v Mariboru (ŠOUM), kot je to v primeru Zavoda Marš.

Koliko je v vaši organizaciji redno zaposlenih, koliko preko javnih del, pogodbeno, preko študentskega servisa, in drugače, koliko je pa prostovoljcev?

Trenutno sta v Zavodu Marš redno zaposlena direktor in odgovorna urednica, preko avtorskih in podjemnih pogodb 5 urednikov in vodij služb, ostali sodelavci prejemajo plačila preko študentskih servisov in avtorskih pogodb. Prostovoljcev v pravem pomenu besede nimamo, imamo pa nekaj tk. im. skupnostnih oddaj (Romi, Makedonci, Srbi,...), pri katerih izvajalcem ne izplačujemo honorarjev, temveč poskrbimo zgolj za infrastrukturo ter kritje stroškov priprave in izvedbe oddaj.

Ali se kdo v vaši organizaciji ukvarja z marketingom?

Z marketingom v smislu lastne promocije se poleg direktorja ukvarjajo tudi ostali sodelavci, bodisi z idejami, oblikovanjem promocijskih materialov ipd. Klasičnega marketinga, ki bi se ukvarjal s trženjem oglasnega prostora nimamo, saj zaradi svoje nekomercialne programske usmeritve in močne konkurence nimamo pravih možnosti za večji uspeh na tem področju. Direktor in uredništvo se ukvarjamo z vzpostavljanjem različnih medsebojnih promocijskih sodelovanj z različnimi neprofitnimi organizacijami – organizatorji prireditev.

Od kod pridobivate sredstva (proračun MOM, proračun RS, sponzorji, EU; po deležih, %)?

ŠOUM	50
MOM	20
Ministrstvo za kulturo	20
EU	10

Zakaj je tako težko priti do EU sredstev?

Za sredstva EU konkurira veliko ponudnikov in je torej konkurenca velika. Sam postopek prijave na razpis je sicer zahteven, vendar ne predstavlja ovire za kandidiranje. Vsekakor pa je potrebno pripraviti in ponuditi ustrezen in kvaliteten projekt ter pridobiti mednarodne partnerje. Največja težava nastopi v dolgih postopkovnih rokih in načinu izplačevanja odobrenih sredstev, ki prijavitelja dolgo časa držijo v negotovosti, prijavljeni projekt mora tako rekoč v največ primerih sam financirati in nato prejme sredstva za refundacijo nastalih stroškov itd. Za uspešno kandidacijo je potrebno torej zagotavljati precejšnja lastna sredstva in likvidnost, kar pa je lahko v primeru manjših neprofitnih organizacij velika težava. Vsekakor so sredstva EU dobrodošel dodatek k ostalim bolj sistemsko urejenim virom financiranja, ki zagotavljajo osnovne pogoje za delovanje, z njimi se lahko realizirajo projekti, ki predstavljajo kvalitetno nadgradnjo osnovne dejavnosti (radijskega programa), nikakor pa ne omogočajo preživetja organizacije ob morebitni izgubi ostalih virov financiranja.

Iz katerih EU programov črpate sredstva? Ali ste morali za izvedbo projektov najeti kredit?

V zadnjih dveh letih smo pridobivali sredstva tudi iz EU in sicer smo v projektih sodelovali kot partner, kar je veliko lažje kot, če organizacija nastopa kot glavni prijavitelj. V vseh projektih smo zagotovili 50% lastno udeležbo, sredstva EU pa smo v teh primerih prejeli delno že na začetku projekta in nato po delih skozi trajanje projekta. Na ta način je mogoče realizirati plačila brez likvidnostnih težav ali celo najetja kredita. Sredstva EU črpamo predvsem iz programov Skupnosti oz. Generalnih direktoriatov (Kultura 2000, Phare).

Zakaj ste se odločili za takšen tip pravne osebe?

Menimo, da je zavod primerna pravno formalna oblika organizacije za dejavnost, ki jo izvajamo. Gre namreč za neprofitno organizacijo znotraj katere se kot glavna dejavnost izvaja pripravi in izvedba nekomercialnega radijskega programa namenjenega določenim skupnostim in ki omogoča tudi neposredno participacijo javnosti pri upravljanju, kakor tudi transparentnost samega delovanja. S to organizacijsko obliko je tudi veliko lažje kandidirati na različnih razpisih. V kolikor se bodo tudi v prihodnje pojavljali trendi ukinjanja te oblike organiziranosti (zavodov), bomo morali razmišljati o ustreznem preoblikovanju.

Kakšno vizijo in cilje ima vaša organizacija?

Marš bo tudi v prihodnje poskušal slediti svoji programski in poslovni usmeritvi, vendar ob tem upoštevati tudi realnost časa in prostora in si prizadevati za primerno odmevnost med poslušalci – ciljnim publikami. Vsekakor bo velik poudarek v prihodnosti posvečen dohajanju tehničnega razvoja na področju radiodifuzije, pri čemer imam predvsem v mislih prehod na digitalno oddajanje, ki bo predstavljalo določen finačni zalogaj, predvsem pa bo potrebno »ujeti vlak«, saj kapacitet za prehod na nov sistem ne bo dovolj za vse trenutne radijske izdajatelje, kar pomeni, da bo to na nek način tudi borba za obstanek v radijskem medijskem prostoru.

Vsekakor pa želimo kot organizacija preživeti in se utrditi v svojem okolju, pri tem pa se tudi širše mednarodno povezovati.

Medmrežje, 14.10.2005

Priloga E:

Intervju z Mojco Planšak, nekdanjo odgovorno urednico radia Marš

Kakšno je tvoje mnenje o urbani kulturi?

Urbane kulture je žal v Mariboru bolj malo, v kolikor jo slučajno srečamo, je žal bolj slabo obiskana. Marš kot radio in kot kulturna institucija širi svojo urbano kulturo prek svojega etra in pa z organiziranjem kulturno – politično – aktivističnih okroglih miz, javnih diskusij, debat, performansov ter mesečnim prirejanjem koncertov – PARTI PARK v Pekarni. Več o vsebinah in projektih se najde na www.radiomars.si.

Kako pa komentiraš urbano kulturo v Mariboru?

Kot že rečeno, urbane kulture v Mariboru skorajda ni. V smeri razvoja urbane kulture se nekako najbolj trudijo Kibla, Pekarna, Marš in deloma MKC. Umetnostna galerija Maribor bi lahko s svojim poslanstvom storila mnogo več na podlagi urbane kulture, zlasti, če njen program primerjamo s programom Galerije sodobnih umetnosti v Celju ali Umetnostne galerije v Slovenj Gradcu.

Zakaj, meniš, je urbana kultura pomembna za posameznika, ki se vanjo vključi?

Pomembna je iz vidika kreativnosti, pri čemer mislim zlasti na umetnike, ki lahko s pomočjo urbane kulture, delavnic, gostovanj tujih umetnikov v domačem mestu izmenjajo prenekatero izkušnjo in hkrati tudi za širjenje lastnih afinitet, razmišljanj.

Ali ima urbana kultura vrednost za mesto in državo? Če da, kakšno?

Naj bi jo imela. Spomnimo se le Laibach in NSK, skupine Uho, različne festivale (Break 21, Exodos, Mesto žensk, Festival pomladi, Piff, vzhajajoča Dokma,..), ki so prav zaradi svoje urbanosti postali prepoznavni v svetu in s tem tudi promotorji Slovenije. Žal pa trenutna politična situacija ne vzpodbuja urbane kulture, mesto Maribor pa je v primerjavi z bližnjim nam Gradcem, prava puščava znotraj urbanosti.

Kje vidiš slabe vplive urbane kulture na posameznika, mesto, državo?

Slabih vplivov ni, urbana kultura je bila zmeraj napredna in kritična do države, mesta, posameznika, delovanja družbe, kar je kvečjemu dobro in ne slabo.

Kakšno je po tvojem mnenju stališče kulturne politike do urbane kulture?

Glede na to, da so letošnja sredstva za kulturo tako ali tako okrnjena, je odnos kulturne politike do kulture katastrofalen, v programu dr. Vaska Simonitija pa urbana kultura žal ni najbolj zaželen.

Ali imaš konkretne predloge za spremembe kulturne politike na področju urbane kulture?

Vsekakor bi bilo potrebno boljše izkoristiti mednarodne razpise na področju (urbane) kulture, mesto Maribor bi moralo storiti več za promocijo mladih kulturnikov,

umetnikov, zlasti pa bi se moralo bolj povezati s sosednjim mestom Gradec (na področju urbane kulture).

Kako bi ti spremenila organizacijo urbane kulture v Mariboru?

S vzpodbujanjem, razpisi in natečaji za urbano kulturo, znotraj posameznih kulturnih institucij bi se moralo procentualno določiti kolikšen del bo namenjen vzpodbujanju in promociji urbane kulture.

Kako bi se morala po tvojem mnenju financirati urbana kultura v Mariboru?

Vsekakor iz proračunskih sredstev ter mednarodnih, evropskih razpisov, ki jih ponudi mestna občina, vsaka institucija pa seveda tudi sama spremlja »interesne« razpise, konec koncev imamo Kulturno stično točko, ki daje in skrbi za tovrstne informacije, prioriteto pa bi mesto moralo poskrbeti za financiranje kulture, zlasti urbane.

Kakšni bi torej bili tvoji ukrepi za razvoj urbane kulture v Mariboru?

Vzpodbujanje in povezovanje med institucijami, ki urbano kulturo ustvarjajo, ter grajenje odprtega prostora za možnost ustvarjanja.

S kakšnimi težavami se sooča vaša organizacija?

Zlasti prostorskimi. Marš prvotno sicer je radio – medij, vendar bi s svojimi kulturnimi prireditvami potreboval tudi svoj javni prostor, kjer bi lahko svoj kulturni program primerno lansiral.

Koliko ljudi vaša organizacija redno zaposluje, koliko preko javnih del, pogodbeno, preko študentskega servisa oz. drugače in koliko je prostovoljcev?

Redno zaposlena sta dva, preostale podatke ti posreduje Bojan.

Ali se kdo v vaši organizaciji ukvarja izključno z marketingom?

Praviloma direktor, posebej za to nimamo zaposlene osebe.

Od kod pridobivate sredstva (proračun MOM, proračun RS, sponzorji, EU razpisi - po deležih)?

Ti odgovori Bojan.

Zakaj je tako težko priti do EU sredstev?

Zlasti zaradi birokracije, sicer pa sama menim, da do evropskih sredstev ni tako težko priti. Marš je pri slednjih projektih dokaj uspešen, težava se pojavi pri lastni finančni participaciji, ki je zaradi neprofitne naravnosti nekoliko težje dosegljiva.

Iz katerih EU programov črpate? Ali ste morali za izvedbo projektov najeti kredit?

Črpamo iz programa Kulture 2000, Unesca. Podrobnosti ti odgovori Bojan.

Zakaj ste se odločili za takšen tip pravne osebe?

Odgovori Bojan.

Kakšno vizijo in cilje ima vaša organizacija?

Mariborski radio Študent – Marš gradi svojo programsko zasnovo kot študentski (campus) in skupnostni (community) radijski program, katerega namen je kakovostno preseganje vzorcev pretežno lahkotnejših komercialnih programov, ki obvladujejo mariborski radijski prostor. Kot študentski radio z informacijami servisira študentsko in drugo zainteresirano populacijo, ki jo zanimajo aktivnosti univerze, in drugih ponudnikov storitev za študente ter ji omogoča izobraževanje in delo na različnih segmentih radijskega ustvarjanja, kot tudi sodelovanje pri oblikovanju programske politike in nenazadnje tudi pri samem vodenju radijske postaje. Kot skupnostni radio pa si Marš prizadeva negovati idejo tovrstnih, v svetu razširjenih radijskih postaj povezanih v mednarodno združenje AMARC, katerega član je bil tudi istoimenski predhodnik novega radia Marš (1990-2002) in katero deluje po naslednjih načelih: pravica do komuniciranja, prost pretok informacij in mnenj, svoboda izražanja, demokracija in pluralizem, ohranjanje lokalnih tradicij, razvoj in dobrobit poslušalcev, reprezentativna lastniška struktura, uredniška neodvisnost od vladnih, komercialnih, verskih in političnih institucij, dostop manjšinskih in marginalnih skupin do javne sfere, kulturna in jezikovna raznolikost, preverjanje in razpršenost virov informacij, pravica do odgovora, finančna neodvisnost in neprofitno delovanje, zaposlovanje prostovoljcev, nediskriminatorska upravljalna, programska in zaposlitvena politika, odgovornost do donatorjev, zaposlenih in prostovoljcev, medsebojno komuniciranje in izmenjava skupnostnih radijskih postaj, prizadevanje za mir, toleranco, demokracijo in razvoj.

Kot študentski in skupnostni radio si Marš torej prizadeva ustvarjati program, ki je namenjen širši skupnosti v prostoru v katerem in za katerega deluje. Pri tem je odprt tudi do tistih predstavnikov skupnosti, ki v ostalih medijih ne uspejo najti dovolj priložnosti za predstavitev svojih dejavnosti (različne (sub)kulturne, socialne, etnične in druge marginalne skupine). Radio s svojim delovanjem ponuja odprt (interaktivni) kanal za sporočanje informacij, soočanje mnenj, pogledov in stališč s strani teh skupin širši javnosti in za neposredni odziv slednje ter njihovim predstavnikom nudi osnovno znanje in potrebno tehnično infrastrukturo za samostojno radijsko ustvarjanje. Ob vseh doslej omenjenih vsebinah, si na radiu Marš zastavljamo pomembno nalogo – vzpodbujanje in promocijo kvalitetnega ter inventivnega domačega ter tujega glasbenega ustvarjanja. S svojo glasbeno uredniško politiko ponujamo tudi tiste glasbene vsebine, ki jih večina medijev navkljub njihovi kvaliteti prezre, saj zahtevajo poglobljen in bolj izkušen pristop poslušalcev. Marševo glasbeno uredništvo spremlja in vrednoti domačo produkcijo, najizvirnejšim podeljuje glasbena priznanja (»Maršev Gojzar« - 1995-2002) in ustvarjalce na ta način vzpodbuja h kvalitetnemu ter inventivnemu delovanju. Zaradi programskih vsebin, ki jih radio ponuja, imata Univerzitetno mesto Maribor in njegova okolica odprt medij, ki zagotavlja mnenjsko pluralnost, prostor za svobodno medijsko delovanje mladih in pomembno urbano (medijsko, izobraževalno in kulturno) institucijo.

Kot rečeno, ima Maribor zelo številčno bogato ponudbo radijskih programov, od domačih do tujih. Predvsem se je po letu 1995 pojavilo večje število (lokalnih) zasebnih komercialnih postaj, ki pa s svojim številom ne zagotavljajo programske pestrosti, temveč so si med seboj (po vsebini in v formi) dokaj podobne

(enozvočne). Mariborski radio Študent predstavlja alternativo obstoječim programom. V mariborski medijski prostor vnaša sveže vzorce radijskega ustvarjanja in ponuja vsebine, ki se jim drugi izogibajo zaradi bodisi kritične misli, bodisi nevajenim ušesom »nemilozvočne glasbe«. Na svoji poziciji »alternativnega« programa (vsaj v glasbenem pogledu sorodnost z ameriškimi študentskimi postajami) skupaj z ljubljanskim Radiom Študent predstavlja unikum v slovenskem medijskem prostoru. Pri svojem ustvarjanju teži h kvaliteti in pestrosti programskih vsebin s področij izobraževanja, znanosti, manjšinskih politik, strpnosti, mirovni študij itd. Vse te in mnogo drugih vsebin je ustvarjenih in posredovanih tako za zadovoljevanje potreb študentske, kakor tudi drugih zainteresiranih javnosti.

Mariborski radio Študent je v svojem ponovnem zagonu prek kabelsko razdelilnega sistema januarja 2003 pričel s skromnim programom dve-urnega dnevnega oddajanja in nekaterimi avtorskimi oddajami. Danes program ustvarja okoli 50 sodelavk in sodelavcev, ki prihajajo delno iz vrst študentske populacije ostali pa so avtorji posameznih oddaj, ki kot poznavalci svojih področij prispevajo h kvalitetnemu in pestremu izboru vsebin. Je edini slovenski medij s statusom študentskega posebnega pomena podeljenega s strani Agencije za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije. Programsko je Marš tudi partner mednarodnih projektnih sodelovanj kot so **CROSS RADIO** – radijska mreža na teritoriju bivše Jugoslavije, **EU GOT IT** – manjšinska problematika v sodelovanju z Radiem Študent, **LITERADIO - ALME** – akustična literarna mednarodna karta Evrope. Podrobnejšo vsebino posameznih 35. oddaj, programsko shemo in projekte je moč najti na www.radiomars.si.

V letu 2004 je Zavod Mariborski radio Študent s svojim programom in iniciativo postal pravno formalni član **FM@dia** foruma, ki skrbi, da svet ne bi postal le kopiraj – prilepi medijska metoda in član pogajalske mednarodne skupine za ustanovitev tretjega avdio-vizualnega sektorja v evropski medijski zakonodaji – znani pod imenom **CMFE** (Community Media Forum Europe ali Evropski forum skupnostnih medijev).

Poglavitni namen Mariborskega radia Študent - MARŠ je zastavljen v utrditvi svojega delovanja, sodelovanj na mednarodnem področju s pomočjo izmenjave radijskih vsebin kot tudi v vzpostavitvi in delovanju pri sooblikovanju mednarodne in slovenske medijske zakonodaje preko nevladnih združenj in medijsko aktivnih protagonistov, organizaciji izobraževalnih aktivnosti v šolskem sistemu, zlasti pa v izobraževanju družbe, preko radijskih in drugih vsebin s poudarkom na odpravi stigmatizacije marginaliziranih, depriviligiranih, manj prepoznavnih skupin, skrb za medijsko izobraženost manjšin in zainteresirane javnosti, vključitev številnejših civilno-družbenih aktivnosti ter skrb za DEJANSKO medijsko pluralnost s pomočjo možnosti, pravice in izbire poslušalcev do radijskega etra, ki ga vsebine Mariborskega radia Študent v vsej svoji aktivnosti posredujejo preko 95,9 MHz.

Medmrežje, 21.10.2005

Priloga F:

Intervju z Dušanom Hedlom, direktorjem Subkulturnega azila Maribor, zavoda za umetniško produkcijo in založništvo, organizatorjem kulturnih prireditev in glasbenikom

Kakšno je tvoje mnenje o urbani kulturi?

Menim, da je pojem »urbana kultura« zgrešen. Da se uporablja, tako kot njih do sedaj že nešteto, lahko našteto od alternativne kulture, subkulture, civilne družbe,....., po inerciji neke potrebe ali kapitala ali dnevne politike tiste ali druge strani. V osnovi je to odtujevanje ali po domače šminkerija. Šminkerija v izražanju, v stilu izražanja. Vsebinsko pa ne nosi nekih novih konotacij. Bodimo pozorni, na izražanje, mogoče se bodo čez par let pojavili pojmi kot suburbana kultura, interurbana kultura, multikulturna urbana kultura. Dejstvo je, da odnosov med ljudmi ne spremeni izražanje. Izražanje je orodje tistih, ki z izražanjem želijo doseči efekte, nas vseh. Nikakor ne menim, da visok nivo izražanja ni pozitivna vrednota. Vsekakor pa bolj cenim pozitivne vsebine ne glede na oznako ali gre za urbano ali ruralno ali elektronizirano sporočilo. Dandanašnji smo priča trendom, ker so trendi v modi, glasbi, umetnosti itd...postali vse bolj banalni, potrebujejo tisti, ki potrebujejo trende, vse bolj univerzalne trende, da bi opravičili svojo sofisticiranost. Vendar ravno tisti, ki sledijo trendom so v kriznih momentih lahko najbolj nevarni svoji okolici, v času vojne so lahko dobro informirani vojni dobičkarji, v času kuge lahko kujejo dobičke na farmaciji, itd,... Menim, da gre za modno izražanje, ki zamegli realno sliko, saj tisti, ki se ne vklapljujejo v t.i. okvir urbane kulture (kaj pravzaprav to pomeni?) nimajo relevance v javnosti (danes pa k sreči poznamo več javnosti, ki funkcionirajo vzporedno). S pojavom takšnih globalnih trendovskih izrazov se v svojem bistvu ustvarja velika škoda raznolikosti v kulturi in umetnosti.

Kako pa komentiraš mariborsko urbano kulturo?

Ne morem govoriti o urbani kulturi, ker sam pojem zavračam, ga ne upoštevam kot relevantnega. Lahko pa govorimo o kulturni ponudbi, ki po mojem obsega vse od plesov pri »upokojencu«, Ribičije, do gledališča, t.i. alternativnih oblik pojavnosti kulture, do vseh aktivnosti populacije na vseh različnih področjih od ekonomije, politike do umetnosti. Če govorimo o različni ponudbi kulturnih prireditev, ki ponujajo umetniške stvaritve je spet potrebno povedati, da pri tem ne ločim med popularno kulturnimi izdelki ali profanimi in umetniškimi na nivoju ponudbe. Če me sprašujete o ponudbi, ki se je včasih imenovala alternativna se mi zdi v tem smislu vprašanje nerelevantno, ker s tem da eno kulturno ponudbo imenujemo drugače kot drugo oz. jo drugače tretiramo v javnosti, s tem obenem spodbijamo vrednost ene in umetno nabijamo valorizirano (Groys) umetniško vrednost drugi. Obenem se s tem dogaja škoda tudi tisti, ki je s tem preforsirano valorizirana, saj imajo njeni izdelki večjo možnost prehoda nazaj v profano, ker niso bili pravočasno oz. pravilno valorizirani. Ne ločujem ene ponudbe od druge zato je nesmiselno o tem govoriti. Še večji nesmisel s takšnim pristopom pridobi ena aktivnost napsram drugi, ko v realnosti v realnih lokalnih (vprašanje se nanaša na Maribor) okvirjih kandidira za javna ali sponzorska finančna sredstva. S takšnimi zmotnimi formulacijami se obenem dela škoda celotnemu lokalnemu okolju, nacionalnemu,

saj vsled tega ne prihaja do primerne interakcije med gospodarstvom in umetnostjo na nivoju izkoriščanja intelektualnih virov.

Zakaj, meniš, je urbana kultura pomembna za posameznika, ki se vanjo vključi?

Ne menim, da je urbana kultura pomembna, ker ne ločim med posameznimi kulturnimi praksami na nivoju pomembnosti. Če bi rekli, da je en kulturna praksa pomembnejša od drugih, potem pritrdimo zeleno luč na trditve skrajnih ideoloških praks. Npr. skrajnih nacionalistov, ki lahko izpeljejo enako tezo ali protitezo za svoje vrednote. Ravno v tem je zmota tudi na nivoju dojetanja, na nivoju elitizma, oz. nepotrebne individualiziranja družbe. V praksi, na koncertu CZD (ki je po enih trditvah najortodoksnejši glasbeni pojav na domači sceni zadnjih 25ih let) dajemo enako pomembnost obiskovalcu, ki nas prvič vidi in sliši in sploh ni vpeljan v »sceno« kot izredno dobremu poznavalcu. Izhodišče teorije o posameznem družbenem pojavu bi naj bilo opisovanje enakih možnosti za vse. Menim, da za posameznika, še bolj za posameznika kot posameznika, nikakor ni pomembno s katero kulturno prakso se poistoveti. To je pomembno tistim, ki s posameznimi praksami ustvarjajo valorizacije ugleda v javnosti, dobička itd,... Je pa za posameznika pomembno, da je informiran, kvalitetno informiran. Npr. če vsi poslovneži po svetu poznajo npr. punk ali rave ali druge subkulturne prakse, je tudi za poslovneža iz Maribora to priporočljivo, da se bo bolje znašel pred podpisom pogodbe.

Ali ima urbana kultura vrednost za mesto in državo? Če da, kakšno?

Kot rečeno zavračam izmišljotino »urbana kultura«, ker ravno v odnosu do javnih institucij postavlja ene izvajalce ali producente umetnosti v depriviligiran ali privilegiran položaj. Predpostavljam, da ste vi trenutno v depriviligiranem položaju. Če ste bi morali biti zainteresirani za odpravo modnih izrazov v kulturi in umetnosti, ki nenazadnje vplivajo na vsa področja, tudi v politiko in gospodarstvo. Menim, da je to vprašanje ključnega pomena, saj zastruje odnose na ravni sprejemanja drugačnosti. To je pristajanje na delitev v družbi na t.i. (trenutno tako imenovano) urbano kulturo in drugo. Menim, da ima največjo vrednost za mesto in državo kultura dialoga, oz. tolerance, kultura sposobnosti širine pogleda. To so vse klasične liberalne trditve, ki v končni fazi pomagajo rasti kapitalu. Tu pa je potrebo vgraditi varovalko, npr. »urbano kulturo«, čeprav se mi pojem zdi skrajno neuporaben za angažiranje civilnih množic, za kontrolo monopolov, ki nastanejo iz takšnega razmišljanja, kot vam ga predstavljam. To so lahko pomeni, prednosti, vrednosti in obratno sodobne umetnosti in iz tega izhajajoče kulture v sodobni družbi.

Kje vidiš slabe vplive urbane kulture na posameznika, mesto, državo?

Lahko govorimo o vplivih na nivoju razumevanja, sprejemanja. Kot rečeno prvi negativen vpliv se mi absolutno zdi izrazoslovje ali terminologija. Torej tisti, ki niso urbani so, lahko manj vredni. To se hitro zgodi zagovornikom in akterjem ene določene smeri ali kulturnega pojava v družbi. S tem si zapre pot. Menim pa, da v sodobni družbi, ravno zaradi tega nobeno kulturno gibanje nima nobene relevance v smislu moči. Verjeti je, da se bo to, kar se je v zadnjih treh do petih stoletjih dogajalo v kulturi, v bodoče preselilo na druga področja človekove aktivnosti, kajti

če se ne bo, je lahko vprašljiv obstoj človeka kot takega. Kakšen vpliv na posameznika? Kultura nima več nobenega realnega vpliva na posameznika. Posledično tudi ne na Maribor in ne na državo. Sicer pa, ali ni bila kultura vedno, razen ko je bila v vlogi revolucije in je čakala na novo državo, pripomoček za vzdrževanje aktualnih odnosov v družbi, državi, mestu. Lahko jo imenujete urbana ali klasična, katera je pač na poziciji. Za spremembo pozicij pa je t.i. urbana premalo samozavedajoča in preveč vpeta v odnose ekonomije posameznika, da bi lahko bila v tem smislu relevantna. Je preveč modna, da je ne bi lahko prepoznali kot, tako tudi vsako drugo, del vseobsegajoče medijske popularne kulture. Ta pa je dandanašnji vsa kultura.

Kakšno je po tvojem mnenju stališče kulturne politike do urbane kulture?

Stališče enega do drugega je takšno kakršne odnose med seboj vzpostavita. Na žalost moramo ugotoviti, če se spustimo v aktualni družbeno politični prostor zadnjih dvajsetih, tridesetih let, da se kulturna politika v Sloveniji ni spremenila od konca sedemdesetih, oz. začetka osemdesetih, ko je spustila trda linija in nastopila manj trda. Kulturna politika ni upoštevala principov managementa, pozitivne kadrovske selekcije, dinamike poslovanja, podjetništva v sponi z novimi kulturnimi praksami ob upoštevanju tradicije. Kultura je bila strah in trepet vseh politikov, ker se je preko sodobne umetnosti in kulture v sponi s tradicijo (literati) v osemdesetih z instrumentom civilne družbe osamosvajala Slovenija. Tisti isti politiki, ki so se povzpeli preko »moderne kulturne nacionalne revolucije«, so kasneje ta razvoj zatrl s vzpostavitev pozicij, ki niso dovoljevale kontrole. V kulturi smo v tem smislu nazadovali, saj je vse, kar se je vzpostavljalo, obenem izgubljalo svojo tradicijo. To so nekateri imenovali kot princip sodobne umetnosti. Sam pa to imenujem kot sistem vzdrževanja statusa quo. Sodobno v resnici ni prišlo do izraza. V kulturi se je v bistvu kupoval mir na političnem prizorišču, kar pa je osnovna napaka odprte družbe, če bi ta hotela biti odprta.

Prosim vas ne navalit na Ministrstvo za kulturo s koncepti urbane kulture, ker bomo samo ponovili še en krog maratoncev, ki tečejo v prazno. Predlagam raje izpostavitve velikih reprezentativnih projektov in izenačenje, najprej na verbalnem nivoju, potem na nivoju sprejemanja, in nato posledično v financiranju, različnih kulturnih praks. Pri kulturni politiki mest in države bi lahko s t.i. »druge« strani predlagali poudarek na lastni produkciji kulturnih subjektov in institucij in manj na prireditveni, še boljše ohraniti sedanji nivo prireditvenih dejavnosti, ki se ga dopolni s produkcijsko – lastna produkcija. S terminologijo pa ne bo sprememb, predvsem ker menim, da ni mobilizacijske moči termina urbane kulture.

Ali imaš konkretne predloge za spremembe kulturne politike na področju urbane kulture?

Ja. Očitno prehitevam. Kot rečeno ne predlagam in še enkrat prosim, tako avtorja teh vprašanj, kot mentorja in tebe Andreja, ne predlagajte sprememb na področju urbane kulture, ker to ne obstaja. Ne obstaja termin in ne obstaja politika do drugačnih kulturnih praks, niti ne obstaja celovita kulturna politika. Zato se je potrebno lotiti celovite kulturne politike. Za časa mojega življenja, star sem 44, še nisem imel priložnosti v Sloveniji zaslediti kulturno politiko, ki bi jo lahko opisal kot poslovni načrt nacije zainteresirane za lasten kulturni razvoj, razvoj nasploh. A mi lahko navedete enega relevantnega akterja, ki bi slovenski javnosti lahko

predstavil načrt razvoja »urbane kulture« – ločitev se mi zdi konceptualno zgrešena v osnovi – in bi obenem lahko zagovarjal njeno financiranje. Oba primera večjih kulturnih projektov, ki nista dobila vstopnice v družbo priznanih kulturnih institucij, Metelkova in Pekarna, sta v veliki meri tudi sama kriva za to. Res je da jih je politika vedno zafrkavala, vlekla za nos. Vendar se konceptualno niso nikoli konstituirali. Predlagam ravno to strnjenje vrst v sami bazi, poudarek pristopom, ki v nacionalni politiki niso prisotni (pri tem ne mislim vsebinskih, kajti na vsebinskem nivoju je zame vse enako pomembno ali nepomembno) in potem naskok institucij. Pri tem je potrebno opozoriti akterje, ki bodo uspešno naskočili funkcije, da ne smejo najemati kreditov. Pravzaprav bi to lahko bila nova zahteva »kulturne opozicije«, da predlaga, da državni uslužbenci ne smejo najemati kreditov, oz. se višina teh omeji. Tu se skriva osnova neposluha za spremembe.

Kako bi ti spremenil organizacijo urbane kulture v Mariboru?

Naj vas spomnim, da grešite. Ali je vse popularna kultura, če pa že vztrajate na pojmu urbana kultura, pa je lahko vse urbana kultura. Reorganizacija, temeljita reorganizacija vseh javnih zavodov, ki bi lahko pričeli funkcionirati po principu za podporo sodobnih umetnosti, pri čemer ne mislim, da so klasične forme izključne, so pač del sodobnih. Vse kulturne institucije bi naj izdelale svoje dolgoročne plane razvoja s čimer bi lahko prišli do vsebin za Vizijo mesta. Pri tem ne menim, da bi posamezni plani bili nujno vključeni v Vizijo, temveč bi lahko bili prav opozit Viziji. Za vizijo pa se mora odločiti javnost. Pri tem je nenazadnje vseeno kaj bi bilo forsirano (sam sem proti izpostavljenosti posameznih), pomembno za razvoj mesta je da ima izdelano vizijo, ki jo zasleduje. Če bi bile ene, kot jih imenujete urbane vizije pri tem izključene, bi vsaj jasno vedele da tam (tukaj) ni kaj iskati. Mogoče bi se celo vsled boja vzpostavile kot relevantne. Vzpostavil bi princip boja interesov v sami sferi kulture na osnovi ocenjevanja produkcije posameznega subjekta ali organizacije (ti morajo izhajati iz lokalnega program oz. izdelane Vizije) in jih strogo ločil od malih interesov posameznikov, ki so vezani na lokalno javno oz. državno upravo, tudi bi jih bilo potrebno ločiti od lokalne gospodarske vodstvene strukture, ki je v državni ali javni lasti. V globalu (v sistematizaciji Vizije) pa jo še veliko bolj povezal z gospodarskimi subjekti. Verjetno je jasno, da lobiji v Mariboru niso ekonomsko relevantni.

Kako bi se morala po tvojem mnenju financirati urbana kultura v Mariboru?

Kultura, joj smo tečni, je samo ena, umetnosti je več vrst. Sistem financiranja se mora skladati z državno zakonodajo. Pri financiranju kulture bi lahko bili inovativni in uvedli vse manjši vpliv politike na financiranje kulture. Zato pa potrebujemo močne subjekte s področja kulture same, ki pa jih ne vidim, zato bo težka.

Kakšni bi bili, torej, tvoji ukrepi za razvoj urbane kulture v Mariboru?

Poudarek na lastni kulturni produkciji lahko prinese samo pozitivne efekte za razvoj lokalnega okolja. »Ukrepi ali reforme v korpusu kulture«, ha, ha,...pomemben korak bi lahko bila občutna kadrovska prevetritev vodilnega kadra v vseh javnih institucijah, zavodih, ker so se preveč lagodno polegli v svojih foteljih, so v svojem konformizmu generator apatičnosti, ki jo Maribor seva iz sebe. Obenem pa niso v koraku s časom. Če Maribor ni v koraku s časom, bi ravno kultura morala biti v koraku ali v tem primeru pred časom. To je idealizem. Menim, da je pomembno to,

da se Maribor izjasni kaj hoče sam s seboj. Potrebno je upoštevati, da je lokalna skupnost (MOM) katalizator interesov in da je kultura pač najšibkejši subjekt v izražanju interesov. Menim tudi, da se o kulturi ne morejo izjasniti samo subjekti iz kulture, ker imajo zaradi neposredne prizadetosti, zamegljen pogled. O kulturni Viziji morajo jasno izraziti svoje mnenje in ga uveljavljati vsi ostali močni subjekti v Mariboru. Če bo ta skupek mnenj še bolj negativen do kulturnih dejavnosti bo pač tako. Pomembno je da se Maribor kot lokalna skupnost premakne z mrtve točke, da začrta smeri razvoja na celovit način.

S kakšnimi težavami se sooča vaša organizacija?

Odgovarjam pogojno, da se ne smatram za »urbano kulturno podjetje«, niti naj ne moti ime Subkulturni azil Maribor v smislu razumevanja in lociranja. Nima dovolj sredstev za izvajanje vseh programov. Ima preveč programov, premalo kadra.

Koliko je v vaši organizaciji redno zaposlenih, koliko preko javnih del, pogodbeno, preko študentskega servisa, in drugače, koliko je pa prostovoljcev?

Noben redno, noben preko javnih del, ki so generator neuspeha in neefektivnosti, včasih preko študentskega servisa, projektno preko avtorskih pogodb, prostovoljcev v neformalni obliki vedno in permanentno.

Ali se kdo v vaši organizaciji ukvarja z marketingom?

Da. Vsi vključeni.

Od kod pridobivate sredstva (proračun MOM, proračun RS, sponzorji, EU; po deležih, %)?

MOM 20%

Proračun RS 10%

Sponzorji, donatorji 50%

Lastna sredstva 10%

Avstrija 10%

Zakaj je težko priti do EU sredstev?

V EU se prijavijo resni projekti za kar je nemogoče dobiti lokalno sofinanciranje, ki je pogoj. Brez nič ni nič.

Zakaj ste se odločili za takšen tip pravne osebe?

Zavod zasebnega prava. Ker je smo začeli kot založniška hiša, ki ji je ta pravna oblika bila najprimernejša.

Kakšno vizijo in cilje ima vaša organizacija?

Postati relevantna kulturna institucija v tem geografskem predelu Evrope (A, Slo, Hr), sicer smo že sedaj ustvarili izreden mednarodni kapital, predvsem s projekti, ki so znani izven meja Slovenije.

Se vzpostaviti v istem območju kot relevantna založniška hiša in raziskovalna institucija.

Ustanoviti Muzej rock'n'roll evolucije, ki je verjetno eden največjih kulturno umetniških projektov v Mariboru v tem trenutku.

Pozitivno vplivati na razvoj lokalnega okolja.

Zaposliti 10 do 20 ljudi.

Pozitivno z vzgledom vplivati na lokalno in državno kulturno politiko.

Zapraviti čimmanj javnih sredstev za čim večje efekte.

Medmrežje, 18.10.2005

Priloga G:

Intervju z dr. Andrejem Fištravcem, sociologom, soustanoviteljem radia Marš in pobudnikom za ustanovitev Mladinskega kulturnega centra Maribor

Kakšno je vaše mnenje o urbani kulturi?

Poimenovanje »urbana kultura« je poimenovanje, do katerega pride na Slovenskem zaradi težav s poimenovanjem polja, ki so ga zasedale različne kulture mladih po 1968. Tako se je govorilo o »mladinski (-ih) kulturah«, »mladinski (-ih) subkulturi (-ah)«, o »alternativni (-ih) (mladinski, -ih) kulturi (-ah)«, »neinstitucionalni kulturi« ipd. Da bi se rešili pojmovne zagate (vsako poimenovanje jih je prineslo kar nekaj – pač kot vsako poimenovanje) in da bi na nek način destigmatizirali področje tovrstnega delovanja, se je pričelo govoriti o »urbani kulturi«. Torej o kulturi, ki se dogaja v mestu in je istočasno nekaj drugega kot »elitna«, »etablirana«, »institucionalna« kultura, ki se tudi dogaja v mestu, a je nekaj drugega kot »urbana kultura«. Urbane kulture ne dojemam v edninski različici, ampak (tako kot večino kulture) v pluralni različici. Menim, da ne obstoja ena sama urbana kultura in da je zato primerno govoriti o njej v pluralnem smislu (torej namesto urabna kultura: »urbane kulture«). Urbane kulture so ene izmed kulturnih praks, v katerih tudi delno participiram in delno sokreiram.

V Sloveniji je pojem nastajal postopoma. Najprej se je govorilo, torej se lahko govori o mladinskih kulturah v bolj komercialnem smislu, nato se je pa govorilo o subkulturah ali pa alternativni kulturi. Potem je ljubljanska scena formulirala to polje kot polje neinstitucionalizirane kulture. Zdaj na koncu se je izoblikoval ta termin, ki se mi zdi kar ustrezen, zdaj se govori o urbani kulturi. Torej o različnih kulturnih praksah, ki so institucionalizirane, neinstitucionalizirane, ki so subkulturne, pa ne nujno subkulturne...

Se spomniš tistih okroglih miz na Delu na to temo? Mislim, da je bil takrat tudi Tomc poleg. Mladinska organizacija, takratni ZSMS, je na začetku 80-ih naredil ta obrat proti subkulturam. To se da videti tudi v Tomčevi Drugi Sloveniji, pa v raznih izdajah, ki jih je produciral takrat ZSMS ... Takratna ZSMS se je obrnila nasproti subkulturam, na nek način jih je ščitila pred establišmentom. Mladinska organizacija je potem ugotovila, da je na nek način potrebno počasi vzpostavljati v Sloveniji tudi to polje, bi rekli, pluralnege kulturnega delovanja. Slovenija je imela svojo tradicijo od študentskih gibanj naprej, od 68-tega. V Krtovem zbornih Študentsko gibanje 68 vidite, da je bila kultura tudi znotraj študentskega gibanja močna in da je bila ta kultura zelo pluralna, pripadala je zelo različnim estetikam, torej je bila na nek način že subkulturno profilirana. In to odpiranje ZSMS-ja proti subkulturam je pripravilo do tega, da se je moral ZSMS tudi navznoter spremeniti, če je hotel živeti s subkulturnimi praksami. Kar je pomenilo, da je postala ZSMS neke vrste... alternativa takratnemu SZDL-ju in pod kapo ZSMS-ja so se dogajale ne samo kulturne drugačnosti, temveč tudi politične drugačnosti. ZSMS je ustanovila Kmečko zvezo, Podobniki pa tile potem prevzamejo oblast v Kmečki zvezi in jo spolitizirajo, tako nastane Ljudska stranka. To so stvari, ki jih eni pomladniki radi pozabljajo. No, to zdaj ni bistveno. O tem govorim, da bi pokazal, da je potem v drugi polovici 80-ih postala subkulturna scena že tako močna v Ljubljani in v Mariboru, no tudi v drugih mestih, tako močna, ker je imela za seboj

tudi organizirano politično silo. V Ljubljani Študentsko organizacijo, potem še SZMS, v Mariboru pa v glavnem ZSMS. Študentska organizacija se šele po demokratskih spremembah postavi tudi kot eden od akterjev razvijanja pluralne kulturne scene. Potem se je postavilo vprašanje, kako to sceno poimenovati. V drugi polovici 80-ih se je poimenovala kot alternativna kultura, pri tem se je pač mislilo vse to, kar spada bolj ali manj pod urbano kulturo. V Ljubljani pa neinstitucionalna kultura, ampak to ni najbolj posrečen izraz, ker se subkulturni projekti, ki so malo resnejše narave, prej ali slej institucionalizirajo.

Govoril sem o genezi pojma, kot ga jaz poznam, da bi nekako umestil pojem urbana kultura. Pojma subkultura se namreč akterji izogibajo, ker se čutijo na nek način vnaprej stigmatizirani, čeprav so različne kulturne prakse pri nas in v svetu bolj ali manj vse v poziciji subkulture. S tem, da so ene pač bolj vezane na tradicijo in lažje najdejo stik s tem, čemur se reče dominantni kulturni tok, druge so pa manj. Ampak če gledamo Laibache vidimo, da je to na neki točki popolna alternativa, ali pa popolna subverzija, na drugi točki pa to že funkcionira kot del slovenske tradicije in je že del slovenske klasike. In je na ta način že del dominantnih kulturnih praks. Tako da, poimenovanja so zelo problematična. V zadnjih petih letih smo vsako leto naredili raziskavo študentskega javnega mnenja in smo po dveh letih nehali spraševati in ugotavljati kakšna je subkulturna pripadnost študentov, ker se s tem pojmom več nič ne more razložiti. Ker je kulturna identiteta postala kompleksnejša. Pravzaprav posamezniki brikolirajo svojo kulturno pozicijo v socialnih mrežah. Zelo težko je najti ustrezno poimenovanje.

Kako pa komentirate urbano kulturo v Mariboru?

Urbane kulture so v Mariboru prisotne tako na institucionalni kot na reproduktivni kot na produkcijski ravni znotraj različnih in zelo pestrih organizacijskih in pravnih oblik (društvo, zasebni zavod, javni zavod...). V celoti gledano so mariborske urbane kulture še kar na začetku svojega razvoja (še vedno v borbi za kolikor toliko normalne in fizično delujoče prostore in z relativno šibko produkcijo). Specifiko na tem področju predstavlja Kibla s svojimi programi (ker se polje multimedije zaradi svojega materialistično tehničnega značaja lažje umešča tako v tržne kot subvencijske tokove sodobnih nacionalnih in evropskih kultur.)

Maribor ima tradicijo, vprašanje pa je, koliko se zdajšnji akterji te tradicije zavedajo. Maribor je še tam od 60-ih let aktiven kot neko rockovsko gnezdo, rockovsko mesto. Konec koncev je slovenski Pop bum festival rojen v Mariboru in se potem preseli v Ljubljano, kjer potem tudi zamre. Takrat je Maribor funkcioniral kot močna rock'n'roll metropola, ki je bila na nek način mesto, kjer so se bendi preizkušali za širšo javnost. Torej, če so tu uspeli, potem so imeli možnost uspeti tudi drugje. Ljubljana se je šele kasneje profilirala v tem smislu. Pravzaprav je bila slovenska scena v 60-ih Maribor, Koper, pa potem Ljubljana. Torej, Maribor ima svojo tradicijo, ki je bila institucionalizirana s prostori, kjer je obstajalo rockovsko druženje ob takrat še živi glasbi. Potem pa pride do enega preobrata z napredovanjem mehanskih nosilcev zvoka, kot so magnetofonski trakovi, pa lažja dostopnost plošč. To se zgodi v začetku 70-ih. In ta scena živega rockovskega druženja se je takrat dogajala na treh, štirih mestih istočasno. Recimo v soboto ste imeli tri, štiri dogodke istočasno in vsak je imel svojo publiko: pokojna Hala C, Dom JLA, telovadnica Kmetijske šole. No, ampak ta mehanska glasba postane cenejša kot živi nastopi in tako se izoblikuje nov poriv, to so bili diskači. Ampak tudi tu odigra svojo vlogo t.i. mladinski klub, kasnejši MKC v Orožnovi, ki se je

prav tako nekako kosal s trgom. Zanimivo bi bilo preučevati, kakšne afere se okoli tega v vrtijo 80-ih, ker tu je poleg tudi denar, ne.

Afera »freska«?

No, tista freska je bila bolj moralna panika, torej neki razlog, preko katerega je lahko družba intervenirala nad neposlušno mladino. Freska pa ni imela neke posebne vrednosti, to je bila secesijska poslikava. Vzporedno z MKC-jem pa so obstajali poskusi institucionaliziranja malo bolj ortu ali pa alternativne scene, punkerske scene v kleti zdajšnjega Doma ustvarjalnosti. To je bil prvi Gustav v Mariboru, ki se je potem nekako simbolno preselil na drugo stran, v pekarniški kompleks. Ali pa skvot, kakor ga boste pač imenovali. Na začetku je bil skvot, potem pa 'nekaj vmes' zdaj pa počasi dobiva različne forme. Torej, forma ZPM-ja je bila pretoga da bi lahko ohranila klub Gustav, ki je delal več kot leto dni in mislim, da je bil eden boljših slovenskih klubov, s »filingom«, z eno ne preveliko dvorano, z improvizacijo. Je pa potem infrastruktura naredila svoje, entuzijazem se je polegel. Potem ta demokratični obrat likvidira MKC na stari lokaciji, tako da imamo tukaj en fenomen: imamo mladinski center, ki je edini mladinski center v Sloveniji brez klubskega prostora. Istočasno nastane Pekarna s svojo mrežo in Narodni dom se z odhodom jugoslovanske armade na novo definira. Prevzame ga takratna ekipa iz KUD-ovskih vrst in kasneje da del pritličja na razpolago Kibli. Ob tem pa na trgu nastajajo klubski projekti tipa Klub mladih Teater, tako da v Mariboru... Pa sploh še nismo govorili o okolici, recimo o Rušah, ki so imele močno tradicijo Rumlkukla. Maribor torej ima ene prostore, pravzaprav sploh nima malo prostorov, res pa je, da je tukaj večni problem infrastrukturne urejenosti prostorov, ki pa se sčasoma ureja. Recimo Kibla je lani naredila veliko prenovo, Pekarna tudi nekako vzdržuje ta svoj standard. Tako da, 80-ta leta, ki so bila leta boja za prostore, so v Mariboru obrodila sadove, Maribor pa ima zdaj eno programsko krizo, kaj naj bi se v teh prostorih delalo, pa infrastrukturno krizo, kako te prostore ustrezno ali pa primerno urediti. Obstaja tudi malo medsebojne konkurenčnosti, ki onemogoča sodelovanje. Po moje se zdaj čaka neka prava oseba, ki bi bila sposobna integrativno delovati. Programsko gledano pa jaz precej spremljam multimedijo in film in je stvar relativno šibka. Ni nekih močnih producentov, Kibla se profilira bolj kot koproducent in distributer kulturnih dogodkov, MKC ima zelo šibko produkcijsko mrežo. Scena obstaja, ampak je produkcijsko relativno šibka. Del denarja za produkcijo je mogoče dobiti, v Mariboru obstaja neka senzibilnost na mestni občini skozi te programe. Čeprav je ta senzibilnost zelo vprašljiva, ker se programi financirajo z velikimi zaostanki in tako naprej... Tako da, tukaj so neke dobre osnove. Ob tem je tudi študentska organizacija v zadnjih letih kar prisotna kot sofinancer raznih projektov, čeprav so včasih malo preveč, bi rekel, študentsko usmerjeni, lahko bi imeli širši pogled. Raznoterost urbane kulture v Mariboru se kaže predvsem v organizacijskih formah. Tukaj imamo javni zavod, imamo zasebni zavod, imamo društva, kar tudi kaže na neko vitalnost.

Zakaj, menite, je urbana kultura pomembna za posameznika, ki se vanjo vključi?

Čisto preprosto zato, ker vzpostavlja možnost ustvarjanja lastnih kulturnih identitet in aktivira kulturne in ustvarjalne potenciale posameznika. Sam sem bil bolj aktiven v medijski sceni, pri ustanavljanju MARŠ-a, pa že prej sem bil na Radiu študent v

Ljubljani. In se je dosti ljudi, ki so šli skozi RŠ in MARŠ širše potem profiliralo tudi na drugih področjih, niso ostali samo v medijskih vrstah. Torej donesek urbanih kulturnih praks ni samo v kulturni produkciji, ampak je v kultiviranju človeka v širšem smislu. To se mi zdi pomembno. Sama scena omogoča na eni strani vrhunske dosežke tudi čisto v profesionalnem smislu, na drugi strani pa opremlja človeka z nujnimi vsebinami, ki so danes potrebne, ki pa jih posameznik zelo težko dobi skozi redne, recimo izobraževalne kanale. Ti naši kanali so še zelo tradicionalni, recimo dimenzije socialnega kapitala v šoli praktično ne dobite, šola je zasnovana »grebatorsko«, vsak šiba po svojem tiru. Ko se pa udejanjate v urbanih kulturnih scenah, pa morate tudi socialno funkcionirati, tako tu dobite svoj socialni kapital, brez katerega danes ne morete več funkcionirati, profesionalno ... To je zelo sodoben način vzpostavljanja lastnih identitet, ker to res delaš na svoj lastni račun, da boš lahko nekaj uporabil v prihodnosti. Tu ni hitrih povratnih informacij, na dolgi rok pa gre za dosti pomembnejše modele. In v tem smislu bi morale in lokalne komunalne politike in širše, državne politike, imeti več posluha za tovrstno dejavnost. Skozi Urad za mladino poznam tudi zadeve o mladinskih centrih in vidim, da se tukaj pretaka minimalni denar, nesorazmerno majhen. To kaže na to, da so mladine že v osnovi nebodigatreba družbeni subjekt, s katerim se pač skuša bolj manipulirati, kot nekaj ustvarjalno počet. Seveda ima tudi vrednost za mesto in državo. To sem že pravzaprav odgovarjal. Ta vrednost je posredna in neposredna. Tukaj pač bolj izpostavljam te vrednosti v smislu kulturnega in socialnega kapitala, ampak, konec koncev je to tudi odlična preventiva za različne oblike družbenih deviantnosti. Ampak o tem se pri nas premalo razmišlja. Pri nas se trži kurativa, ne pa preventiva. V zdravstvu in povsod. In mladinske, ali pa urbane kulture so družbi pomembne ravno zato, ker ustvarjajo neke bodoče potrebe, ki še niso artikulirane. In zato so to kulture, ki so in za lokalne skupnosti in za družbo v širšem pomenu izjemno pomembne, in bi jih bilo treba dosti bolj resno obravnavati, kot se jih zdaj obravnava.

Kje vidite slabe vplive urbane kulture na posameznika, mesto, državo?

Na urbane kulture se vežejo tudi rizične življenjske strategije. Kar je po svoje razumljivo, ker urbane kulture stojijo nekako v središču rizičnega načina življenja, kar je značilnost v zdajšnjem...
(...konec kasete...)

Kako bi vi spremenili organizacijo urbane kulture v Mariboru?

Mislim, da bi bilo možno skleniti kompromis, da bi imeli eno močno središče... Ali pa morda več, ker imamo Kiblo, in ne vem, zakaj bi pri Kibli kaj spreminjali, saj gre za prakso z širšimi, ne samo lokalnimi referencami. Tu je Pekarna... Potem pa je potrebno po mestu narediti še par satelitov. Lokalna skupnost bi morala zagotavljati infrastrukturne pogoje za delo različnih projektov, torej prostore, ki bi jih lahko nekdo najel za dobo nekaj let, dokler je projekt vitalen. To bi bil neki servis in potem se tudi neka dejavnost, neka produkcija, reprodukcija, druženje začne razvijati.

Kako bi se morala po vašem mnenju financirati urbana kultura?

V ZSM-jevskih časih smo sforsirali majhen sklad za alternativno mladinsko kulturo, potem smo ugotovili, da ta ne more financirati npr. filma. Nato so ta sklad ukinili in vzpostavili novega, ki se je imenoval multimedija in film. Financiranje bi moralo biti posledica enega premisleka. Treba bi bilo povečati denar za to področje, da bi se torej programski denar okrepil, zdaj v Mariboru že dve al tri leta denar za razpis za kulturne programe stagnira.

Ampak kje vzeti ta denar? Torej je treba ali nekomu zmanjšati kupček ali...

Ne, ne. To je razvojno vprašanje mesta. Mesto ne more vedno razpolagati z istimi količinami kapitala in ga na enako slab način trošiti. To ne pomeni samo vzeti, to pomeni na novo pripeljati v mesto. Ampak tega premisleka je v Mariboru bolj malo, se mi zdi. Jaz tukaj nekih prebojev ne vidim. Kaj so preboji, preboji so nove trgovine. To je blazen konceptualni problem, trgovine gradit. In ne vem, koliko koristi ima od tega lokalna skupnost. Recimo, celo Pohorje se brezplačno daje v najem za smučanje. Kakšna politika mesta je to? Tako da, denar je manjši problem, čeprav se kaže kot največji problem. Meni se zdi večji problem en razvojni premislek. Razvojna usmerjenost in pripravljenost enega kreativnega tveganja. Mestu se bolj splača imet prazne lokale, ko pa jih dati v brezplačen najem, recimo Hedlu ali pa eni skupini. Raje na najbolj elitni lokaciji v mestu zgradijo študentski dom. Zakaj, zato ker so jim v tistem trenutku prinesli denar. Kakšni premislek je to v mestu? Super za študente, odlično, ampak, z zornega kota mesta pa to ni v redu. Kar se mene tiče, bi raje tam postavili nekaj prestižnih vil, pa bi morda dobili kako ambasado, ali kakšno državno... saj ne bo Slovenija večno centralizirana. Treba se je pripraviti na decentralizacijo.

Pedagoška fakulteta, Maribor, 22.11.2005

Priloga H:

Intervju z dr. Rajkom Muršičem, etnologom, kulturnim antropologom in nekdanjim članom komisije za ocenjevanje projektov v alternativni umetnosti na Mestni občini Maribor

Kakšno je vaše mnenje o urbani kulturi?

Mnenje? Je. Je bila. In bo. Dokler je mlada, navdušuje, obstajajo pa tudi stare oblike.

Kako pa komentirate urbano kulturo v Mariboru?

Poznal sem jo nekje do sredine devetdesetih let in lahko rečem, da izrazito niha. So leta, ko vzbrsti, potem spet malo zatone. Ampak urbana kultura so tudi cirkusi in Vesela jesen, ki se jih spomnim iz otroštva, mestni promet in »šprickangle«, ki jih ni več, pa tudi Stara trta in druge oblike nostalgije. Zame seveda obvezne nedeljske nogometne tekme in purgerstvo manekenov na pohorskih smučiščih. In še marsikaj: tržnica z vasjo v mestu, gostilne in beznice (Koper mi pade na misel, pa Zlata jama). In celo spomeniki, železniška postaja in Tamov napis na njej. In seveda koncerti na stadionu in v vseh mogočih in nemogočih luknjah. Urbana kultura Maribora so sprehajalci, dogajanja v trgovinah, javnih prostorih, na dvoriščih, v parkih, šolah, na univerzi, v tovarnah, to so sindikalna gibanja, športne dejavnosti, turisti... Urbanost obsega tudi podzemlje, pa versko življenje, snago in hrup. Pa izgubljeni MKC, Gustaf in – hvalabogu – delujoča Pekarna in Kibla. Sobotni sprehodi in »kibici«. Zame še Katedra. Žal preteklost, ker ne prihajam več v Maribor.

Zakaj, menite, je urbana kultura pomembna za posameznika, ki se vanjo vključi?

Zaradi socializacije, družabnosti, iskanja skupnosti in izvajanja vsega tistega, česar posameznik sam ne more. Velika laž je, če menimo, da smo v mestu odtujeni.

Ali ima urbana kultura vrednost za mesto in državo? Če da, kakšno?

Vsaka oblika skupnega početja ima svoj pomen. Pozitiven ali negativen – odvisno od perspektive tistega, ki jo opisuje. Jaz bi dal v ospredje samozavest.

Kje vidite slabe vplive urbane kulture na posameznika, mesto, državo?

??? Jih ne vidim ali pa ne razumem vprašanja.

Kakšno je po vašem mnenju stališče kulturne politike do urbane kulture?

Ambivalentno. Nekoč sem bil član komisije na MOM za alternativno kulturo – takrat so ustanovili še dodatno komisijo za medijsko in druge oblike sodobne kulturne produkcije, tako da bi se glede tega težko pritoževal. Nekaj sredstev vsekakor gre za to in naklonjenost do delovanja Pekarne (in ljubljanske Metelkove) je dejstvo. Nacionalna kulturna politika je odvisna od vsakokratne oblasti: trenutna

je kmetavzarska in seveda izrazito antiurbana (ali pa podpira meščanstvo v njegovem najbolj dekadentnem smislu).

Ali imate konkretne predloge za spremembe kulturne politike na področju urbane kulture?

Več vlagati. Več pritiskati na »kulturnike« (v medijih). Težiti. Predvsem pa delati najrazličnejše akcije, da te opazijo.

Kako bi vi spremenili organizacijo urbane kulture v Mariboru?

Maribor ima dokaj uspešen jazz klub, nekaj dobrih lokalov, nekaj diskotek, igralnico, odličlen alternativni center. Predvsem bi morali najti prostore za MKC. Integrirati študentsko organizacijo (oz. populacijo) v tisto, kar razumemo kot avantgarda urbane kulture. Delati več na promociji Marša in povezovati njegovo odmevanje z dogajanjem.

Kako bi se morala po vašem mnenju financirati urbana kultura v Mariboru?

Trenutne situacije ne poznam – če je takšna kot pred petimi leti, v resnici sploh ni slaba.

Kakšni bi bili, torej, vaši ukrepi za razvoj urbane kulture v Mariboru?

Skrb za infrastrukturo. Ustanovitev mladinskih centrov (vsaj petih do desetih po posameznih četrtih). Narediti nova javna igrišča, poskrbeti za animacijo prostočasnih dejavnosti tudi na ulicah in v parkih – ali vsaj pomoč pri samoiniciativnosti... Ponuditi pomoč alternativnemu (art) kinu.

Medmrežje, 28.10.2005